

Nr 230.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område; given Stockholms slott den 24 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift;
- 2) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;
- 3) förordning angående ändrad lydelse av 11 § förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl;
- 4) förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete,

dels ock bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Förslag
till
Förordning
om fortsatt giltighet av förordningen den 26 juni 1933 (nr 391)
angående mjölkavgift.

Härigenom förordnas, att förordningen den 26 juni 1933 angående mjölkavgift med däri genom förordningarna den 7 juni 1935 (nr 278) och den 30 juni 1936 (nr 417) gjorda ändringar skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1939 tillsvdare till och med den 30 juni 1940.

Förslag
till
Förordning
om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279)
angående slaktdjursavgift.

Härigenom förordnas, att förordningen den 7 juni 1935 angående slaktdjursavgift skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 juli 1939 tillsvdare till och med den 30 juni 1940.

Förslag

till

Förordning

**angående ändrad lydelse av 11 § förordningen den 14 juni 1933
(nr 329) om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl.**

Häri genom förordnas, att 11 § förordningen den 14 juni 1933 om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl¹ skall erhålla följande ändrade lydelse:

11 §.

1 mom. Restitution av skatt, som avses i denna förordning, må efter ansökan åtnjutas för vara som i 1 § sägs, vilken i oförändrat skick utföres till utrikes ort eller svensk frihamn, ävensom, i den omfattning och på de villkor Kungl. Maj:t bestämmer, för i 1 § angiven vara, vilken eljest utföres till utrikes ort eller svensk frihamn eller vilken inom riket användes för framställning av annan vara än kreatursfoder.

Närmare föreskrifter angående ansökan om restitution samt prövning därav meddelas av Kungl. Maj:t.

2 mom. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, må Kungl. Maj:t jämväl under andra omständigheter än i 1 mom. avses medgiva befrielse, helt eller delvis, från skatt eller återbäring därav.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1939.

¹ Senaste lydelse, se 1934:177.

Förslag
till
Förordning
om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369)
angående utförelsebevis för råg och vete.

Härigenom förordnas, att förordningen den 11 juni 1937 angående utförelsebevis för råg och vete skall äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 augusti 1939 till och med den 31 augusti 1940.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, frågan om fortsatta åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under regleringsåret 1939/40 samt anför:

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallade jag den 24 mars 1938 utredningsmän för att i enlighet med av mig angivna riktlinjer verkställa utredning rörande jordbrukets produktionsbetingelser och avsättningsförhållanden jämte i samband därmed stående frågor samt att framlägga de förslag, som av utredningen föranledes. Då giltigheten för flertalet av de författningar, som ligga till grund för statens prisreglerande anordningar på jordbrukets område, utlöper under 1939, angav jag i direktiven för utredningen att denna borde utföras med all skyndsamhet, så att om möjligt resultatet därav kunde underställas 1939 års riksdag. I utlåtande den 29 december 1938 ha utredningsmännen, vilka antagit namnet *1938 års jordbruksutredning*, meddelat, att de med hänsyn till pågående undersökningar icke ännu kunnat eller ansett sig böra taga definitiv ställning till frågan om och i vad mån en omläggning av huvudlinjerna för det hittillsvarande jordbruksstödet kan anses påkallad. I avvaktan på undersökningarnas färdigställande har utredningen i utlåtandet framlagt förslag rörande jordbruksstödet utformande under nästa regleringsperiod. Dylika förslag ha även inkommit från andra håll. Innan jag redogör för dessa förslag, torde jag få lämna en översikt över grunderna för det nu tillämpade regleringssystemet.

1. Översikt över nuvarande regleringsbestämmelser och anordningar.

Mjölkgregeringen. Enligt förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift, vilken ändrats genom förordningarna nr 278/1935 och 417/1936 och gäller till och med den 30 juni 1939, skall, där Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för mjölk och mejeriprodukter upptagas avgift å inom riket saluförd mjölk och

grädde ävensom, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, å mjölk, som kommer till användning för beredande hos mjölkproducenten av smör eller ost för avsalu. Avgiften må utgå med högst 3 öre per kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde och skall erläggas, såvitt fråga är om avgiftspliktig vara, som av mjölkproducent levereras till mejeri eller mjölkhandlare, av den, som från mjölkproducent mottagit varan, samt beträffande annan avgiftspliktig vara av mjölkproducenten. Underlåter innehavare av mejeri eller mjölkhandlare att erlægga mjölkavgift, kan avgiftsskyldigheten under viss förutsättning överflyttas å mjölkproducenten. Kungl. Maj:t äger från avgiftsskyldighet medgiva undantag, där så finnes skäligt med hänsyn till ringa produktion eller andra förhållanden. Vidare må, då särskilda förhållanden därtill föranleda, mjölkavgift kunna efterskänkas enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. Inflytande avgiftsmedel skola enligt av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter användas för förut angivna ändamål.

I kungörelsen den 20 juni 1935 (nr 362) med tillämpningsföreskrifter till förenämnda förordning, vilken kungörelse ändrats genom kungörelserna nr 472/1936 och 447/1938, hava givits närmare bestämmelser angående, bland annat, grunderna för mjölkavgiftens utgörande, ordningen för dess fastställande, erläggande och indrivning samt beträffande restitution, avkortning, avskrivning och efterskänkande av sådan avgift ävensom rörande kontroll över avgiftens utgörande och avgiftsmedlens förvaltning.

Genom kungörelser den 30 juni 1937 (nr 656) och den 30 juni 1938 (nr 448) har Kungl. Maj:t för tiden till och med den 30 juni 1939 förordnat om upptagande av mjölkavgift med undantag för vissa särskilt angivna områden i riket. Mjölkavgift utgår för inom riket saluförd mjölk och grädde samt för mjölk, som kommit till användning för beredande hos mjölkproducent av smör eller ost för avsalu, därest producenten för sådant ändamål av egen produktion eller eljest använder minst 3,000 kilogram mjölk i månaden. Avgiften har under tiden 1 januari—30 april 1938 utgjort 1 öre för kilogram, under tiden därefter till och med den 30 juni 1938 1.5 öre för kilogram och under återstoden av 1938 2 öre för kilogram. Från och med den 1 januari 1939 tillsvidare är avgiften bestämd till 1 öre för kilogram. Uppböörden handhaves under kontroll av statens jordbruksnämnd av svenska mejeriernas riksförening, u. p. a., som även omhänderhar förvaltningen av inflytande medel.

Enligt förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror, vilken ändrats genom förordningen nr 474/1937, äger Kungl. Maj:t förordna om uttagande av accis å margarin, konstister, matolja, annat ersättningsmedel för smör eller flott än något av de förut nämnda samt fettemulsion; dock endast beträffande vara, som levereras intill utgången av juni månad 1939. Accisen må utgå med högst 60 öre för kilogram av varans nettovikt. Från och med den 27 september 1936 har accis utgått å följande varor, nämligen margarin, konstister, hållande mera än en procent vatten, samt sådan vara, som nyss betecknats såsom annat ersättningsmedel för smör eller flott, förutsatt att varan håller mera än en procent vatten. Från och med den 15 december 1938 utgår accis även

å ersättningsmedel, som håller mindre än en procent vatten men till konsistensen är smör- eller isterliknande. Accisens belopp har utgjort för varor som levererats under tiden 27 september 1936—27 juli 1937 30 öre för kilogram samt för varor som levererats under tiden 28 juli—8 december 1937 40 öre för kilogram. För varor vilka levereras under tiden därefter intill utgången av juni 1939 skall accis tills vidare erläggas med 45 öre för kilogram. I samband med förordnanden beträffande accisen å margarin och konstister har Kungl. Maj:t med stöd av riksdagens bemyndigande fastställt tullen å dessa varor till belopp, motsvarande 15 öre för kilogram med tillägg av accisen. Någon accis å andra fettvaror än de förut angivna har hittills icke uttagits.

Bland åtgärder, sammanhängande med mjölkregleringen, må vidare nämnas anordningen med upptagande av skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl (kraftfoderskatt). Jag återkommer härtill i samband med fodermedelsregleringen.

Jämlikt Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 30 juni 1937 skola medel, som inflyta genom accisen å margarin samt genom upptagande av skatt å oljekakor m. m., sedan därifrån bestritts vissa kostnader, månadsvis överlämnas till svenska mejeriernas riksförening för att användas för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för mjölk och mejeriprodukter. Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 657), ändrad genom kungörelsen nr 449/1938, angående användningen av medel, som inflyta genom upptagande av mjölkavgift m. m., ha bestämmelser meddelats rörande förvaltningen av till riksföreningen för berörda ändamål överlämnade eller uppburna medel. Enligt dessa bestämmelser skola medlen i huvudsak användas för utbetalning av pristillägg och prisutjämningsbidrag. Pristillägg utgår å smör samt till smör omräknad ost, kondenserad mjölk, torr mjölk och grädde, som beretts inom riket och härifrån utförts, med belopp, motsvarande skillnaden mellan nettoexport- och hemmamarknadspriset för saltat runmärkt smör av medelkvalitet. För s. k. lantsmör, som hos mjölkproducent i Norrland, ävensom Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län samt vissa delar av Uppsala, Västmanlands och Älvsborgs län beretts av mjölk, varå mjölkavgift icke utgår och som av producenten försålts, utgår vidare pristillägg med 25 öre för kilogram. Prisutjämningsbidrag utgår för inom riket producerad mjölk och grädde, varå mjölkavgift utgått och som använts för beredande av smör, ost eller annan mejeriprodukt. För utbetalning av prisutjämningsbidrag är riket indelat i 6 prisutjämningsdistrikt. För ändamålet tillgängliga medel fördelas månadsvis på prisutjämningsdistrikten sålunda, att vardera av de tre nordligaste distrikten, nämligen Norrbottens, Västerbottens och mellersta Norrlands prisutjämningsdistrikt, först erhåller ett särskilt belopp samt därutöver tilldelas, Norrbottens distrikt, omfattande Norrbottens län, 2.5 öre, Västerbottens distrikt, omfattande Västerbottens län, 1.5 öre samt mellersta Norrlands distrikt, omfattande Gävleborgs län, med undantag av landskapet Gästrikland, ävensom Västernorrlands och Jämtlands län, 0.5 öre för varje

kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde, varå prisutjämningsbidrag inom distriktet för månaden utgår. Återstoden av prisutjämningsmedlen delas därefter mellan samtliga distrikt i förhållande till de myckenheter mjölk och till mjölk omräknad grädde, varå mjölkavgift inom de olika distrikten för månaden utgår. Nyssnämnda särskilda belopp utgår med vad å respektive distrikt enligt sist angivna fördelningsgrund belöper av de under månaden å exporterade produkter utlämnade pristilläggens sammanlagda belopp. Statens jordbruksnämnd äger att på framställning av riksföreningen medgiva, att för beredande av möjlighet till utjämning av bidragen under olika månader visst belopp av prisutjämningsmedlen må inestå hos riksföreningen.

Genom kungörelsen den 30 juni 1937 (nr 660) angående reglering av införseln av mjölk och mejeriprodukter, vilken gäller tills vidare till och med den 30 juni 1939, har förbud meddelats mot införsel till riket av mjölk och grädde, smör och ost utan tillstånd av statens jordbruksnämnd. Som villkor för erhållande av införseltillstånd gäller i huvudsak att vederbörande importör förbinder sig att för den myckenhet som införes till riksföreningen inbetala införselavgift till belopp svarande mot vad som skulle utgå i pristillägg därest varan utförts ur riket. För torrmjölk skall därutöver erläggas en införselavgift av 5 öre för kilogram. Om särskilda förhållanden därtill föranleda må jordbruksnämnden medgiva, att införsel må ske utan erläggande av införselavgift.

I detta sammanhang må vidare nämnas, att 1937 års riksdag medgivit, att Kungl. Maj:t må, om så befinnes nödigt för stödjande av priset å smör, vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1939 av införseln till riket av margarin, konstister och fettemulsion samt av råvaror för margarinindustrien och ämnen, varav dessa framställas, i enlighet med vissa i Kungl. Maj:ts proposition nr 284 till nämnda riksdag angivna riktlinjer. Detta bemyndigande har icke tagits i anspråk.

Slaktdjursregleringen. Stödåtgärderna på slaktdjursmarknadens område bygga i första hand på reglering av införseln av slaktdjur samt kött och fläsk. Jämlikt bemyndigande av 1937 års riksdag, vilket även omfattar reglering av införseln av kött av fjäderfä, förordnade Kungl. Maj:t genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 648), vilken senast ändrats genom kungörelsen nr 54/1939 och gäller tills vidare till och med den 30 juni 1939, att levande nötkreatur, får och svin, kött av nötkreatur och får, kött av häst, fläsk — s. k. torrsaltat amerikanskt fläsk likväl undantaget — samt konserver av dylikt kött eller av fläsk icke må införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd. Vid införsel av fårkött har sedan 1936 utgått en avgift, vars belopp under våren och försommaren utgjort 15 öre för kilogram och under övriga delar av året 30 öre för kilogram. Förstnämnda avgiftsbelopp tillämpas från och med den 15 mars 1939. Sedan den 16 juli 1938 utgår införselavgift för saltat hästkött och från och med den 15 mars 1938 även för konserver av nöt- och fårkött. Sistberörda

avgifter ha under hela tiden varit 15 öre för kilogram. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, må jordbruksnämnden medgiva befrielse, helt eller delvis, från införselavgift. I detta samband må nämnas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1937 bemyndigat nämnden att såsom villkor för införsel av slaktdjur samt kött och fläsk föreskriva, att uppkommen vinst å införseln skall av vederbörande importör inlevereras till jordbrukets prisregleringsfond och tillföras för slaktdjursregleringens genomförande avsedda medel.

De engelska kontingenteringsåtgärderna beträffande baconimporten hava föranlett vissa exportreglerande bestämmelser. Enligt kungörelsen den 26 juni 1933 (nr 385) angående utförsel till Storbritannien och Norra Irland av saltat fläsk, jämförd med kungörelsen nr 414/1935, må dylik utförsel tills vidare icke äga rum utan tillstånd av statens jordbruksnämnd eller, efter bemyndigande av nämnden, av svenska exportslakterierernas förening u. p. a. Föreningen har erhållit sådant bemyndigande. Det åligger nämnden att tillse, att utförseltillstånd ej lämnas för större myckenhet än som av Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmes samt att utförselkvantiteten fördelas mellan exportörerna enligt skäliga grunder och på sådant sätt, att en möjligast jämn utförsel åstadkommes. Den ordinarie exportkontingenten till nämnda land har under de två sista åren för fjortondagarsperiod utgjort omkring 500 ton. Förutom denna kvantitet har export av extra kontingenter medgivits.

Genom brev den 23 februari 1934, den 18 oktober 1935 och den 30 juni 1936 har Kungl. Maj:t meddelat vissa bestämmelser till utjämning av spänningen mellan fläskpriserna å den brittiska marknaden och å hemmamarknaden. Enligt dessa bestämmelser gäller, bland annat, att den som utför bacon har att, om på visst sätt fastställt medelnettoexportpris efter avdrag av 8 öre för någon vecka överstiger medelpartipriset i Sverige för samma vecka, för varje kilogram under nästföregående vecka exporterat bacon till statskontoret inbetala ett belopp, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan medelnettoexportpriset med sagda avdrag och å andra sidan medelpartipriset. Därest medelnettoexportpriset för någon vecka understiger medelpartipriset, skall exportören äga att för kilogram under nästföregående vecka exporterat bacon utbekomma ett belopp, motsvarande skillnaden mellan nämnda priser.

Även kontingenteringen av nötkreatursimporten till Tyskland har föranlett en viss reglering av den svenska exporten av nötkreatur till nämnda land. Sålunda gäller enligt kungörelse den 11 februari 1930 (nr 23) att den, som vid utförsel till Tyskland av nötkreatur till slakt önskar komma i åtnjutande av den lägre införseltull, som för visst antal djur är medgiven Sverige, har att ansöka därom hos lantbruksstyrelsen, som prövar ansökningen. Ifrågavarande arbetsuppgift har numera överflyttats å statens jordbruksnämnd. Det antal djur, som årligen må införas från Sverige till Tyskland till lägre tull, har under senare år varit 6,000. Under senare år har medgivits utökning av ifrågavarande kontingent genom särskilda avtal. Jämlikt

beslut av Kungl. Maj:t den 30 juni 1937 äger Sveriges slakteriförbund, förening u. p. a., leverera minst 70 procent av den månatliga kontingenten.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift, vilken förordning gäller tills vidare till och med den 30 juni 1939, skall, därest Kungl. Maj:t så förordnar, för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och slakteriprodukter upptagas viss avgift, slaktdjursavgift. Sådan avgift skall utgå för kött av nötkreatur, får, get, svin eller häst, som godkänts vid besiktning å offentlig köttbesiktningsbyrå, offentligt slakthus eller kontrollslakteri. Avgiftens belopp bestämmes av Kungl. Maj:t under iakttagande att den får utgöra, räknat för hel kropp, för nötkreatur, som efter nedslaktningen väger minst 150 kilogram, och häst 3 kronor, för svin 2 kronor samt för övriga djur 1 krona. Kungl. Maj:t äger medgiva undantag från avgiftsskyldighet, där så med hänsyn till särskilda förhållanden finnes skäligt. Närmare bestämmelser rörande ordningen för slaktdjursavgiftens erläggande och indrivande ävensom i avseende å förordningens tillämpning i övrigt hava meddelats i kungörelse den 20 juni 1935 (nr 363). Förordnande om slaktdjursavgift har för tiden efter år 1936 icke meddelats.

De genom upptagande av slaktdjursavgift samt avgifter vid import eller export av slaktdjur samt kött och fläsk inflytande medlen stå till förfogande för slaktdjursmarknadens stödjande. Statens jordbruksnämnd har vid flera tillfällen anvisats medel för att genom export av nötkreatur eller kött därav eller destruktion av mindervärdiga djur eller genom infrysning av kött av nötkreatur åstadkomma en skälig avlastning å den inhemska marknaden för nötkreatur eller kött därav. Enligt Kungl. Maj:ts brev den 28 juni 1935 äger nämnden för sådant ändamål utgiva högst 25 öre för kilogram av djurets levande vikt eller 50 öre för kilogram kött jämte, vid export av nötkreatur, ett fraktbidrag av 20 kronor för djur. Genom beslut den 8 januari och den 12 november 1937 har Kungl. Maj:t medgivit nämnden att dels för nötkött, som efter medgivande av nämnden infrusits eller infrysas efter den 30 november 1936, förskottsvis och mot återbetalningsskyldighet utbetala högst 1 krona för kilogram slaktad vikt och dels beträffande nötkreatur eller kött därav, som exporterats under tiden 1 september—31 december 1937, utgiva pristilllägg till belopp motsvarande hela den vid exporten uppkomna förlusten, dock högst beträffande en kvantitet motsvarande 200 ton slaktad vikt. Medel ha även anvisats till bidrag vid export av levande svin och fläsk eller vid infrysning eller nedsmältning av fläsk samt till lämnande av förskott mot återbetalningsskyldighet vid infrysning av fläsk. Enligt Kungl. Maj:ts förutnämnda brev den 28 juni 1935 må bidrag för nyssnämnda ändamål utgå med högst 50 öre för kilogram slaktad vikt. För fläsk, som enligt medgivande av jordbruksnämnden infrusits efter den 30 juni 1937, äger nämnden utbetala förskott med högst 1 krona 50 öre för kilogram slaktad vikt. På grund av den under hösten 1938 utbrutna mul- och klövsjukeepizootien har Kungl. Maj:t genom beslut den 22 september 1938 bemyndigat jordbruksnämnden att tillsvidare utbetala bidrag i enlighet med i oförmälda

brev den 28 juni 1935 angivna grunder utan iakttagande av föreskrifterna om bidragens begränsning till 25 öre för kilogram levande vikt och 50 öre för kilogram slaktad vikt. Samtidigt har Kungl. Maj:t förordnat, att bestämmelserna i sagda brev skola hava avseende jämväl å infrysning av fårkött. Genom beslut den 11 november 1938 har Kungl. Maj:t vidare medgivit jordbruksnämnden att, i den omfattning och på de villkor nämnden bestämmer, tillsvidare till och med den 31 mars 1939 utbetala bidrag vid slakt av svin med en levande vikt av högst sextio kilogram eller en slaktad vikt av högst fyrtio kilogram. Slutligen må nämnas, att Kungl. Maj:t genom beslut den 15 november 1935 bemyndigat jordbruksnämnden att förordna om utbetalande av pristilllägg vid export av kaninkött med ett belopp av högst 20 öre för kilogram.

Äggregleringen. Enligt kungörelsen den 23 februari 1934 (nr 24) angående reglering av införseln av ägg, jämförd med kungörelsen nr 283/1935, må ägg ej införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd eller den jordbruksnämnden bemyndigade att meddela tillstånd till sådan införsel. Jordbruksnämnden har vidare berättigats föreskriva, att för sådant tillstånd skall utgå licensavgift enligt de grunder, som Kungl. Maj:t i särskild ordning bestämmer. Vad sålunda stadgats skall jämlikt kungörelsen den 5 oktober 1934 (nr 490) angående utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse tillämpas jämväl i fråga om flytande äggvita, så ock äggula, som icke uteslutande är avsedd för beredning av läder. Berörda författningar gälla enligt kungörelsen nr 651/1937 tills vidare till och med den 30 juni 1939.

Enligt kungörelser den 4 maj 1934 (nr 139) och den 28 juni 1935 (nr 414) gäller vidare, att utförsel av hönsägg icke må äga rum utan tillstånd av jordbruksnämnden eller, efter jordbruksnämndens bemyndigande, av Sveriges äggintressenters förening u. p. a., därvid skall tillses, bland annat, att utförselkvantiteten fördelas mellan exportörerna enligt skäliga grunder och på sådant sätt, att en möjligast jämn utförsel åstadkommes.

I anslutning till nyssnämnda kungörelser den 23 februari och den 4 maj 1934 har Kungl. Maj:t utfärdat närmare föreskrifter angående regleringen av införseln och utförseln av ägg. Beträffande införseln förordnades genom brev den 28 juni 1935, att licensavgift finge utgå med högst 30 öre för kilogram av varan. Den 4 december 1936 höjdes avgiften till högst 50 öre för kilogram. Vidkommande utförseln bemyndigade Kungl. Maj:t genom berörda brev den 28 juni 1935 jordbruksnämnden att, i den mån så prövades erforderligt för främjande av avsättningen av hönsägg, till den som erhållit tillstånd till utförsel av viss kvantitet ägg utbetala ett med hänsyn till prisläget å exportmarknaden jämfört med prisläget å den inhemska marknaden bestämt pristilllägg, vilket beträffande ägg finge för varje kilogram utgå med högst 30 öre eller, där särskilda förhållanden skulle sådant påkalla, undantagsvis med högst 40 öre. Enligt samma brev är å andra sidan den, som erhållit utförseltillstånd, skyldig att, därest för någon vecka medelnetto-

exportpriset för ägg överstiger medelpartipriset för ägg i Sverige, inbetala ett av jordbruksnämnden fastställt belopp, motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, medelnettoexportpriset efter avdrag av exportkostnaderna och skälig handelsvinst samt, å andra sidan, medelpartipriset. Jordbruksnämndens bemyndigande har sedermera den 30 juni 1936 ändrats därhän, att pristillägg må utbetalas i den mån så prövas erforderligt för vinnande av önskvärd avlastning av den svenska marknaden för hönsägg eller till förhindrande av alltför starka växlingar i utförseln. I samband därmed upphävdes de särskilda villkoren för utbetalande av pristillägg med högst 40 öre för kilogram. Den 4 december 1936 har Kungl. Maj:t medgivit, att pristillägget, för kilogram räknat, må utgöra högst 50 öre och undantagsvis, då särskilda skäl därtill äro, högst 60 öre. Genom beslut den 2 juli 1935 och den 2 juli 1936 har jordbruksnämnden till Sveriges äggintressenters förening överlåtit de befogenheter, som tillkomma nämnden i avseende å beviljande av införsel- eller utförseltillstånd samt fastställande av licensavgift och utförselavgift.

Jämlikt Kungl. Maj:ts förut omförmälda brev till statskontoret den 30 juni 1937 skola kostnaderna för äggregleringen i första hand bestridas av medel, vilka inflyta genom upptagande av särskilda avgifter vid införsel och utförsel av ägg m. m. samt införselavgift å havre och majs jämte vissa andra fodermedel.

Fodermedelsregleringen. I huvudsakligt syfte att minska användningen av utländska fodermedel hava flera åtgärder vidtagits. Således ha såsom förut nämnts oljekakor, som importeras eller inom riket tillverkas, belagts med skatt. Bestämmelserna härom innefattas i förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) angående skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl. Enligt denna förordning, som ändrats genom förordningarna nr 177/1934, 281/1935, 261/1937 och 475/1937, skall efter Kungl. Maj:ts bestämmande erläggas en skatt av högst 8 öre för kilogram av varans nettovikt vid införsel till riket eller tillverkning inom riket för försäljning av oljekakor, mjöl, erhållet genom krossning av oljekakor, och mjöl, framställt vid extraktion av råvara, som kan användas för tillverkning av oljekakor. Skatten, som under tiden 28 juli 1937—19 juni 1938 utgjort 2 öre per kilogram för linfrökakor och linfrömjöl och 4 öre per kilogram för övriga varuslag, höjdes från och med den 20 juni 1938 till 3 respektive 5 öre per kilogram och från och med den 24 september 1938 till 4 respektive 6 öre för kilogram. Skatten å linfrökakor och linfrömjöl höjdes från och med den 1 december 1938 ytterligare till 5 öre per kilogram, men sänktes från och med den 15 februari 1939 åter till 4 öre, vilken skattesats för närvarande gäller. Restitution av skatt må åtnjutas för skattpliktig vara, vilken i oförändrat skick exporteras, ävensom i den omfattning och på de villkor Kungl. Maj:t bestämmer (se kungörelserna nr 488/1933 och 178/1934) för skattpliktig vara, vilken eljest exporteras eller vilken inom riket användes för framställning av annan vara än kreatursfoder.

Enligt förordningen den 18 maj 1934 (nr 153) om införselavgift å

havre och majs jämte vissa andra fodermedel, ändrad genom förordningen nr 420/1936, skall vidare, i den mån Kungl. Maj:t så förordnar, sådan avgift erläggas för följande varor, som införs till riket, nämligen havre, majs, korn, vicker, pelusker och andra foderarter, foderbönor, manioka- och arrowrot (tapiokarot), produkter, vilka genom förmalning eller på annat sätt för foderändamål framställts av dessa varor, produkter av vete, råg och annan spannmål, vilka på grund av tillsättning med annat ämne äro tjänliga endast för foderändamål, risfodermjöl, glutenfoder, melassfoder och sockerschnittsel. Kungl. Maj:t må ock förordna, att införselavgift skall erläggas för andra till fodermedel hänförliga varor av visst slag, vilka införs till riket. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, äger Kungl. Maj:t medgiva befrielse, helt eller delvis, från stadgad avgift. Avgiften skall utgå med det belopp, högst 8 öre för varje kilogram av varans nettovikt, som Kungl. Maj:t eller, efter bemyndigande av Kungl. Maj:t, statens jordbruksnämnd bestämmer samt erläggas till tullverket i den ordning som om tull är föreskriven eller, där Kungl. Maj:t beträffande vara av visst slag så finner lämpligt, i annan av Kungl. Maj:t bestämd ordning. Jämlikt förordnanden av Kungl. Maj:t har, såvitt angår tiden efter den 31 december 1937, införselavgift utgått å m a j s jämte förenämnda produkter därav med 2 öre per kilogram till och med den 19 augusti 1938, med 3 öre per kilogram under tiden därefter till och med den 23 september, med 5 öre per kilogram under tiden därefter till och med den 30 november och med 6 öre per kilogram under tiden därefter, å h a v r e med 3 öre per kilogram under tiden till och med den 23 september 1938, med 4 öre per kilogram under tiden därefter till och med den 30 november och med 5 öre per kilogram under tiden därefter, samt å ö v r i g a i f ö r o r d n i n g e n den 18 m a j 1934 särskilt angivna varor jämte kreatursfoder av animaliskt avfall och luzernmjöl med 2 öre per kilogram under tiden till och med den 19 juni 1938 samt med samma belopp som för havre under tiden därefter. Från och med den 1 september 1938 har införselavgift även utgått för k l i med undantag för mandelkli. Denna avgift utgick först med 1 öre per kilogram men höjdes från och med den 24 september till 3 öre och från och med den 1 december till 4 öre per kilogram. Från och med den 15 februari 1939 utgår slutligen införselavgift med 5 öre per kilogram för r å r i s, avsett för foderändamål, samt för sådant ändamål avsedda produkter av råris. På grund av stadgande i förenämnda förordning den 18 maj 1934 må restitution av införselavgift åtnjutas för i förordningen avsedd vara, vilken utföres till utrikes ort eller svensk frihamn; dock att där varan icke utföres i oförändrat skick restitution må åtnjutas allenast i den omfattning och på de villkor, som Kungl. Maj:t bestämmer (se kungörelsen nr 175/1934). Enligt kungörelsen den 21 augusti 1935 (nr 496) angående reglering av införseln av havre och majs samt vissa andra fodermedel, vilken ändrats genom kungörelsen nr 42/1939, erfordras för införsel av samtliga de varuslag, varå införselavgift nu utgår, tillstånd av statens jordbruksnämnd.

Till stödjande av den svenska havreodlingen har genom förordningen den 29 maj 1933 (nr 234) angående användande av svensk havre vid gryn- och mjöltillverkning m. m. stadgats skyldighet för den, som driver kvarn och därvid använder utländsk havre, att vid framställning av havregryn, havremjöl, havremust och övriga produkter av havre, avsedda till människoföda, använda svensk havre i sådan omfattning, att den för tid, som Kungl. Maj:t fastställer (tillverkningsperiod), uppgår till viss av Kungl. Maj:t bestämd procent av all den havre, varav under perioden nämnda produkter framställas vid kvarnen (tillverkningsprocent). I anslutning till denna förordning har genom kungörelsen den 14 juni 1933 (nr 343) angående reglering av införseln av havregryn och havremjöl, vilken kungörelse gäller tills vidare till och med den 30 juni 1939, meddelats förbud mot införsel till riket av sistnämnda varor utan tillstånd av Kungl. Maj:t. Tillverkningsprocenten, som under tiden 1 oktober 1937—30 juni 1938 utgjort 50, höjdes från och med den 1 juli 1938 till 75 samt från och med den 1 oktober 1938 till 85, vilken procent-sats fastställts att gälla till och med den 30 juni 1939.

I detta sammanhang må nämnas, att statens jordbruksnämnd enligt beslut av Kungl. Maj:t den 23 augusti 1937 äger medgiva, att införsel av varor, som avses i kungörelsen den 21 augusti 1935 angående reglering av införseln av havre och majs samt vissa andra fodermedel, må ske utan iakttagande av bestämmelserna i förutnämnda förordningar den 18 maj 1934 och den 29 maj 1933, under förutsättning att varorna införas för att användas för industriellt ändamål eller för tillverkning av varor för export eller ock importören utfört motsvarande myckenhet varor av samma slag.

Genom kungörelse den 30 juni 1937 (nr 652), vilken jämlikt kungörelsen nr 444/1938 gäller till och med den 30 juni 1939, ha meddelats vissa bestämmelser rörande statsbidrag för fraktlindring vid transport av inhemsk havre till ort inom Norrbottens, Västerbottens eller Jämtlands län eller till ort inom vissa områden av Västernorrlands, Gävleborgs, Kopparbergs och Värmlands län. Statsbidrag utgår med skillnaden mellan å ena sidan den erlagda frakten, inklusive vissa avgifter, och å andra sidan en frakt beräknad för sändningens verkliga vikt efter en avgift av 50 öre för 100 kilogram. Bidraget må dock i intet fall uppgå till högre belopp än 3 kronor för 100 kilogram av sändningens verkliga vikt.

I syfte att för jordbrukare inom Västerbottens och Norrbottens län förbilliga anskaffandet av oljekakor och sådant fodermjöl, varå skatt utgår, samt av majs har den 30 juni 1937 kungörelse (nr 650) utfärdats angående statsbidrag för sändningar till nämnda län av dylika fodermedel. Då varan sändes från ort utom dessa län utgår bidraget med det belopp för kilogram, varmed skatt eller införselavgift å varan utgår; dock att bidraget icke må överstiga, då varan sändes till Västerbottens län 1 öre och då den sändes till Norrbottens län 2 öre för kilogram av sändningens verkliga vikt. För sändning från ort inom Västerbottens län till ort inom Norrbottens län utgår bidrag med det belopp för kilogram, varmed för varan utgående skatt

eller avgift överstiger 1 öre, dock högst med 1 öre för kilogram av sändningens verkliga vikt. Berörda kungörelse gäller till och med den 30 juni 1939 (se kungörelsen nr 443/1938).

Brödsädsregleringen. Enligt förordningen den 13 juni 1930 (nr 249) om användande av svenskt vete och svensk råg vid framställning av mjöl m. m. (inmalningsförordningen), vilken ändrats genom förordningarna nr 396/1930 och 495/1935, skall vid framställning inom riket av vetemjöl eller rågmjöl användas svenskt vete respektive svensk råg till myckenhet motsvarande viss procent av allt det vete eller all den råg, som under viss av Kungl. Maj:t bestämd förmalningsperiod förmales vid vederbörande kvarn (inmalningsprocent). Vid framställning av vetemjöl skall därjämte iakttagas, att det svenska vetet uppgår till viss procent av varje för sig förmalt veteparti (minimiprocent). Motsvarande inblandningskyldighet föreligger beträffande mjöl, som införes till riket. Nämda bestämmelser gälla ej vetemjöl eller rågmjöl, som av kvarninnehavare exporteras, eller vetemjöl, som av honom användes för tillverkning av makaroner eller för fullgörande av försäljningsavtal levereras till någon, som idkar sådan tillverkning; ej heller beträffande vetemjöl, som användes för framställning av vara, rörande vilken Kungl. Maj:t förordnat, att vad nyss sagts i avseende å makaroner skall äga motsvarande tillämpning. Där förhållandena sådant påkalla, äger Kungl. Maj:t medgiva ytterligare undantag från bestämmelserna i fråga. Inmalningsprocenten för vete har sedan 1 juli 1937 varit fastställd till 90. Inmalningsprocenten för råg, som under tiden 1 juli 1937—31 augusti 1938 likaledes utgjort 90, höjdes från och med den 1 september 1938 till 95 och från och med den 1 mars 1939 till 98. Minimiprocenten för vete har alltsedan hösten 1935 varit 80.

Föreskrifterna i inmalningsförordningen kompletteras genom bestämmelserna i kungörelsen den 21 augusti 1935 (nr 493) angående reglering av införseln av vete och råg samt därav beredda produkter. Enligt denna kungörelse må vete och råg, spannmålsblandning, vari vete eller råg ingår, mjöl av vete eller råg, gryn av vete, makaroner och vermiceller ävensom bröd med undantag av dessertkåx, pepparkakor och andra slag av finare bakverk samt hundbröd icke införas till riket utan tillstånd av statens jordbruksnämnd. Vid införsel till riket av vissa av dessa varor, nämligen vete, mjöl och gryn av vete samt makaroner och vermiceller, skall jämlikt kungörelse den 25 november 1938 (nr 655), vilken trädde i kraft den 1 december samma år, erläggas införselavgift med 5 öre för kilogram vete och 12 öre för kilogram av övriga varor. Före sistnämnda dag utgick å nämnda varor utom vete införselavgift med 4 öre per kilogram.

Till stödjande av brödsädsmarknaden hava vidare meddelats vissa bestämmelser om erhållande av utförselbevis för råg och vete. Nu gällande stadganden i ämnet innehållas i förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete, vilken gäller till och med den 31 juli 1939, samt kungörelsen den 23 augusti 1937 (nr 770) med tillämp-

ningsföreskrifter till nämnda förordning. Bestämmelserna innebära i huvudsak, att exportör av omalen råg eller omalet vete äger under vissa förutsättningar och i den mån Kungl. Maj:t så förordnar erhålla bevis om utförseln av varan eller viss del därav, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till samma myckenhet som beviset avser. Innehavare av dylikt bevis är berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande *antingen* utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet, *eller*, i den mån varor, som nu sagts, under de sex kalendermånader, som förflutit närmast före den månad, under vilken angivningen till utförsel ägt rum, införts till myckenhet, att den därför influtna tullavgiften med avdrag av två procent beräknas därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent. För den tid, under vilken nyssnämnda förordning gäller, har 1937 års riksdag medgivit Kungl. Maj:t att bestämma, att restitution av tull enligt 4 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution (*kvarnindustrirestitution*) ej må åtnjutas eller må åtnjutas allenast i mindre omfattning än i nämnda paragraf sägs.

Med stöd av förordningen om utförselbevis för råg och vete föreskrev Kungl. Maj:t genom kungörelse den 23 augusti 1937 (nr 768), att vid export av inhemsk brödspannmål dylika bevis tillsvidare under tiden 1 september 1937—31 juli 1938 finge utfärdas för hälften av den utförda myckenheten. Idkare av kvarnrörelse, som återutförde spannmål av utländskt ursprung, ägde enligt samma kungörelse på vissa villkor erhålla utförselbevis för hela den utförda myckenheten. I samband härmed förordnades genom kungörelse förstnämnda dag (nr 767), att vid utförsel under samma tid av mjöl eller gryn av vete, för vars framställning svensk råvara kommit till användning, restitution av tull enligt 4 § förordningen angående tullrestitution finge åtnjutas allenast för halva utförselkvantiteten. Enligt kungörelse den 31 augusti 1938 (nr 550), vilken trädde i kraft den 1 september nämnda år, må utförselbevis under innevarande skördeår utfärdas för hela den exporterade kvantiteten, oavsett om denna är av utländskt eller inhemskt ursprung. Någon bestämmelse om inskränkning i rätten att erhålla kvarnindustrirestitution har för detta skördeår icke meddelats.

Vid sidan av nämnda åtgärder för reglering av import och export hava särskilda anstalter vidtagits för skyddande av en lägsta prisnivå å inhemsk brödspannmål. Det s. k. inlösningsförfarandet, som i sådant syfte tillämpats under flera år, har från och med konsumtionsåret 1936/1937 ersatts med s t ö d k ö p. Stödköpsverksamheten handhaves av *svenska spannmålsaktiebolaget* enligt avtal med staten, gällande för ett år i sänder. Jämlikt beslut vid 1936 års riksdag må under ett skördeår ej stödköpas större kvantitet än 125,000 ton. Kungl. Maj:t är dock oförhindrad att, om så befinnes oundgängligen erforderligt för att motverka ett starkare prisfall å brödspannmål, höja denna kvantitet till 150,000 ton. Genom nu rådande avtal, vilket träd-

de i kraft den 1 september 1938 och gäller till och med den 31 augusti 1939, har bolaget åtagit sig att, i syfte att stödja priset å den inhemska brödsädsmarknaden, inköpa, lagra och vid lämpliga tillfällen försälja vete och råg samt bedriva annan härmed sammanhängande rörelse. Bolaget har vidare förbundit sig att på de villkor, som Kungl. Maj:t bestämmer, av fullgod, kvarngill brödspannmål, som av bolaget vid utgången av augusti 1938 innehades eller av bolaget därefter inköpes, för statens räkning tills vidare lagra intill 100,000 ton. Ifrågavarande spannmål är avsedd att utgöra ett beredskapslager att användas i den mån inom riket inträder knapphet å vete eller råg. Beredskapslagret må icke utan medgivande av Kungl. Maj:t nedbringas. Under iakttagande av de föreskrifter, som Kungl. Maj:t må finna nödigt meddela, äger bolaget dock å den inhemska marknaden försälja i lagret ingående spannmål, därest bolaget inköpt eller inköper en mot den försålda kvantiteten svarande myckenhet brödsäd. I den mån Kungl. Maj:t så förordnar, skall av bolaget stödköpt spannmål användas för utökning av beredskapslagret utöver 100,000 ton. Vid inköp och försäljning skall bolaget tillämpa av statens jordbruksnämnd fastställda kvalitetsfordringar samt prisregleringsskalor för olika kvaliteter av spannmål. Enligt avtalet gäller vidare, att bolagets försäljningar av svensk brödsäd icke utan medgivande av Kungl. Maj:t må ske till priser understigande gällande marknadspris. För bestridande av kostnaderna för spannmålsaktiebolagets verksamhet äger bolaget av staten uppbära ersättning, som Kungl. Maj:t bestämmer. Som säkerhet för bolagets upplåning av erforderligt rörelsekapital har staten vidare förbundit sig att i mån av behov och på villkor, som Kungl. Maj:t bestämmer, tillhandahålla bolaget statens 4 procent obligationer till nominellt belopp av 50 miljoner kronor. Bolaget har å andra sidan förbundit sig att i enlighet med föreskrifter, som Kungl. Maj:t meddelar, till statsverket inleverera vad som inflyter genom bolagets försäljning av spannmål, i den mån dessa medel icke åtgå för återköp av spannmål eller för täckande av kostnaderna för bolagets verksamhet i övrigt eller kunna beräknas åtgå för att uppbringa beredskapslagret till 100,000 ton eller den större omfattning, som Kungl. Maj:t kan hava föreskrivit.

Genom beslut den 31 augusti 1938 har Kungl. Maj:t anbefallt svenska spannmålsaktiebolaget att i den utsträckning prisutvecklingen å den svenska brödsädsmarknaden det påkallar verkställa stödköp av vete och råg till ett pris för deciton av 16 kronor 50 öre för vete och 15 kronor 50 öre för råg under höstmånaderna med en mot lagringskostnaden svarande successiv stegring av priset under konsumtionsåret. Sedermera har Kungl. Maj:t genom beslut den 20 januari 1939 förordnat, att stödköpen icke få givas större omfattning än att myckenheten spannmål, som av bolaget stödköpes och som icke försäljes å den inhemska marknaden, efter avdrag av den kvantitet om 100,000 ton, som det enligt omförmälda avtal åligger bolaget att hålla i beredskapslager, uppgår till högst 150,000 ton.

Jämlikt förordningen den 7 juni 1935 (nr 280) om veteavgift, ändrad genom förordningarna nr 368/1937 och 446/1938, skall, där Kungl.

Maj:t så förordnar, dylik avgift upptagas å inom riket förmalt svenskt eller utländskt vete som användes för tillverkning av mjöl eller gryn med det belopp, högst 3 öre för kilogram av varans nettovikt, som Kungl. Maj:t bestämmer. Från veteavgift undantages dock all förmalning mot tull eller lön för tillgodoseende av odlares husbehov. Genom kungörelse den 21 augusti 1935 (nr 499) har Kungl. Maj:t utfärdat tillämpningsföreskrifter till nyssnämnda förordning, innefattande stadgande om, bland annat, att uppbörden av veteavgift skall omhändervhas av statens jordbruksnämnd, som jämväl har att utöva kontroll över avgiftens behöriga utgörande m. m. Jämlikt förordnanden av Kungl. Maj:t har veteavgift utgått med 1.5 öre per kilogram under tiden 1 september 1937—13 februari 1938, med 0.5 öre per kilogram under tiden därefter till och med den 31 augusti 1938, med 2 öre per kilogram under september 1938 samt med 2.5 öre per kilogram under tiden från och med den 1 oktober 1938. Sistnämnda avgift är alltjämt gällande. Idkare av kvarnrörelse, som ur riket utfört mjöl eller gryn av vete, äger i den ordning och på de villkor, som angivas i kungörelsen nr 769/1937, erhålla restitution av veteavgift. Där det med hänsyn till särskilda förhållanden finnes påkallat, må Kungl. Maj:t jämväl under andra omständigheter medgiva befrielse eller återbäring av sådan avgift. De medel, som inflyta genom upptagande av veteavgift, skola i första hand tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för spannmålsregleringen under det skördeår, då avgiften upptages.

Slutligen må nämnas, att vissa särskilda anstalter vidtagits för att bereda kompensation åt förbrukare av brödsäd för industriellt ändamål m. m. för prisstegringar, som föranletts av de statliga stödåtgärderna på förevarande område. Sålunda har Kungl. Maj:t genom brev den 21 augusti 1935 samt den 9 januari och den 26 juni 1936 utfärdat vissa bestämmelser angående pristillägg vid utförsel ur riket eller användning inom riket för vissa ändamål av mjöl och gryn av vete eller råg m. m. Sedan statens jordbruksnämnd gjort framställning om ändrade grunder för beredande av dylik kompensation, har Kungl. Maj:t den 23 augusti 1937 bemyndigat nämnden dels bestämma att pristillägg enligt förenämnda brev ej skall utgå efter den 31 augusti 1937 och dels medgiva att införsel av varor, som avses i kungörelsen den 21 augusti 1935 angående reglering av införseln av vete och råg samt därav beredda produkter, må ske utan erläggande av införselavgift respektive utan iakttagande av stadgad inmalnings- eller inblandningsskyldighet, under förutsättning antingen att varorna införas till riket för att användas för industriellt ändamål eller ock att importören ur riket utfört motsvarande myckenhet varor av samma slag.

Potatisregleringen. Enligt förordningen den 26 juni 1933 (nr 389) om tillverkning av potatismjöl, vilken gäller till och med den 30 september 1940 må tillverkning av potatisstärkelse (potatismjöl) annorledes än till förbrukning i eget hushåll icke äga rum utan tillstånd av Kungl. Maj:t eller den, å vilken rätten att meddela sådant tillstånd av Kungl. Maj:t överlåtes. Jäm-

likt kungörelse den 15 augusti 1933 (nr 514) med tillämpningsföreskrifter till nämnda förordning meddelas tillstånd att vid viss anläggning bedriva sådan tillverkning av potatismjöl (tillverkningslicens) av statens potatismjölsnämnd. Tillverkningslicens lämnas för tillverkningsår, som räknas från och med den 1 oktober till och med den 30 september nästföljande år. Den, som erhållit tillverkningslicens, är skyldig att under den tid licensen avser: a) vid tillverkningen uteslutande använda svensk potatis; b) vid inköp av potatis och försäljning av potatisstärkelse tillämpa den prissättning, som Kungl. Maj:t efter förslag av statens potatismjölsnämnd fastställer; c) underkasta sig de föreskrifter i avseende å leveranser och inköp av potatis samt tillverkning och försäljning av potatisstärkelse, som nämnden må meddela; samt d) därest nämnden så påfordrar, till av Kungl. Maj:t efter förslag av nämnden fastställt pris helt eller delvis ställa årstillverkningen av potatisstärkelse, ineliggande lager inbegripet, till förfogande för nämnden, med undantag dock för vad som erfordras till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer; ägande nämnden därvid, såvitt angår ny tillverkning, påkalla leverans av otorkad vara. För tillverkningsåren 1938/39 och 1939/40 har Kungl. Maj:t fastställt det pris, som innehavare av tillverkningslicens har att erlægga till leverantör för potatis, som inköpes för framställning av stärkelse och är av för fabriksändamål normal kvalitet, till 18 öre under tiden 1 oktober—14 november och 18.5 öre under tiden 15 november—30 september per hektoliter och stärkelseprocent.

Efter framställning av statens potatismjölsnämnd har Kungl. Maj:t den 31 augusti 1938 under nedan nämnt förbehåll godkänt ett mellan nämnden och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. den 26 i samma månad ingånget avtal, avseende inköp och försäljning av potatisstärkelse under innevarande tillverkningsår. Den 30 december 1938 har Kungl. Maj:t godkänt viss av nämnden föreslagen ändring i nämnda avtal. Avtalet innebär härefter, bland annat, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å sammanlagt högst 250,000 deciton, med undantag för vad som erfordras till husbehov för tillverkare och dennes leverantörer.

Vid godkännande av berörda avtal har Kungl. Maj:t gjort förbehåll om att av potatismjölsnämnden i § 10 i avtalet gjord utfästelse vinner riksdagens godkännande. Enligt denna paragraf åtager sig nämnden under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle förnyas att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla minst 34 kronor 50 öre per deciton för den 1 oktober 1939 ineliggande lager av potatisstärkelse, dock med avdrag av 15,000 deciton. Dessutom åtager sig nämnden under angivna förutsättning och om avtalet icke skulle förnyas att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å ineliggande lager av potatisstärkelse, utom 15,000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1939.

Även avsättningen av potatis för bränneriändamål är föremål för reglering. Med stöd av 13 § förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin, sådant nämnda författningsrum lyder enligt förordningen den 7 juni 1934 (nr 227), har Kungl. Maj:t bemyndigat potatismjölsnämnden att ålägga brännvinstillverkare att för brännvinstillverkningen under tillverkningsåret 1938/39 verkställa inköp av potatis från odlare, som icke äro ägare av, delägare i eller eljest ekonomiskt intresserade i potatisbränneri eller stärkelsefabrik. Enahanda bemyndigande har lämnats nämnden för tillverkningsåret 1939/40. I samband med beslut härom har Kungl. Maj:t föreskrivit, att brännvinstillverkare vid inköp av potatis skall till leverantören erlægga samma pris, fritt fabrik, som innehavare av tillverkningslicens för framställning av potatismjöl.

Slutligen må erinras, att genom förordningen den 2 mars 1934 (nr 34), vilken gäller till och med den 30 september 1940, föreskrivits, att tilläggstull skall utgå å druv- och stärkelsesocker samt stärkelsesirap med 6 kronor 50 öre för 100 kilogram samt å dextrin och stärkelseklister m. m. med 5 kronor för 100 kilogram.

Fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen och jordbrukets prisregleringsfond. Av de avgifter, för vilka tidigare redogjorts, ingå veteavgiften ävensom införselavgifter å vete och råg samt därav beredda produkter till *fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen*. Till denna fond hörande medel skola användas till täckande av kostnader, som stå i samband med spannmålsregleringens genomförande.

Övriga skatter och avgifter — med undantag av mjölkavgifter — ingå till *jordbrukets prisregleringsfond*. Användningen av till denna fond hörande medel regleras i huvudsak genom Kungl. Maj:ts brev till statskontoret den 30 juni 1937. För vissa bestämmelser rörande användningen har tidigare redogörelse lämnats i samband med att de olika avgifterna behandlats. För att underlätta översikten över nu gällande föreskrifter i ämnet torde jag emellertid här få sammanfattningsvis anföra följande.

De medel som inflyta genom uttagande av accis å margarin skola, sedan därav dels bestritts kostnaderna för kontroll över accisens utgörande, dels ock enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande guldits vissa kostnader för kontroll över utgörande av mjölkavgift, överlämnas till svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för att användas vid mjölkregleringens genomförande. För samma ändamål skall användas vad som inflyter i skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl eller å till riket infört kli, i den mån dessa medel icke erfordras för bestridande av kostnaderna för kontroll över oljekaksskattens utgörande eller för stödåtgärder på äggmarknadens område.

Vad som inflyter till fonden genom uttagande av särskilda avgifter vid införsel eller utförsel av slaktdjur samt kött och fläsk ävensom genom uppbärande av slaktdjursavgift skall användas för slaktdjursregleringens genomförande.

Medel som inflyta genom upptagande av införselavgift å havre och majs

jämte vissa andra fodermedel samt av särskilda avgifter vid införsel eller utförsel av ägg, äggula och flytande äggvita skola användas dels för åstadkommande av förbättrade avsättningsförhållanden för slaktdjur och ägg, dels för gäldande av kostnaderna för statsbidrag vid transport av havre samt för sändningar av vissa fodermedel till Västerbottens eller Norrbottens län, dels för gäldande av kostnaderna för statens jordbruksnämnds verksamhet i den mån dessa kostnader icke enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t skola bestridas av andra medel, dels ock för andra med jordbruksregleringen sammanhängande syften.

I detta sammanhang må nämnas, att sedan budgetåret 1937/38 anslag utgått ur prisregleringsfonden för produktions- och avsättningsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa andra landsdelar. Anslaget upptogs för budgetåret 1937/38 med 700,000 kronor och utgör för budgetåret 1938/39 800,000 kronor. Beträffande anslagets användning har riksdagen uttalat, att efter bestämmande av Kungl. Maj:t högst 200,000 kronor må användas för utlämnande av bidrag utan återbetalningsskyldighet för bygande av andelsslakterier i Norrland ävensom i andra delar av landet, där likartade produktions- och avsättningsförhållanden för kött och fläsk äro rådande. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t den 30 juni 1937 utfärdat kungörelse (nr 649) angående statsbidrag för anläggande eller inrättande av andelsslakteri i vissa delar av riket. Enligt nämnda kungörelse må ekonomisk förening, som har till ändamål att driva andelsslakteri och vars flesta medlemmar äro jordbrukare, där så prövas lämpligt för främjande av en ändamålsenlig avsättning av slaktdjur, komma i åtnjutande av dylikt bidrag med högst 20 procent av den beräknade kostnaden för de med bidraget avsedda åtgärderna. Återstoden av nyssnämnda anslag å 800,000 kronor borde enligt riksdagens beslut användas till produktionsbefrämjande åtgärder i Norrland och vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län samt finge för sådant ändamål av Kungl. Maj:t fördelas mellan hushållningssällskapen i sagda landsdelar. För budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t av sistberörda anslagsmedel tilldelat sällskapet i Värmlands län 73,000 kronor, sällskapet i Kopparbergs län 45,000 kronor, sällskapet i Gävleborgs län 48,000 kronor, sällskapet i Västernorrlands län 105,000 kronor, sällskapet i Jämtlands län 106,000 kronor, sällskapet i Västerbottens län 116,000 kronor och sällskapet i Norrbottens län 107,000 kronor.

Det bör vidare nämnas, att enligt tidigare riksdagsbeslut de margarinaccismedel, som influtit före den 1 juli 1935, efter närmare bestämmande av Kungl. Maj:t böra användas för utlämnande i särskilda fall till hjälpbehövande av jordbruksprodukter, i främsta rummet mjöl och smör, eller av andra inhemska förnödenheter, till exempel frukt och fisk, gratis eller till nedsatt pris. Därest nämnda medel ej visa sig tillräckliga, har 1938 års riksdag medgivit, att högst 500,000 kronor av de margarinaccismedel, som inflöta under innevarande budgetår, må användas för samma ändamål.

2. Verkningarna av de vidtagna stödanordningarna m. m.

I sitt förut omförmälda utlåtande rörande fortsatta åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under regleringsåret 1939/40 har 1938 års jordbruksutredning lämnat en redogörelse för marknadsläget för vissa slag av jordbruksprodukter samt verkningarna av stödåtgärderna under 1938. Till närmare belysning av verkningarna ha vid utlåtandet fogats vissa tabellsammanställningar. Dessa sammanställningar, vilka inom departementet undergått komplettering för tiden intill utgången av januari 1938, torde såsom särskild tabellbilaga få fogas till statsrådsprotokollet. Följande uppgifter rörande jordbruksregleringens verkningar äro till huvudsaklig del hämtade från utredningens utlåtande.

Prisutvecklingen i allmänhet. Inom de ledande industriländerna ha priserna i genomsnitt varit vikande sedan slutet av år 1937 och intill årsskiftet 1938/39. I U. S. A., England, de nordiska länderna, Holland och Belgien kunde man dock konstatera en återhämtning inom flera industrigrenar under loppet av 1938. Priserna på jordbruksprodukter lågo under senare delen av 1937 samt början av 1938 ganska högt. Å vetemarknaden inträffade emellertid ett kraftigt omslag, sedan skörderapporterna från de stora veteexporterande länderna började bliva kända. Redan tidigt på året framgick det, att 1938 års veteskörd komme att bli av betydande omfattning. De tid efter annan av internationella lantbruksinstitutet i Rom meddelade beräkningarna över skördens väntade storlek gävo allt högre och högre siffror. Enligt senast föreliggande uppgifter kan veteskörden — med undantag för Ryssland och en del andra länder — beräknas till 122 miljoner ton, medan 1928 års rekord uppgick till 110 miljoner ton och medelskörden 1926/37 var 101.5 miljoner ton. Den 1 augusti 1939 beräknas 16.3 miljoner ton vete av äldre skörd kvarligga osålda i exportländerna. Motsvarande lagerbehållning uppgick den 1 augusti 1937 till 2.7 miljoner ton och den 1 augusti 1938 till 5.2 miljoner ton.

Prisrörelserna på världsmarknaden hava haft sin motsvarighet i prisutvecklingen inom vårt land. Sålunda nådde kommerskollegii partiprisindex ett maximum under månaderna juli—september 1937 med 140 (1913 = 100), sjönk därefter sakta till 127 i september 1938 och låg ännu i januari 1939 i stort sett stilla vid denna nivå. Priserna på jordbruksprodukter hava företett en härifrån avvikande utveckling. (Jfr tab. I och II.) Priserna på spannmål (såväl bröd- som fodersäd) lågo sålunda på en ganska hög nivå under hela 1937 samt stego ytterligare under första halvåret 1938 för att nå ett maximiläge i maj nämnda år. Sedan den nya stora skörden kommit i marknaden, hava priserna på de vegetabiliska produkterna gått ned avsevärt. Producentpriset på mjölk har under 1938 varit högre än under 1937. Det genomsnittliga detaljhandelspriset på konsumtionsmjölk låg under tiden janu-

ari—november 1938 vid 24 öre per liter och steg därefter till 25 öre per liter. Priset på ägg har under 1938 legat på i genomsnitt nästan samma nivå som under motsvarande tid 1937. Fläskpriset har däremot legat betydligt högre 1938 än under 1937. Även i fråga om nötkött hava priserna varit relativt väl hävdade. Priserna inom landet på importerade fodermedel lågo under 1938 i genomsnitt på ungefär samma nivå som 1937. Som en sammanfattning av prisrörelserna på livsmedel i jämförelse med prisutvecklingen för samtliga varugrupper anföras här nedan kommerskollegii indextal.

	Samtliga varugrupper		Vegetabiliska livsmedel		Animaliska livsmedel	
	1937	1938	1937	1938	1937	1938
Januari	129	135	112	115	128	137
Februari.....	132	134	114	115	127	134
Mars	136	132	115	114	127	133
April	138	131	115	115	123	134
Maj	139	130	115	115	127	133
Juni	139	130	115	115	126	137
Juli	140	130	115	115	129	136
Augusti	140	128	114	112	134	137
September	140	127	115	111	136	138
Oktober	139	128	117	110	137	139
November	137	127	116	110	138	142
December	136	127	116	109	140	144
<i>Hela året</i>	<i>137</i>	<i>130</i>	<i>115</i>	<i>113</i>	<i>131</i>	<i>137</i>

Det bör anmärkas, att kommerskollegii indextal för livsmedel avse även importerade produkter. Beträffande prisutvecklingen i stort för inhemska jordbruksprodukter hänvisas till i tab. I upptagna indexserier.

Även detaljhandelspriserna på livsmedel ha ökat under år 1938. Sålunda steg socialstyrelsens indextal för livsmedelsposten i hushållsbudgeten från 142 enheter i januari 1938 till 145 enheter i januari 1939. I detta sammanhang må nämnas, att enligt beräkningar, som utredningen låtit verkställa på grundval av socialstyrelsens hushållskostnadsundersökningar, kostnader för i arbetare- och lägre tjänstemannahushåll ingående kvantiteter inhemska jordbruksprodukter under år 1937 lågo 11 % lägre än under perioden 1925—1929. Motsvarande relativtal för 1938 utgjorde 7 %.

Marknaden för mjölk och mejeriprodukter. (Jfr tab. III—VII.) Invägningen av mjölk vid mejerierna har under 1938 ökat med omkring 6.5 % i förhållande till 1937. Till jämförelse kan nämnas att invägningen under åren 1934—1937 steg med 13.9 %. Enligt en av svenska mejeriernas riksförening verkställd representativ undersökning¹ beror stegringen i mjölkpro-

duktionen för avsalu under senare år till väsentlig del på en ökad anslutning till mejerierna. Sagda undersökning har bl. a. givit vid handen, att ökningen i mejerileveranserna från de producenter, som anslutit sig till mejerierna före år 1933, under åren 1934—1937 utgjort blott 4 à 5 %.

Under 1938 ökade tillverkningen av mejerismör med 9.4 % och försäljningen av avgiftsbelagd konsumtionsmjölk med 2.7 %, allt jämfört med förhållandena 1937. Samtidigt torde tillverkningen av lantsmör hava minskat, varom säkra uppgifter dock saknas. Den totala förbrukningen i Sverige av mejerismör har ökat något under 1938 jämfört med 1937, men denna ökning beror endast till en mycket obetydlig del på ökad försäljning till icke jordbrukare och huvudsakligen på ökad återtagning av smör från mejerileverantörernas sida.

Jämväl tillverkningen och försäljningen av ost har stigit under 1938. Under detta år försåldes sålunda inom landet 38,800 ton ost mot 36,600 ton 1937. Mejeriernas lager av svensk ost, vilka den 31 december 1937 utgjorde 5,532 ton, hade den 31 december 1938 nedgått till 3,240 ton. Importen av ost uppgick 1938 till 1,219 ton mot 1,088 ton 1937.

Margarinförsäljningen har varit nästan exakt lika stor 1938 som under 1937.

Den sammanlagda smörexporten från Sverige uppgick under 1938 till inemot 28,600 ton, vilket innebär en stegring med 5,000 ton i förhållande till 1937. Medelnettoexportpriset har genomsnittligt legat något högre 1938 än 1937. Med avseende på de särskilda exportmarknaderna må framhållas, att totala importen av smör till Storbritannien under år 1938 stigit med 1 % i jämförelse med 1937. Införseln från Nya Zeeland, Irländska fristaten och Nederländerna visar tillbakagång, medan en relativt sett mycket kraftig ökning inträtt för Polen (89.1 %), Sverige (46.3 %), Finland (32.8 %), de baltiska staterna (sammanlagt 29.2 %) samt Australien (20.6 %). Den största absoluta ökningen företer Australien samt därefter Lettland, Danmark och Sverige. Till närmare belysande av prisutvecklingen å förevarande exportmarknad hava uppgifter om priserna i Manchester på smör från Sverige, Danmark, Nya Zeeland och Finland sammanställts i tabell III, som bland annat visar, att priset på svenskt smör i stort sett utvecklats på samma sätt som priserna å smör från andra länder; dock har priset på svenskt smör under 1938 icke förbättrats lika starkt som priserna å danskt och nyzeeländskt smör. Sveriges smörexport till Tyskland under 1938 har varit något mindre än motsvarande export 1937. Under 1938 exporterades sålunda till Tyskland 11,865 ton svenskt smör mot 12,025 ton 1937. Även vid denna export ha i genomsnitt erhållits bättre priser än under 1937.

1 fråga om de medel, som tillföras mjölkregleringen genom upptagande

¹ Ifrågavarande undersökning omfattar mejerier med sammanlagt 90,233 leverantörer och med en invägning motsvarande 40.3 % av invägningen vid samtliga mejerier. Antalet undersökta leverantörer utgör 16,226. Invägningen från dessa sistnämnda motsvarade 12.4 % av den totala mejerinvägningen.

av mjölkavgift, margarinnaccis samt skatt å oljekakor med flera fodermedel, må följande framhållas. I mjölkavgiftsmedel inflöto under 1937 cirka 54 miljoner kronor samt under 1938 cirka 49 miljoner kronor. Mjölkregeringen har vidare genom upptagande av margarinnaccis tillförts under år 1937 cirka 19 miljoner kronor samt under 1938 cirka 25 miljoner kronor. Ökningen under 1938 beror huvudsakligen på att accisen under detta år utgått med högre belopp än under 1937. Vad vidare beträffar de medel, som tillförts mjölkregeringen genom skatten å oljekakor, uppgingo dessa under 1938 till 11.8 miljoner kronor mot 10.1 miljoner kronor under 1937. De totala inkomsterna för mjölkregeringen kunna således beräknas hava uppgått till omkring 86 miljoner kronor 1938 mot 83 miljoner kronor 1937.

Då på grund av prisförhållandena för smör inom och utom landet pristilläggen för export varit högre 1938 än 1937 och dessutom exportkvantiteten varit större, hava kostnaderna för smörexporten stigit från cirka 17.2 miljoner kronor under 1937 till 24.1 miljoner kronor 1938. Prisutjämningsbidraget å produktmjölken har 1938, som tabell VI utvisar, för riket som helhet varit lägre än under 1937. Netto har bidraget dock varit något högre 1938 än 1937. På grund härav och enär ett högre inhemskt smörpris varit rådande har priset på produktmjölk under 1938 kunnat hållas högre än under 1937.

Slaktdjursmarknaden. (*Jfr tab. VIII—X.*) Möjligheterna att vinna avsättning för svenskt fläsk utomlands äro allttjämt jämförelsevis begränsade. Under 1938 uppgick Englands totala import av bacon till cirka 3.5 miljoner ton eller ungefär samma kvantitet som föregående år. Sveriges andel i importen ökade från 12,702 ton under 1937 till 12,753 ton under 1938.¹ Baconpriserna på den engelska marknaden ha legat högre 1938 än 1937. I juli 1938 utgjorde medelnoteringen för svenskt bacon i England 196 öre/kg men sjönk sedan till 166 öre/kg i november för att i december stiga till 178 öre/kg. Då det inhemska fläskpriset stigit mera än exportpriset på bacon, ha kostnaderna för baconexporten under 1938 varit högre än under 1937. Ifrågavarande kostnader uppgingo för 1937 till 717,407 kronor och för 1938 till 1,631,418 kronor.

Fläskexporten från Sverige till andra länder än Storbritannien har under den gångna delen av år 1938 liksom tidigare varit obetydlig. Vad beträffar exporten av levande svin till Tyskland har denna haft en något mindre omfattning än under 1937. Sålunda utfördes under 1938 21,746 svin mot 30,220 år 1937. Kostnaderna härför hava uppgått till 502,549 kronor mot 538,288 kronor 1937.

Någon nämnvärd import av färskt fläsk har under 1938 icke förekommit. Däremot har importen av amerikanskt torrsaltat fläsk ökat obetydligt i förhållande till 1937.

¹ Uppgifterna angående baconexportens omfattning äro preliminära och hämtade ur engelska källor. De avse nettoimporten till Storbritannien.

På fläskmarknadens område hava andra regleringsåtgärder än sådana, som ha avseende å export eller import, under 1938 ej behövt tillgripas i samma omfattning som under år 1937. 716 ton fläsk har infrusits 1938 mot 1,074 ton 1937. För renskärning (bortskärning av mindre värdefulla delar av svinkropparna) hava under 1938 inga medel utgått. Sistnämnda verksamhet drog under 1937 en kostnad av 154,458 kronor.

Antalet redovisade svinbetäckningar har under 1938 varit omkring 273,000 eller 5.3 % fler än under 1937. En ökning i svinproduktionen kan alltså väntas under 1939.

Av tabell X framgår, att antalet besiktigade kroppar av slaktade nötkreatur och kalvar varit större under 1938 än under 1937. Under förstnämnda år besiktigades i det närmaste 30,000 flera kroppar av storboskap och omkring 64,000 flera kalvar än under 1937. Priserna på nötkreatur för slakt ha under 1938 legat något högre än under 1937. Nötkreatursexporten har undergått en mindre ökning. Denna export, vilken äger rum till Tyskland, kunde såväl 1937 som 1938 försiggå till sådana priser, att pristillägg endast undantagsvis behövt utbetalas. Statens kostnader för exporten avse därför huvudsakligen fraktbidrag till exporthamn. I exportbidrag utbetalades 1938 41,887 kronor mot 73,091 kronor under 1937. Beloppen motsvara ett genomsnittligt bidrag av kronor 6: 12 respektive kronor 10: 19 per djur. Till infrysning av nötkött ha medel utgått med 190,507 kronor under 1938 mot 248,673 kronor under 1937.

Som framgår av tabell IX visar importen av kött inga större förändringar. Införseln av konserver av nötboskap och får har däremot nedgått rätt avsevärt under 1938 i jämförelse med 1937.

I pristillägg för export av kaninkött ha under 1938 utbetalats 18,791 kronor mot 30,481 kronor under 1937.

De sammanlagda kostnaderna för slaktdjursregleringens genomförande under 1938 uppgå till 2,937,375 kronor. För 1937 utgjorde kostnaderna 2,698,897 kronor.

Äggmarknaden. (*Jfr tab. XI.*) Det inhemska äggpriset har under 1938 i det närmaste motsvarat prisläget under 1937, men säsongvariationerna i priset ha varit mer utpräglade 1938 än föregående år. Exporten av ägg, vilken starkt ökade under år 1937, har fortsatt att stiga. Den sammanlagda exporten under 1938 uppgick till 93.7 miljoner stycken mot 71.1 miljoner stycken 1937. Beträffande exportens fördelning på respektive länder hänvisas till tabell XI. Av denna framgår, att exportökningen huvudsakligen avsett exporten till England. I fråga om den engelska marknaden förtjänar uppmärksammas, att totalimporten av ägg till Storbritannien under år 1938 ökat med omkring 12 % jämfört med 1937. Motsvarande stegringstal för importen från Sverige utgjorde 46 %. Av övriga länder, vilka ökat sin andel i den brittiska importen, märkas Holland, Polen, Irland och Finland med vardera en ökning av respektive 38, 16, 14 och 3 %. Däremot har importen från Danmark nedgått med omkring 5 %. Pristilläggen vid export

av ägg från Sverige ha genomsnittligt utgått med lägre belopp år 1938 än under 1937. I slutet av 1938 inträffade ett starkt prisfall på ägg utomlands.

Import av ägg av någon betydelse har 1938 endast förekommit under april månad. Då infördes en kvantitet om 573,000 ägg. Licensavgiften för import av ägg i skal har under 1938 varit 25 öre per kilogram utom under tiden 1—9 april, då den var 5 öre. Vid import av torkad äggula och flytande äggvita utgick en importavgift av 15 öre per kilogram t. o. m. maj månad 1938. Sistnämnda avgift har därefter varit 5 öre.

I pristillägg för export av ägg hava sammanlagt under 1938 utbetalats 2,103,981 kronor. Under 1937 utbetalades för samma ändamål 1,834,146 kronor.

Fodermedelsmarknaden. (Jfr tab. XII och XIII). Under 1937 och 1938 ha priserna på jordnötskakor å världsmarknaden i stort sett legat fasta. Dock sjönko priserna temporärt i början av 1938 och visade i slutet av detta år en fallande tendens. Vad angår motsvarande priser å majs stego dessa oavbrutet under 1937, uppnådde ett maximiläge i januari 1938 och sjönko därefter successivt till och med november månad för att åter stiga i december.

De förut omförmälda skattehöjningarna å oljekaksfoder återspeglas i priserna på oljekakor inom landet, vilka finnas upptagna i tab. XII. Det må framhållas, att sistnämnda priser under de fem första månaderna 1938 lågo lägre, under juni—juli något högre, under augusti—september åter något lägre samt därefter högre än under motsvarande månader 1937. Endast i januari 1937 nådde det inhemska priset på jordnötskakor upp till medelpriset för åren 1925—29. Å sojamjöl har priset från och med oktober 1938 legat något över medelpriset åren 1925—29. Under 1938 importerades 202 miljoner kilogram oljekakor mot 162 miljoner kilogram under 1937. Ökningen beror i huvudsak på inköp för beredskapslagrets räkning. Försäljningen av inom landet tillverkat oljekaksfoder utgjorde under 1938 75 miljoner kilogram mot 76 miljoner kilogram 1937.

I anslutning till de tidigare omnämnda prISRörelserna för majs har införselavgiften för denna vara ändrats vid flera tillfällen. Avgiftens storlek under olika tider har i annat sammanhang angivits.

Importen av majs uppgick under 1938 till 172.7 miljoner kilogram mot 185.2 miljoner kilogram 1937.

Vad angår regleringen av grynkvárnarnas användning av utländsk havre må framhållas, att tillverkningsprocenten till följd av knapphet på svensk grynnavre under tiden 1 april—30 september 1937 hölls så låg som 10. Sistnämnda dag höjdes procentsatsen till 50. Den låga tillverkningsprocenten under förstnämnda tid förde med sig att havreimporten under år 1937 steg till 34,941 ton. Tillverkningsprocenten bibehölls som förut nämnts vid 50 t. o. m. den 30 juni 1938. Från sistnämnda dag t. o. m. den 30 september har procentsatsen varit 75 och därefter 85. Som framgår av tabell XIV har havreimporten varit betydligt mindre under år 1938 än under året dessförinnan.

Statsverkets inkomster av skatten på oljekakor uppgick under budgetåret 1937/38 till 11.8 miljoner kronor. Inkomsterna av majsavgiften m. m. uppgingo under samma budgetår till 4.5 miljoner kronor.

Brödsädsmarknaden. (Jfr tab. XIV och XV.) Priserna på den internationella brödsädsmarknaden voro under hela 1937 höga samt nådde maximum under januari och februari 1938, varefter ett kraftigt prisfall ägde rum.

Beträffande de under senare år skördade brödsädsarealerna i Sverige hänvisas till följande sammanställning ur den officiella skördestatistiken.

År	Höstvete	Vårvete	Summa vete	Höstråg	Vårråg	Summa råg	Summa brödsäd
1930	214,365	47,205	261,570	235,203	6,193	241,396	502,966
1931	215,191	61,135	276,326	200,411	6,835	207,246	483,572
1932	213,849	64,444	278,293	204,876	6,792	211,668	489,961
1933	220,567	82,187	302,754	218,751	7,284	226,035	528,789
1934	224,444	66,002	290,446	229,006	6,794	234,800	525,246
1935	214,813	57,937	272,750	218,525	8,629	227,154	499,904
1936	211,788	69,263	281,051	202,220	12,741	214,961	406,012
1937 ¹	231,627	65,502	297,129	202,148	9,802	211,950	509,079
1938 ¹	238,417	68,912	307,329	192,273	9,184	201,457	508,786

Av hittills publicerade skörderapporter framgår, att brödsäds-skörden år 1938 varit avsevärt större än 1937. Följande tablå angiver statistiska centralbyråns beräkningar angående brödsäds-skörden under olika år.

År	Höstvete ton	Vårvete ton	Summa vete ton	Höstråg ton	Vårråg ton	Summa råg ton
1930	489,767	76,833	566,600	428,753	7,695	436,448
1931	367,558	96,015	463,573	275,485	7,641	283,126
1932	528,944	126,279	655,223	423,530	9,215	432,745
1933	566,970	149,826	716,796	452,361	10,326	462,687
1934	632,182	124,601	756,783	507,443	9,504	516,947
1935	533,586	108,976	642,562	417,735	11,609	429,344
1936	467,481	121,342	588,823	334,326	17,184	351,510
1937 ¹	578,593	121,397	699,990	399,253	13,517	412,770
1938 ¹	681,831	139,658	821,489	390,562	14,145	404,707

Enligt dessa uppgifter skulle från 1937 till 1938 skörden av vete ha ökat med 121,500 ton samt skörden av råg ha minskat med 8,000 ton. Då redan 1937 års skörd lämnade ett överskott av vete, torde alltså för innevarande konsumtionsår ett betydande överskott av denna vara komma att förefinnas. Jämväl rågskörden torde enligt brödsädsinventeringen den 2 januari 1939 komma att lämna ett mindre överskott.

¹ Preliminära tal.

Beträffande de statliga regleringsanordningarna på brödsädsodlingens område må erinras, att inmalningsprocenten från och med den 1 juli 1937 höjdes för vete från förutvarande 80 till 90 och för råg från 70 till 90. Fr. o. m. 1 september 1938 höjdes inmalningsprocenten för råg ytterligare till 95 samt från och med den 1 mars 1939 till 98. I enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut skola utöver inmalningstvång i första hand utförselbevis användas för stödjande av brödsädspriserna på den inhemska marknaden. Sistnämnda anordning innebär, att de medel, som inflyta genom tull å importerad brödspannmål, användas för utbetalande av pristillägg å exporterad spannmål. Enligt av Kungl. Maj:t den 23 augusti 1937 utfärdade föreskrifter ägde idkare av kvarnrörelse under tiden 1 september 1937—31 juli 1938 vid utförsel av omalen råg eller omalet vete av utländskt ursprung erhålla utförselbevis för hela den myckenhet som exporterades. Vid export av inhemska brödspannmål fick utförselbevis utlämnas för hälften av den exporterade kvantiteten. Enligt kungörelsen den 31 augusti 1938, vilken trädde i kraft den 1 september samma år, får utförselbevis under innevarande skördeår utfärdas för hela den exporterade kvantiteten, oavsett om denna är av utländskt eller inhemskt ursprung. De tidigare bestämmelserna inneburo, att pristillägg vid export av inhemska brödspannmål utgick med halva tullbeloppet eller med cirka 1 krona 80 öre för deciton. Fr. o. m. 1 september 1938 motsvarar utförselbeviset däremot hela tullbeloppet.

Till följd av det gynnsamma prisläget på världsmarknaden under 1937 och början av 1938 kunde en del av överskottet av 1937 års veteskörd med tillhjälp av utförselbevis avlastas marknaden genom export. Sammanlagt utfördes sålunda under tiden september 1937—april 1938 64,620 ton. I fråga om 1938 års veteskörd har till följd av prisförhållandena utomlands en sådan utväg ej varit möjlig.

Då det kan ha sitt intresse att jämföra priserna å brödsäd under olika år, ha i följande tablå angivits medelpriserna å vete och råg för månaderna september—februari från och med konsumtionsåret 1925/26.

Konsumtionsår	Kronor/deciton		I n d e x	
	Vete	Råg	Vete	Råg
1925/26—1929/30	20.98	18.60	100.0	100.0
1930/31	19.35	16.35	92.2	87.9
1931/32	16.89	15.71	80.5	84.5
1932/33	16.75	15.24	79.8	81.9
1933/34	16.18	14.64	77.1	78.2
1934/35	16.21	15.22	77.3	81.8
1935/36	15.98	14.66	75.9	78.8
1936/37	18.65	17.44	88.9	93.8
1937/38	19.72	18.41	94.0	99.0
1938/39	17.12	16.18	81.6	87.0

Beträffande svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet må nämnas, att bolagets lager av spannmål den 31 augusti 1938 utgjorde 64,228 ton vete och 35,498 ton råg. Under innevarande konsumtionsår har bolaget hittills inköpt i runda tal 140,000 ton vete och 10,000 ton råg. Obetydliga kvantiteter råg såldes under september och oktober.

I fråga om de finansiella resultaten av spannmålsregleringen må framhållas, att spannmålsaktiebolaget för skördeåret 1937/38 redovisade ett underskott av 1,962,945 kronor.

För finansiering av eventuell stödköpsverksamhet samt för täckande av kostnaderna för beredskapslagret och svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet i övrigt under innevarande skördeår uttages veteavgift. Nämda avgift utgick under september 1938 med 2 öre/kg men höjdes, som förut meddelats, den 1 oktober till 2.5 öre/kg. Till jämförelse kan nämnas, att avgiften under tiden 1 september 1937—14 februari 1938 utgick med 1.5 öre/kg och därefter till den 1 september 1938 med 0.5 öre/kg. Sedan den 1 december 1938 utgår införselavgift å importerat vete med 5 öre/kg.

Jordbrukets prisregleringsfond. Fondens användning för skilda ändamål framgår av efterföljande sammanställning, angivande dels beloppen av de olika till fonden inflytande medlen, dels ock de belopp, som utgått ur fonden under tiden 1 juli 1938—31 januari 1939.

Jordbrukets prisregleringsfond.

Influtna och utbetalda medel $\frac{1}{7}$ 1938— $\frac{31}{1}$ 1939.

Inkomster:

Behållning från budgetåret 1937/38.

Margarinaccis	1,154,971: 55	
Kraftfoderskatt	2,536,742: 28	
Äggavgifter m. m.	5,203,094: 51	
Slaktdjursavgifter m. m.	645,806: 90	9,540,615: 24

Influtit under tiden $\frac{1}{7}$ 1938— $\frac{31}{1}$ 1939.

Margarinaccis	13,183,745: 49	
Kraftfoderskatt	6,618,930: 23	
Äggavgifter m. m.		
Införselavgift för foder	2,642,105: 70	
Dito för ägg	9,409: 10	
Övriga	—	2,651,514: 80
Slaktdjursregleringen.		
Baconavgift	29,505: 88	
Slaktdjursavgift	—	
Införselavgift för kött	151,726: 76	
Övriga	2,000,000: —	2,181,232: 64
		24,635,423: 16
		<u>Summa kronor</u> 34,176,038: 40

Utgifter:

Utbetalt under tiden ¹/₇ 1938—³¹/₁ 1939.

Margarinaccis.			
Utdelning av mjöl	65,901: 02		
Svenska mejeriernas riksf....	13,043,186: 51		
Andra utgifter	194,618: 64	13,303,706: 17	
Kraftfoderskatt.			
Svenska mejeriernas riksf....	6,854,779: 11		
Andra utgifter	1,410: 37	6,856,189: 48	
Äggavgifter m. m.			
Fraktbidrag	351,078: 25		
Statsbidrag för fodermedel ...	91,759: —		
Statens jordbruksnämnd	128,258: 64		
Andra utgifter	3,272,032: 40	3,843,128: 29	
Slaktdjursavgifter m. m.			
Nötkreatursexport	112,293: 78		
Övriga åtgärder	103,342: 83		
Fläskexport	300,352: 60		
Infrysning av fläsk	176,269: 89		
Baconbidrag	1,274,986: 15		
Andra utgifter	80,049: 90	2,047,295: 15	26,050,319: 09
Behållning den ³¹ / ₁ 1939.			
Margarinaccis	1,035,010: 87		
Kraftfoderskatt.....	2,299,483: 03		
Äggavgifter m. m.	4,011,481: 02		
Slaktdjursavgifter m. m.	779,744: 39	8,125,719: 31	
		Summa kronor	34,176,038: 40

Kostnaderna för jordbruksregleringarnas administration. Till belysande av administrationskostnaderna m. m. för de olika regleringsanordningarna, i den mån dessa kostnader bestridas av allmänna medel, har följande sammanställning uppgjorts, avseende budgetåret 1937/38.

Mjolkregleringen.

Svenska mejeriernas riksförening u. p. a.

Löner	252,601: 01		
Postavgifter.....	19,700: 80		
Hyror	32,165: —		
Trycksaker	22,301: 79		
Diverse omkostnader	39,148: 91		
Ortskontrollens omkostnader.....	34,082: 49		
Till mejeriförbunden.....	100,000: —	500,000: —	
Statens jordbruksnämnd.			
Mjolkavgiftskontroll		141,558: 17	
Kontrollstyrelsen.			
Kostnader vid uppbärande av margarinaccisen och skatten å oljekakor		14,391: 32	

Spannmålsregleringen.

Statens jordbruksnämnd.

Veteavgiftskontroll	61,297: 42	
Kostnader för cereala undersökningar	15,061: 50	76,358: 92

Gemensamma kostnader.

Statens jordbruksnämnd.

Administrationskostnader i allmänhet	217,029: 98
--	-------------

3. Förslag rörande fortsatta stödåtgärder.

I sitt utlåtande den 29 december 1938 har 1938 års jordbruksutredning framlagt förslag till fortsatta åtgärder i prisreglerande syfte under regleringsåret 1939/40. Yttranden över utlåtandet hava avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium, statens jordbruksnämnd, Sveriges allmänna lantbrukssällskap, svenska mejeriernas riksförening u. p. a., Sveriges slakteriförbund, förening u. p. a., Sveriges ägginressenters förening u. p. a., svenska spannmålsaktiebolaget, svenska lantmännens riksförbund, förening u. p. a., kooperativa förbundet, riksförbundet landsbygdens folk och småbrukarnas riksförbund. Statens jordbruksnämnd har vid sitt yttrande fogat en till nämnden inkommen skrivelse i ärendet från svenska ägghandelsförbundet, förening u. p. a. Vidare har kommerskollegium överlämnat till kollegiet inkomna yttranden från samtliga handelskamrar i riket utom handelskamrarna i Borås och Sundsvall ävensom från föreningen Sveriges spannmålsintressenter samt svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening.

Riksförbundet landsbygdens folk har till Kungl. Maj:t ingivit en särskild, den 15 februari 1939 dagtecknad skrivelse med förslag rörande mjölkregleringen. Med anledning av denna skrivelse har kooperativa förbundet i en den 25 i samma månad dagtecknad skrift framfört vissa synpunkter på frågan om landets försörjning med matfett.

Beträffande särskilda, spannmålsmarknaden berörande frågor har statens jordbruksnämnd i skrivelser, som inkommit till jordbruksdepartementet den 18 och den 22 mars 1939, avgivit vissa förslag.

Vidare ha framställningar inkommit med förslag rörande särskilda åtgärder till befrämjande av jordbruket i Norrland och andra delar av riket med likartade produktionsbetingelser. Sålunda har lantbruksstyrelsen i nämnda syfte dels i skrivelse den 8 februari 1939, varöver statens jordbruksnämnd efter remiss avgivit yttrande, hemställt om anslag för inrättande av potatislagerhus och dels i skrivelse den 28 i samma månad föreslagit vissa andra åtgärder till förbättring av jordbrukets lönsamhet i de nordliga delarna av riket. Sveriges slakteriförbund har ingivit en framställning om fortsatta statsbidrag för byggande av andelsslakterier, och Umeå mejeriaktiebolag samt

Skellefteortens mejeriförening ha i en gemensam skrivelse den 28 februari 1939 anhållit om utanordnande av bidrag för organiserande av mejerihanteringen inom Västerbottens läns lappmark jämte närgränsande områden. Med anledning av sistnämnda framställning har Västerbottens läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott till Kungl. Maj:t ingivit en skrift.

Allmänna synpunkter. Jordbruksutredningen erinrar i sitt utlåtande inledningsvis om, att det åligger utredningen att verkställa en ingående utredning angående jordbrukets produktionsbetingelser och avsättningsförhållanden jämte i samband därmed stående frågor samt att med ledning av de härvid framkomna resultaten framlägga förslag om den statliga jordbrukspolitikens utformande under den närmaste tiden. Till fullgörande av det lämnade uppdraget har jordbruksutredningen med vederbörligt tillstånd låtit igångsätta dels en allmän undersökning rörande det svenska jordbruket samt den jordbrukande befolkningens ekonomiska och andra förhållanden och dels ett flertal specialundersökningar på olika områden. Nämnda undersökningar, vilka utredningen ansett böra göras både omfattande och djupgående och vilka enligt utredningens mening torde komma att lämna välbehöfliga bidrag till lösandet av omförmälda spörsmål, hinna icke slutföras förrän under år 1939. Med hänsyn härtill har jordbruksutredningen ansett sig icke ännu kunna eller böra taga definitiv ställning till frågan, huruvida och i vad mån en omläggning av huvudlinjerna för det hittillsvarande jordbruksstödet kan anses påkallad. På grund av vad i utredningens direktiv anförts därom att utredningen, för den händelse huvudbetänkande icke kunde avlämnas till 1939 års riksdag, borde utbryta sådana delar av problemet, beträffande vilka åtgärder vore mera trängande, samt framlägga separata förslag i dessa hänseenden, har utredningen verkställt en förberedande granskning av det nuvarande regleringssystemet. Enligt vad utredningen anført ha härvid från skilda håll framförts önskemål om att vissa spörsmål skulle utbrytas och behandlas för sig. Bland dessa nämnas frågan om effektivare åtgärder för stärkande av smörets konkurrenskraft gentemot margarin samt frågan om beredande av kompensation åt ekonomiskt svagt ställda konsumentgrupper för genom jordbruksregleringarna åstadkommen fördyring av livsmedelsförsörjningen. Jordbruksutredningen har emellertid kommit till den uppfattningen, att svårigheter möta att till särskild behandling upptaga delfrågor av någon större betydelse utan att samtidigt taga ställning till de grundprinciper, på vilka regleringssystemet uppbyggts. Då utredningen funnit övervägande skäl tala för att dessa principer tagas under omprövning i ett sammanhang samt de av utredningen igångsatta undersökningarna ännu icke äro färdiga, har utredningen stannat för att icke på förevarande stadium av sitt arbete framföra några förslag, som ha större principiell räckvidd eller alltför mycket avvika från det nuvarande regleringssystemet. Utredningen förmenar, att man ej har anledning befara några större olägenheter av att nämnda system tillämpas i huvudsak oförändrat ännu något år. Med hänsyn till att utredningens hu-

vudbetänkande synes bliva avlämnat i sådan tid, att därav föranledda förslag kunna föreläggas 1940 års riksdag, föreslår utredningen, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningar, vilkas giltighetstid utlöper under nästkommande år, givas ett års förlängd giltighet.

Den omständigheten att grunderna för den statliga jordbrukspolitikerna ligga under utredning synes jordbruksutredningen å andra sidan icke böra utgöra hinder för att inom ramen för det nuvarande regleringssystemet visa jämkningar eller justeringar nu vidtagas. I anslutning härtill anför utredningen beträffande de allmänna riktlinjerna för jordbruksstödet följande:

Flertalet av de nuvarande regleringsanordningarna ha tillkommit i syfte att för vårt eget lands vidkommande förhindra eller mildra verkningarna av den vid tiden omkring år 1930 begynnande internationella jordbrukskrisen. Under krisens första år torde man ha räknat med att denna inom en ej alltför avlägsen framtid skulle upphöra. Under inflytande härav inriktades stödåtgärderna på att förebygga alltför stora avvikelser från de före krisen rådande förhållandena. Sedan det visat sig, att läget utomlands med all sannolikhet komme att bliva bestående en längre tid framåt, har åtgärdernas karaktär av en tillfällig hjälp åt jordbruket alltmera utplånats. Jordbruksstödet har utformats med utgångspunkt från de priser, som rådde under femårsperioden 1925—29, närmast för att erhålla en användbar grundval för bestämmandet av relationen mellan priserna inbördes. Vid 1934 års riksdag beslöts, att strävandena skulle inriktas på att uppnå en prisnivå för jordbrukets produkter, som ungefärligen motsvarade 75 å 80 procent av medelpriserna under nyssnämnda år. Denna prisnivå har sedermera successivt höjts. Vid 1937 års riksdag uppställdes sagda medelpriser såsom allmänt mål för jordbruksregleringen under påföljande budgetår. I samband med stödfrågornas behandling vid 1938 års riksdag uttalade statsmakterna, att regleringsanordningarna under regleringsåret 1938/39 borde utformas i nära anslutning till vad som tillämpats under föregående år.

Priserna å jordbrukets produkter ha ännu icke kommit upp i full paritet med den genomsnittliga prisnivån under åren 1925—29. Enligt statens jordbruksnämnds producentprisindex för *viktigare* jordbruksprodukter befunno sig producentpriserna år 1937 7.4 procent under nämnda nivå. Motsvarande procenttal för första halvåret 1938 respektive september och oktober samma år utgjorde 3.5, 6.5 och 5.1. Enligt en under hösten 1938 av Sveriges allmänna lantbrukssällskap för jordbrukets *samtliga* produkter beräknad prisindex skulle producentpriserna vid nämnda tider ha legat ännu något lägre. Om prisläget under 1925—29 sättes lika med 100, blir lantbrukssällskapets index för år 1937 90.7, för första halvåret 1938 94.7 och för september 1938 90.9. Det bör anmärkas, att vid uppgörandet av förenämnda prisindices något olika grunder kommit till användning. Vid uträknandet av jordbruksnämndens index vägas priserna med jordbrukets genomsnittliga salukvantiteter under senare år, medan lantbrukssällskapets vägningstal beräknats på grundval av försålda och i jordbrukarnas hushåll förbrukade kvantiteter av resp. varuslag.

Av enbart det faktum, att priserna å jordbrukets saluartiklar i genomsnitt numera ligga 5 å 10 procent under motsvarande medelpriser för perioden 1925—29, kan man ej draga någon bestämd slutsats rörande jordbrukets nuvarande lönsamhet i förhållande till förkrisåren. Nettoresultatet av jord-

bruksdriften är beroende på ett flertal omständigheter såsom skördarnas storlek och kvalitet, arbetslönernas höjd, ränteläget, kostnaderna för förnödenheter etc. etc. Sedan 1925—29 ha förändringar inträtt i ett flertal av de faktorer, som påverka räntabiliteten. En del utgiftsposter ha ökat, andra ha minskat. Samtidigt har den tekniska utvecklingen på området fortskridit. Rörande förändringarna i jordbrukets lönsamhet finnas för närvarande inga andra officiella uppgifter tillgängliga än dem som grundas på professor L. Nannesons bearbetningar av räkenskapsmaterialet från de s. k. räkenskapskontrollerade jordbruken. Detta material torde dock omfatta ett alltför ringa antal brukningsdelar för att bearbetningsresultaten skola kunna anses representativa för landet i dess helhet. Under senare år har nämnda antal hållit sig omkring 500. Fördelningen av de undersökta jordbruken på olika produktionsområden och storleksgrupper har också varit mycket ojämn. Våra bördigaste jordbruksområden ha hitintills varit något överrepresenterade i materialet, medan de mindre bördiga områdena varit svagare företrädde. I fråga om de mindre brukningsdelarna har en stark underrepresentation förelegat. Som exempel härpå må nämnas, att antalet undersökta jordbruk med 2—10 hektar jordbruksjord under bokföringsåret 1935/36 uppgick till endast 0.065 procent av hela antalet jordbruk inom samma storleksgrupp. Motsvarande procentsiffra för antalet undersökta jordbruk med över 100 hektar jordbruksjord utgjorde 4.6. Utredningen har låtit göra en sammanställning¹ av de vid förenämnda bearbetningar erhållna förräntningsresultaten för olika storleksgrupper av jordbruk under bokföringsåren 1929—37. Såvitt material förelegat har även medelförräntningen under femårsperioden 1924—29 angivits i sammanställningen. Nannesson har rörande de i tabellen återgivna räntabilitetssiffrorna anfört att, även om man saknar möjlighet att bedöma i vad mån dessa avvika från medelförräntningen under resp. år vid landets samtliga jordbruk, man dock synes ha anledning antaga, att *förskjutningarna är från år vid de kontrollerade jordbruken i stora drag motsvara de samtidiga förändringarna i jordbrukets genomsnittliga lönsamhet.*

Enligt omförmälda direktiv för utredningens arbete skall detta äga rum med utgångspunkt från att den jordbrukande befolkningens utkomstmöjligheter böra så avvägas, att denna befolkning kan upprätthålla en i förhållande till andra befolkningsgrupper skälig levnadsstandard. För fastställande av i vad mån detta önskemål för närvarande kan anses tillgodosett har utredningen låtit igångsätta flera ingående undersökningar rörande inkomstnivån och levnadsstandarden inom jordbruket och andra näringar. Dessa undersökningar kunna icke väntas bli färdiga förrän under år 1939.

Enär, såsom nyss nämnts, förenämnda undersökningar ännu icke äro färdiga och tillräckligt material dessförinnan icke föreligger för bedömande av vilken prisnivå å jordbruksprodukterna som ur förut berörda synpunkter kan anses skälig, har utredningen ansett det lämpligast, att nuvarande regler för prisstödets avvägning tillämpas i stort sett oförändrade även under regleringsåret 1939/40. Därest i det följande för viss produkt ej annat särskilt angives, böra regleringsanordningarna således inriktas på att uppnå eller uppehålla ett prisläge å jordbrukets produkter ungefärligen motsvarande den genomsnittliga prisnivån under åren 1925—29. Det är under nuvarande förhållanden för jordbruket angeläget, att denna prisnivå såvitt möjligt verkligt uppnås. Med hänsyn till önskvärdheten av att produktpriserna icke fastlåsas vid ett fixt prisläge, torde en viss rörelsefrihet för prisbildningen böra medgivnas. Om produktionen av viss vara sväller ut eller om efterfrågan inom landet sjunker till följd av exempelvis en nedgång i de allmänna konjunkt-

¹ Denna sammanställning återfinnes i den vid propositionen fogade tabellbilagan, tab. XV.

rerna, torde en nedgång i prisnivån ej kunna förhindras, likaväl som en uppåtgående pristendens torde böra få göra sig gällande vid motsatt förhållande, såsom vid förbättrade konjunkturer eller låg produktion av viss jordbruksprodukt. Sedan regleringsanordningarna av mera varaktig natur inriktats på att uppnå det eftersträfvade resultatet, böra dessa i regel icke ändras med mindre priserna tendera att annat än tillfälligtvis nedgå under 85 procent respektive överstiga 115 procent av medelpriserna under åren 1925—29. Skulle däremot en markerad förskjutning i penningvärdet komma till stånd eller eljest någon mera betydande ändring i fråga om de ekonomiska förhållandena inom näringslivet inträffa, bör Kungl. Maj:t äga befogenhet att vidtaga sådana jämkningar i regleringen, som stå i överensstämmelse med dess syfte.

Jordbruksutredningen övergår härefter till att behandla frågan om det mindre jordbrukets ställning och möjligheterna att förbättra denna. Utredningen anför härutinnan följande.

I den allmänna diskussionen har gjorts gällande, att särskilt de mindre jordbrukarna intaga en oförmånlig ställning i förhållande till med dem närmast jämförliga befolkningsgrupper. Utredningen anser sig icke på förrevarande stadium av sitt arbete kunna med bestämdhet yttra sig härom. Vissa omständigheter tala emellertid för att denna uppfattning är riktig. I nämnda hänseende må omnämnas vissa uppgifter rörande de jordbruk med högst 20 hektar jordbruksjord i mellersta Sverige, vilkas bokföring för skördeåren 1931/35 bearbetats av professor L. Nannesson. Detta bokföringsmaterial omfattar dock blott ett förhållandevis mycket ringa antal gårdar. Enligt Nannesons beräkningar uppgick nettointkomsten per dylik brukningsdel, efter avdrag av gäldräntor, till i medeltal 1,426 kronor, då brukningsdelens areal av jordbruksjord uppgick till högst 5 hektar, till 1,717 kronor, då samma areal utgjorde 5—10 hektar samt till 2,151 respektive 2,156 kronor, då arealen låg inom gränserna 10—15 respektive 15—20 hektar. I nämnda belopp ingå värdet av de produkter och andra naturaförmåner, som jordbrukaren och hans familj tillgodogjort sig från den egna fastigheten, ävensom arbetsinkomst, som hämtats utanför nämnda fastighet. En av professor Nannesson för utredningens räkning verkställd specialbearbetning av räkenskapsresultaten från de jordbruk i mellersta Sverige och Norrland med upp till 10 hektar jordbruksjord per brukningsdel, vilka under femårsperioden 1932—1937 oavbrutet varit underkastade bokföringskontroll, utvisar att dessa jordbruk såsom ersättning för jordbrukarens och hans familjs arbete i det egna jordbruket lämnat en nettoavkastning, naturaförmåner inräknade, motsvarande i medeltal för sagda period 3.13 kronor per mansdagsverke i mellersta Sverige och 2.77 kronor per mansdagsverke i Norrland. Nämnda arbetsinkomst är väsentligt lägre än den avtalsbestämda lönen till lejda jordbruksarbetare. Nannesson har till förenämnda undersökningar fogat den anmärkningen, att det till grund för dessa liggande bokföringsmaterialet hänför sig till gårdar, som i fråga om naturliga betingelser och driftens intensitet måste anses överlägsna genomsnittet för samtliga jordbruk i landet inom samma storleksgrupper.

Det bör i detta sammanhang framhållas, att de mindre jordbruken ej haft samma möjligheter som de medelstora och större brukningsdelarna att tillgodogöra sig resultaten av den tekniska utveckling som under senare år ägt rum på jordbrukets område. Även härutinnan äro räkenskapsresultaten från de bokföringskontrollerade jordbruken belysande. För skördeåret 1935/36 redovisade de kontrollerade jordbruken i mellersta Sverige med över 10 hekt-

ar jordbruksjord 20 procent lägre driftskostnader och 18 procent mindre arbetsförbrukning än i genomsnitt för bokföringsåren 1924/29. Hos småbruk med under 10 hektar jordbruksjord i samma landsdel och i Norrland lågo däremot driftskostnaderna på samma höjd som under sistnämnda period och antalet redovisade dagsverken per hektar hade t. o. m. ökat något. Ökningen i antalet redovisade dagsverken torde sammanhänga med, att möjligheterna till arbetsförtjänster utom jordbruket, vilka tidigare varit och alltjämt äro av stor betydelse för de mindre jordbrukarnas försörjning, under senare år märkbart minskats. Belysande för utvecklingen i nämnda hänseende är, att åtskilliga arbeten på landsbygden, som tidigare utförts av mindre jordbrukare, allt mer och mer övergått till specialarbetare.

Frågan om beredande av ett bättre ekonomiskt underlag för innehavare av mindre jordbruk är av synnerligen komplicerad natur. Enligt 1932 års jordbruksräkning utgör hela antalet jordbruk, varå nötkreatur finnes, 398,000. Av dessa ha omkring 100,000 en åkerareal, understigande 2 hektar, omkring 111,000 en åkerareal av 2—5 hektar och 94,000 en åkerareal av 5—10 hektar. Å ett stort antal av de brukningsdelar, vilkas åkerareal understiger 5 hektar, torde icke produceras livsmedel till avsalu. För många innehavare av dessa de minsta brukningsdelarna spelar jordbruket i inkomsthänseende näppeligen huvudrollen, utan innehavarnas levnadsvillkor äro i hög grad beroende av förekomsten eller ej av arbete utanför jordbruket. I vilken utsträckning innehavarna av nyssberörda mindre jordbruk utan nämnvärd avsaluproduktion äro i behov av hjälp från statens sida och vilka former denna bör erhålla, kommer att bli föremål för särskild undersökning av jordbruksutredningen. Så mycket torde redan nu vara klart, att de icke kunna stödjas genom reglering av priserna på jordbruksprodukter. Även i fråga om de mindre jordbruk, varå saluproduktion bedrives, torde vissa svårigheter möta att bereda deras innehavare ett tillfredsställande stöd genom prisreglerande åtgärder. Möjligt är därför att man jämväl beträffande denna grupp får söka andra former för den hjälp, varav de kunna vara i behov. Utredningen är ännu icke beredd att taga ställning till dessa frågor. På grund härav och med hänsyn jämväl till pågående undersökningar rörande det mindre jordbrukets nuvarande läge finner sig utredningen icke kunna till 1939 års riksdag framlägga något förslag till lösning av det föreliggande problemet. I syfte att inom det nuvarande jordbruksstödet ram under nästa regleringsperiod bereda sistnämnda producenter en tillfällig hjälp kommer utredningen i en följande avdelning att föreslå, att vissa jämkningar beträffande mjölkregleringen vidtagas till förmån för dessa. Det bör understrykas, att nämnda förslag endast har karaktären av ett provisorium för en kortare tid och icke gör anspråk på att utgöra någon lösning av nyssnämnda problem.

I de avgivna yttrandena lämnas jordbruksutredningens förslag om förlängning på ett år av de nuvarande regleringsförfattningarna i avvaktan på slutförandet av de inom utredningen pågående undersökningarna i allmänhet utan erinran. *Kommerskollegium* framhåller, att något alternativ till förslaget knappast föreligger och att kollegiets understödjande av det samma icke innebär en deklaration till förmån för stödpolitikens fullföljande jämväl i fortsättningen efter de hittills uppdragna riktlinjerna. *Handelskammarna i Karlstad och Luleå* intaga en avvisande hållning mot en prolongering. Förstnämnda handelskammare påpekar, att ju längre det nu-

varande systemet får kvarstå, desto svårare blir det att en gång avhjälpa dess oförmånliga verkningar.

Jämväl beträffande prisstödets avvägning och de allmänna riktlinjerna för regleringens handhavande äro de hörda myndigheterna och organisationerna i stort sett ense med jordbruksutredningen. *Lantbruksstyrelsen* jämte *flera av jordbrukets sammanslutningar* understryka utredningens uttalande, att det är angeläget att 1925/29 års prisnivå såvitt möjligt verkligen uppnås. Å andra sidan göres gällande, att de av utredningen föreslagna ändringarna i direktiven för de särskilda marknadsregleringarna endast under gynnsamma omständigheter komma att ge den förbättring i den genomsnittliga produktprisnivån, som åsyftas. Med anledning av nyssberörda uttalande erinrar *statens jordbruksnämnd* om att man redan under de senaste regleringsåren strävat efter att uppnå sagda prisnivå. Att man härutinnan icke helt lyckats anser nämnden ha berott på vissa produktions- och andra förhållanden, vilka även för framtiden kunna nödvändiggöra avsteg från densamma. *Kooperativa förbundets styrelse* anför, bland annat, följande.

Styrelsen betraktar bibehållandet av 1925—29 års medelprisnivå som riktlinje för jordbruksregleringen även under regleringsåret 1939/40 som en i hög grad provisorisk grund för jordbrukspolitiken, vilken med det snaraste bör avlösas av andra, mera ändamålsenliga principer, vilka också äro ägnade att medföra en jämnare fördelning av de behövliga bördorna mellan olika kategorier av producenter och mellan producenterna i deras helhet och konsumenterna. Att denna grovt uppdragna allmänna riktlinje överhuvud taget varit användbar som ett praktiskt handlingsprogram för hjälpåtgärderna synes i väsentlig grad bero på de medgivna toleranserna på 15 procent nedåt och uppåt, vilka möjliggöra en anpassning av stödpolitikens skilda regleringsområden efter konjunkturutvecklingen och köpkraftens växlingar å ena sidan och efter de inbördes förskjutningarna i jordbrukets produktionsförhållanden å den andra. Den omständigheten, att den faktiska medelprisnivån nu ligger något lägre än medelprisnivån 1925—29, dock helt inom den medgivna toleransen, bör i och för sig icke utgöra någon anledning att förändra riktprisnivån. Styrelsen kan icke uppfatta jordbruksutredningens uttalande — »det är under nuvarande förhållanden för jordbruket angeläget att denna prisnivå såvitt möjligt verkligen uppnås» — såsom ett yrkande på att regleringarna skola undergå sådan *förändrad* tillämpning, att oberoende av köpkraft och konjunkturläge den hundraprocentiga riktprisnivån uppnås och under alla förhållanden sedan upprätthålles. Detta skulle i praktiken betyda, att den förutnämnda viktiga bestämmelsen om 15 procents tolerans skulle försättas ur giltighet. Det är enligt styrelsens uppfattning också alldeles uppenbart, att jordbruksutredningea med sitt citerade uttalande icke alls avsett att möjliggöra en sådan tolkning.

Vad utredningen anført rörande det mindre jordbrukets ställning och svårigheterna att bereda småbruket hjälp med regleringsåtgärder beträffande priserna å jordbruksprodukter har i flertalet yttranden understrukits eller lämnats utan erinran. I fråga om det nuvarande jordbruksstödet verkningar för olika kategorier av jordbruk anför *småbrukarnas riksförbund*.

I den mån klimat och jordmån så medgiva kunna de stora jordbruken utnyttja prisförbättringen på samtliga varuslag: brödsäd, fodersäd, sockerbetor, fabrikspotatis, mjölk, kött, fläsk och ägg. Då kunniga driftsledare i regel finnas och familjens egen konsumtion ej betyder något för driftens inriktning i fråga om växtföljd och djurhållning, kunna dessa större jordbruk inom jämförelsevis vida gränser anpassa sig efter förskjutningar i prisläget, så att största möjliga sammanlagda prisstöd utvinnes. Småbrukarna sakna i stor utsträckning möjlighet att förse den egna familjen med tillräckliga mängder av olika slags lantbruksprodukter. Resultatet blir att de få betala tillbaka vid inköp av den ena produkten vad de få i prisstöd på en annan. Så är t. ex. stora grupper småbrukare köpare av brödsäd. Många andra kunna sälja mindre mängder mjölk eller smör endast under förutsättning att de själva äta margarin. Ett stegrat smörpris underbyggt med kraftfoderfördyring och margarinaccis ger därför ingen vinst åt dessa småbrukare. Prisstödet får alltså en mycket olika effekt för olika jordbruk. I många fall kan det icke alls utnyttjas utan vändes i stället till en direkt belastning.

Genom produktionsreglering, huvudsakligen bestående i importavgifter på foder, skall enligt den ursprungliga målsättningen den produktion begränsas, som bygger på utländska fodermedel. Kravet att produktionen skall grundas på egen växtodling borde ju därvid i främsta rummet riktas emot de företagare, som ha större jordbruk och därmed möjlighet att själva odla större mängder foder, under det att småbrukarna, som utan tillgång på inköpt foder icke kunna använda familjens egen arbetskraft och uppehålla dess levnadsstandard, först i andra hand borde träffas av restriktionerna. I verkligheten har det blivit tvärtom. Den nominella rättvisa, som tagit sig uttryck i generella foderavgifter, har därför i praktiken blivit en reell orättvisa. Orsakerna härtill äro flera. De större jordbruken ha i allmänhet icke inriktat sin växtodling så att den animaliska produktionen grundats på eget foder. I stället ha de odlat ett maximum av brödsäd och fodersäd samt inom de södra områdena sockerbetor. Sedan man så tagit ut prisstödet på säd och betor har man haft ett äggvitefattigt grundfoder i ladugården bestående till övervägande del av halm, betmassa och rotfrukter. Med ett dylikt genom försäljning av säd och betor till stor del betalt grundfoder lönar det sig att köpa äggviterika oljekakor. På så sätt har en på utländskt foder grundad stor mjölkproduktion uppehållits. Förbrukningen av oljekakor går i många fall upp till 600 à 800 kilogram pr ko och år. Den stora mjölkproduktionen har i form av skummjölk givit tillgång till ett äggviterikt grundfoder för svinstallet. Detta har i stor utsträckning kompletterats med importerad majs. Resultatet har blivit, att många av de stora jordbruken på Sveriges bästa jord använda ett maximum av utländskt kraftfoder i sin lantbrukshållning.

För småbruken ställer sig saken på grund av flera olika faktorer annorlunda. Då familjens arbetskraft är given och likaså antalet dragare är oberoende av de små förändringar, som kunna vidtagas i driften, bli de fasta omkostnaderna tämligen oberoende av produktionsvolymen. Vidare blir växtföljden, på grund av att familjens eget konsumtionsbehov är stort i förhållande till produktionsvolymen, i hög grad bestämd härav.

Då småbrukaren ej har någon brödsäd att sälja, går han miste om den kompensation för höjda foderpriser, som storbruket åtnjuter och utnyttjar.

Alldeles oberoende av vilken uppfattning man har om hurudant vårt jordbruk borde vara, nödgas man därför konstatera, att, sådant det nu är och för lång tid framåt måste förbliva, en produktionsreglering grundad på generell kraftfoderfördyring och kopplad med en brödsädsreglering kommer att träffa småbruket hårdare än det större jordbruket. Resultatet blir, att småbruket tränges ut ur jordbrukets marknad till förmån för det större jordbruket.

De av lantbruksstyrelsen publicerade räkenskapsresultaten från kontrollerade jordbruk tyda på en uppenbar överkompensering av vissa gynnsamt ställda större jordbruk. Samma räkenskapsresultat vittna emellertid återigen om småbrukets prekära läge.

Jämväl *kooperativa förbundet* framhåller, under hänvisning till nyssnämnda bokföringsresultat, att förbättringen i lönsamhet visat de högsta siffrorna för de jordbruk, som äro belägna i de gynnsammast lottade delarna av vårt land och i allmänhet för de större jordbruken.

Mjölkgregeringen. *Jordbruksutredningen* framhåller inledningsvis, att mjölken är den ojämförligt viktigaste av jordbrukets saluproducter. Särskilt stor betydelse anser utredningen mjölkproduktionen äga för det mindre jordbruket. Enligt en av utredningen verkställd preliminär undersökning på grundval av självdeklarationer, som för beskattningsändamål avlämnats av jordbrukare, härrörde år 1937 40 procent av försäljningsinkomsten vid undersökta jordbruk med 2—10 hektar åker från mjölkproduktionen. Motsvarande procenttal utgjorde för undersökta jordbruk med 10—20 hektar åker 37 och för jordbruk med större åkerareal omkring 30. Med hänsyn till anförda siffror finner utredningen det naturligt, att statsmakternas ansträngningar under de gångna åren i särskilt hög grad inriktats på att tillförsäkra mjölkproducenterna ett skäligt pris på varan. Det är också enligt jordbruksutredningens åsikt av största vikt, att nettointkomsten av mjölkproduktionen icke försämras. Beträffande regleringsåtgärdernas utformning på förevarande område under nästa regleringsår anför utredningen följande.

Mjölkproduktionen har under de senaste åren starkt ökat, huvudsakligen som en följd av den rationalisering av produktionen, som ägt rum i samband med mejeriorganisationernas utbredning. Då förbrukningen inom landet av mjölk och mejeriprodukter icke stigit i samma tempo, har storleken av det smöröverskott, som för uppehållande av en för producenterna skälig prisnivå måst genom export undandragas den inhemska marknaden, jämväl ökat. För innevarande kalenderår beräknas sagda export komma att uppgå till omkring 29,000 ton, vilken kvantitet med omkring 2,300 ton överstiger den högsta exportkvantitet som tidigare (år 1930) uppnått. Ifrågavarande tendens till en fortgående ökning av smörexporten bör självfallet ägnas särskild uppmärksamhet, då det gäller att taga ställning till frågan om jordbruksstödets utformande på längre sikt. Nämnda omständighet synes emellertid icke böra utgöra anledning att för nästa regleringsperiod frångå de hittillsvarande grunderna för mjölkgregeringen. Utredningen anser sig i detta sammanhang böra erinra om att läget å exportmarknaderna för smör sedan regleringens början utvecklats sig i en för vårt land gynnsam riktning. Bland annat har medelnettoexportpriset visat en stigande tendens. I medeltal för år och kilogram utgjorde sagda pris 120 öre 1934, 156 öre 1935, 174 öre 1936 och 188 öre 1937. Under 1938 har medelnettoexportpriset hållit sig omkring 190 öre. I pristillägg för exporterade produkter utbetalades 1934 26.8 miljoner, 1935 15.1 miljoner, 1936 9.5 miljoner och 1937 17.4 miljoner kronor. För 1938 kan det totala pristilläggsbeloppet uppskattas till 24.5 miljoner kronor. Den stegring av kostnaderna för utbetalande av pristillägg, som sedan 1936 ägt rum, beror dels på att exporten, vilken sistnämnda år uppgick till cirka 19,000 ton, ökat, dels ock därpå att producenterna å den inhemska

marknaden uttagit ett förhöjt smörpris. Riksnoteringen för runmärkt smör har sedan augusti 1937 utgjort 265 eller 275 öre per kilogram mot 215 öre per kilogram under de tre första kvartalen 1936. I detta sammanhang bör framhållas, att konsumenternas utgifter för kilogram smör vid nuvarande riksnotering, 275 öre per kilogram, äro ej oväsentligt lägre än under 1920-talet. Detaljpriset utgör för närvarande något över 3 kronor 10 öre mot 3 kronor 50 öre i medeltal för perioden 1925—1929.

På grund av vad sålunda anförts och i anslutning till av utredningen inledningsvis framhållna synpunkter torde mjölkregleringen till sina huvudgrunder böra bibehållas oförändrad. För uppehållande av exporten av smör bör således pristillägg utgå med skillnaden mellan i Sverige gällande riksnotering för runmärkt smör samt vid exporten erhållet genomsnittspris. Importen av mjölk och mejeriprodukter bör till skydd mot utländsk konkurrens regleras på i huvudsak samma sätt som för närvarande. Detta innebär, att införsel i regel ej bör medgivas med mindre importören erlägger en avgift, svarande mot vad som skulle utgå i pristillägg, därest varan utförts ur riket. Likaså bör accis uttagas å margarin. Enligt gällande direktiv bör accisens storlek avvägas så, att försäljningen av margarin hindras att till följd av prisstödet åt smör svälla ut; dock må accisen ej överstiga 60 öre för kilogram. Utredningen finner sig för nästa regleringsperiod ej böra föreslå någon ändring härutinnan. Flera skäl tala visserligen för att margarinförsäljningen ytterligare hålles tillbaka men denna fråga torde böra upptagas i ett större sammanhang. Utredningen har också för avsikt att upptaga hela det komplicerade spörsmålet om konkurrensen på den inhemska marknaden mellan smör och margarin till noggrant övervägande. Därvid kommer även beaktande att skänkas önskemålet att vidga den inhemska smörkonsumtionen.

För erhållande av medel till mjölkregleringen synes mjölkavgift även under nästa regleringsår böra upptagas. Vidare böra oljekakor beläggas med skatt. Vad som inflyter genom nämnda avgift och skatt ävensom genom accisen å margarin torde i överensstämmelse med nuvarande grunder i första hand böra användas för utlämnande av pristillägg å exporterade mejeriprodukter. Återstoden bör liksom hittills användas för prisutjämning mellan producenterna. Utredningen har dock intet att erinra emot att någon del av denna återstod i enlighet med nuvarande regler må tagas i anspråk för utlämnande i särskilda fall till hjälpbehövande av jordbruksprodukter eller av andra inhemska förnödenheter gratis eller till nedsatt pris. För sagda ändamål böra emellertid först användas de margarinaccismedel som influtit före den 1 juli 1935 och av vilka för närvarande återstå cirka 850,000 kronor.

I syfte att bereda det mindre jordbruket ett tillfälligt stöd föreslår jordbruksutredningen vidare, att nuvarande regler för verkställande av prisutjämning mellan producenterna ändras därhän, att varje producent, som erlägger mjölkavgift eller som levererar mjölk till avgiftspliktigt mejeri eller mjölkhandel, av prisutjämningsmedlen tilldelas ett särskilt bidrag per kilogram försåld mjölk intill en kvantitet av 450 kilogram i månaden. Storleken av detta bidrag föreslås skola motsvara mjölkavgiften. Till motive-ring och närmare utveckling av detta förslag anför utredningen:

Enligt nu gällande bestämmelser sker prisutjämnningen mellan producenterna medelst utbetalande av prisutjämningsbidrag för produktmjölk och pristillägg för s. k. lantsmör. För prisutjämningsens genomförande är riket

indelad i sex prisutjämningsdistrikt, nämligen Stockholms-Göteborgs, Skånes, Värmlands-Dalarnas, Mellersta Norrlands, Västerbottens och Norrbottens distrikt. Pristillägg för lantmög utgår med ett fast belopp av 25 öre per kilogram och tillkommer endast producenter inom de fyra sistnämnda distrikten. Vad som av prisutjämningsmedlen återstår, sedan kostnaden för nyssnämnda tillägg guldits, fördelas på samtliga sex distrikt efter följande grunder. Först tilldelas de tre nordligaste distrikten på dem efter den avgiftspliktiga mjölmängden belöpande andel av kostnaderna för exporten av smör och andra mejeriprodukter. Därefter erhåller mellersta Norrlands distrikt 0.5 öre, Västerbottens distrikt 1.5 öre och Norrbottens distrikt 2.5 öre per kilogram av den produktmjölk inom distriktet, för vilken mjölkavgift utgått. Resten delas mellan samtliga distrikt i förhållande till mängden avgiftspliktig mjölk. Inom de särskilda distrikten slås medlen slutligen ut på produktmjölken. Därvid skall i fråga om Stockholms-Göteborgs prisutjämningsdistrikt iakttagas, att bidragen för mälarlänerna och Örebro län utgå med 15 samt för Östergötlands, norra Kalmar och Gotlands län med 5 procent högre belopp än för distriktet i övrigt.

Genom nämnda regler för prisutjämningsmedlens fördelning ha ett stort antal jordbrukare, vilkas mjölkproduktion bedrivs under mindre gynnsamma betingelser, beretts ett verksamt stöd. Härvid har emellertid hänsyn endast tagits till förefintliga olikheter i produktionsbetingelserna i olika delar av landet.

I anslutning till av utredningen tidigare anförda synpunkter torde det böra övervägas att gå ett steg längre på den redan inslagna vägen. Såsom utredningen förut framhållit arbetar det mindre jordbruket i regel med ej obetydligt högre kostnader än det medelstora och större jordbruket. Nämnda omständighet och vad utredningen tidigare anfört rörande det mindre jordbrukets ställning synes utredningen skäligen kunna motivera, att innehavare av mindre jordbruk beredas en något förmånligare ställning i prisutjämningshänseende. Detta synes kunna ske på det sätt att varje producent, som erlägger mjölkavgift eller som levererar mjölk till avgiftspliktigt mejeri eller mjölkhandlare, av prisutjämningsmedlen tilldelas ett särskilt bidrag för en mindre kvantitet försäld mjölk, förslagsvis 450 kilogram per månad eller den lägre kvantitet, för vilken avgift erlägges. Storleken av detta bidrag synes emellertid ej böra överstiga mjölkavgiften. Sättes bidraget högre än mjölkavgiften, komma de producenter, som nu äro befriade från att erlägga sådan avgift på grund av att deras genomsnittliga försäljning per dag understiger 5 kilogram, att intaga en ogynnsammare ställning än de, vilkas saluproduktion överstiger nyssnämnda kvantitet, och detta kan näppe- ligen anses riktigt. Å andra sidan är det önskvärt, att anordningen medför en märkbar förbättring för de mindre brukningsdelarna.

Utgår man ifrån att förenämnda bidrag bestämmas till mjölkavgiftens nuvarande belopp, 2 öre för kilogram, och utbetalas för en kvantitet av 450 kilogram per månad, kommer utanordnandet av bidragen enligt gjorda beräkningar att draga en kostnad av i runt tal 20 miljoner kronor. Detta innebär, att de medel, som stå till förfogande för utbetalande av prisutjämningsbidrag enligt nu gällande grunder, minskas med motsvarande summa. Vid nuvarande mängd produktmjölk betyder denna minskning en nedgång i prisutjämningsbidraget med i genomsnitt för hela landet nära 0.9 öre per kilogram. Då 75 procent av den vid samtliga mejerier invägda mjölken kommer till användning för produktberedning, minskas härigenom mejerier- nas genomsnittliga avräkningspris till producenterna med 0.67 öre per kilo- gram. Under i övrigt oförändrade förhållanden skulle alltså förbättringen i mjölkpriset för de mejerileverantörer, vilkas saluproduktion ej överstiger

den bidragsberättigade kvantiteten, i verkligheten endast bliva $1\frac{1}{3}$ öre per kilogram. För de producenter, som leverera 1,340 kilogram i månaden eller i genomsnitt 45 kilogram om dagen, skulle den ifrågasatta bidragsanordningen varken medföra förbättring eller försämring. Vid en mejerileverans, överstigande 1,340 kilogram i månaden, komme det genomsnittliga mjölkpriset successivt att nedgå med belopp intill 0.67 öre per kilogram. Ett dylikt resultat synes icke önskvärt. Utredningen finner sig också böra förut-sätta att, om bidragsanordningen genomföres, hinder genom regleringsanordningar icke skola förefinnas för mejerierna att bereda sig täckning för minskningen av nu utgående prisutjämningsbidrag. Vid beräkningar rörande storleken härav synes man lämpligen kunna utgå från det läge å mjölkmarknaden, som var rådande före den i början av december 1938 vidtagna höjningen av smörpriset. Mjölkvavgiften utgjorde då 2 öre och smörpriset 2 kronor 65 öre för kilogram.

Enligt nuvarande regler för mjölkvavgiftens utgörande, vilka antogos vid 1937 års riksdag, bör mjölkvavgiften vid ett smörpris av 2 kronor 50 öre för kilogram utgå med 2 öre för kilogram mjölk. Då smörpriset stiger över 2 kronor 50 öre bör avgiften successivt sänkas, så att den vid ett 25 öre högre smörpris utgår med 1 öre. Rörande tillämpningen av sistnämnda regel har 1938 års riksdag uttalat, att mjölkvavgiften, om Kungl. Maj:t så finner erforderligt, må utgå med 2 öre vid ett smörpris av 2 kronor 65 öre per kilogram. Därest den av utredningen ifrågasatta bidragsanordningen genomföres, är det ur förut anförda synpunkter angeläget, att det smörpris, vid vilket en sänkning av mjölkvavgiften bör ske, något höjes. Under angivna förutsättning torde därför beträffande mjölkvavgiften följande regler böra gälla. Avgiften bör vid ett smörpris av 2 kronor 70 öre per kilogram utgå med 2 öre per kilogram mjölk. Vid stigande smörpris bör avgiften enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande successivt sänkas, så att den vid ett smörpris av 3 kronor utgör 1 öre.

Till närmare belysning av verkningarna av den föreslagna bidragsanordningen med avseende å mjölklikviderna m. m. samt beträffande formerna för anordningen anför utredningen vidare:

För utbetalandet av de särskilda bidrag, som ovan diskuterats, skulle enligt vad tidigare anförts åtgå sammanlagt nära 20 miljoner kronor. Enligt de verkställda beräkningarna fördelar sig detta belopp på de olika prisutjämningsdistrikten på följande sätt:

Stockholms—Göteborgs	12,365,000
Skånes	3,933,000
Värmlands—Dalarnas	1,389,000
Mellersta Norrlands	1,135,000
Västerbottens	613,000
Norrbottnens	462,000

Summa kronor 19,897,000.

Då bidragen förutsatts skola utgå av de medel, som stå till förfogande för prisutjämning, uppstår frågan huru kostnaderna för bidragen skola fördelas mellan de olika prisutjämningsdistrikten. Enligt utredningens åsikt bör härvid det systemet tillämpas, att varje distrikt före den nuvarande prisutjämningsverkställande tillföres ett belopp, motsvarande vad som erfordras för utbetalande av de föreslagna bidragen inom distriktet, varefter

återstående prisutjämningsmedel fördelas enligt nu gällande grunder. Härigenom kommer visserligen en ytterligare överflyttning av prisutjämningsmedel från södra och mellersta Sverige till Norrland att äga rum, men detta utgör endast en konsekvens av att det mindre jordbruket är i betydligt starkare grad företrätt i Norrland än i övriga Sverige.

För att i någon mån siffermässigt belysa verkningarna i praktiken av den föreslagna bidragsanordningen samt möjligheten att genom ett förhöjt smörpris uttaga omförmälda kompensation för kostnaderna har utredningen låtit verkställa vissa beräkningar härutinnan. Härvid har utredningen utgått från vissa antaganden om de faktorer som påverka betalningen av produktmjölken. Antagandena i fråga om de medel, som stå till förfogande för prisutjämning, grunda sig huvudsakligen på förhållandena under regleringsåret 1937/1938. Då utredningen i samband med behandlingen av fodermedelsmarknaden kommer att föreslå viss skärpning av oljekaksregleringen, har emellertid genom oljekaksskatten inflytande medel ansetts böra upptagas med ett högre belopp än det som kan beräknas inflyta vid nuvarande skattesatser. I fråga om smörprisets storlek ha som exempel två olika antaganden gjorts; det första (alternativ I) förutsätter att priset per kilogram vid försäljning från producent hålles vid 2 kronor 75 öre, det andra (alternativ II) att det höjes till 2 kronor 80 öre. Med tillämpning av de föreslagna reglerna för mjölkavgiftens bestämmande ha mjölkavgiften och de särskilda bidragen vid båda alternativen antagits utgå med 2 öre för kilogram mjölk. Beräkningarna vid förenämnda antaganden ha i första hand gått ut på att visa verkningarna distriktsvis av anordningen med avseende på prisutjämningsbidraget och produktmjölksutbytet, om de särskilda bidragen endast betraktas som en kostnad och således ej inräknas i produktmjölksutbytet. Till jämförelse ha beräkningar utförts rörande storleken av nyssnämnda prisutjämningsbidrag och produktmjölksutbyte, om ingen ändring göres vare sig i nuvarande regler för mjölkregleringens handhavande eller beträffande oljekaksskatten. Såsom utgångsläge för sistnämnda beräkningar har valts en mjölkavgift å 2 öre och ett smörpris av 2 kronor 65 öre för kilogram (alternativ A). Resultaten av samtliga dessa beräkningar ha sammanfattats i följande tablå.

Prisutjämningsdistrikt	Nettoprisutjämningsbidrag			Produktmjölksutbyte		
	A	I	II	A	I	II
Smörpris	2.65	2.75	2.80	2.65	2.75	2.80
Stockholms—Göteborgs, Mälardalen, Örebro	2.00	1.02	0.95	13.60	13.02	13.15
Östergötland, Gotland, N. Kalmar	1.65	0.76	0.69	13.25	12.76	12.89
Småland, Blekinge, V. Sverige	1.48	0.63	0.57	13.08	12.63	12.77
Skånes	1.14	0.38	0.32	12.74	12.38	12.52
Värmlands	2.32	1.27	1.19	13.92	13.27	13.39
Mellersta Norrlands	4.52	3.53	3.52	16.12	15.53	15.72
Västerbottens	3.77	3.07	3.07	15.37	15.07	15.27
Norrbottens	7.29	6.17	6.17	18.89	18.17	18.37
Hela riket	1.67	0.81	0.76	13.27	12.81	12.95

Med ledning av de i tablån upptagna siffrorna kan man lätt räkna ut det genomsnittspris, inklusive det föreslagna bidraget av 2 öre, som producenterna av olika storlek per kilogram försåld mjölk erhålla vid ett smörpris av 2 kronor 75 öre respektive 2 kronor 80 öre per kilogram. Utredningen har låtit göra en dylik uträkning för producenter med en mejerileverans av 450 respektive 1,000 och 5,000 kilogram i månaden. Resultaten härav återfinnas nedan.

Prisutjämningsdistrikt	I. Smörpris 2,75			II. Smörpris 2,80		
	450 kg	1,000 kg	5,000 kg	450 kg	1,000 kg	5,000 kg
Stockholms—Göteborgs, Mälardalen, Örebro	15.02	13.92	13.20	15.15	14.05	13.33
Östergötland, Gotland, N. Kalmar....	14.76	13.66	12.94	14.89	13.79	13.07
Småland, Blekinge, V. Sverige.....	14.63	13.53	12.81	14.77	13.67	12.95
Skånes.....	14.38	13.28	12.56	14.52	13.42	12.70
Värmlands.....	15.27	14.17	13.45	15.39	14.29	13.57
Mellersta Norrlands.....	17.53	16.43	15.71	17.72	16.62	15.90
Västerbottens.....	17.07	15.97	15.25	17.27	16.17	15.45
Norrbottnens.....	20.17	19.07	18.35	20.37	19.27	18.55
Hela riket	14.81	13.71	12.99	14.95	13.83	13.13

Till jämförelse kan nämnas, att det genomsnittliga priset per kilogram produktmjölk under femårsperioden 1925—1929 något understeg 13 öre.

Ett genomförande i praktiken av den ifrågasatta bidragsanordningen torde kunna ske utan större tekniska svårigheter. Vid leverans till mejeri eller mjölkhandel torde bidragen böra utbetalas av respektive företag. I fråga om producent, som endast försäljer mjölk direkt till konsumenter, bör avräkning ske i samband med erläggandet av mjölkavgift. De jordbrukare, som under en och samma månad försälja mjölk såväl till mejeri eller mjölkhandel som till konsumenter, böra i första hand erhålla bidrag för den till mejeriet eller till mjölkhandeln levererade myckenheten. Understiger denna 450 kilogram, bör återstoden av det producenten tillkommande bidraget avräknas i samband med att producenten erlägger mjölkavgift. I anslutning till dessa regler böra avgiftspliktiga mejerier och mjölkhandlare i sina deklARATIONER till svenska mejeriernas riksförening särskilt redovisa de myckenheter mjölk för månad, för vilka bidrag skola utgå. Detta förutsätter, att företagets bokföring är så ordnad, att därav tydligt framgår, vilka kvantiteter som äro berättigade till bidrag. Självfallet böra bidragen vid företagets avräkning med leverantörerna föras för sig. Avgiftspliktig producent bör i sin deklARATION upptaga hela den under månaden försålda mjölkkvantiteten samt fördela denna på försäljning till mejeri, mjölkhandel och direkt till konsumenter.

I fråga om den av utredningen föreslagna bidragsanordningen till förmån för det mindre jordbruket gör sig en viss tveksamhet gällande i yttrandena.

Lantbruksstyrelsen finner det vara i viss mån betänkligt att utan slutgiltig prövning av jordbruksstödet i hela dess vidd beträda en dylik väg. Enligt

styrelsens åsikt skulle därigenom uppehållandet av driften vid de mindre brukningsdelarna komma att framstå såsom mera lönande än vad den i själva verket är, varigenom en mera rationell lösning av småbrukens problem kunde fördröjas. Styrelsen förmenar, att åtgärder, som åsyfta ett förbättrande av levnadsstandarden vid småbruken, böra vidtagas utanför jordbruksregleringens ram. Om emellertid det understrykes, att den ifrågasatta bidragsanordningen endast är att beteckna såsom ett provisorium, anser sig styrelsen, trots de betänkligheter som anförts, dock kunna tillstyrka, att denna vinner tillämpning under nästkommande regleringsår. Styrelsen har härvid även tagit hänsyn till att anordningen synes kunna genomföras inom ramen för nuvarande stödorganisation samt utan nämnvärda extra kostnader i administrativt avseende.

Jämväl *statskontoret*, *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* och *svenska mejeriernas riksförening* anföra principiella betänkligheter mot att mjölkregleringen användes för tillgodoseende av ett ändamål, som är av social natur och ursprungligen icke åsyftats med regleringen. Statskontoret befarar därjämte, att om bidragsanordningen genomföres, den tillfälliga karaktären av de prisstödande åtgärderna kommer att försvagas och återinförandet av en fri prisbildning att försvåras. Lantbrukssällskapet vill i nu rådande läge icke motsätta sig utredningens förslag men anser att anordningen icke bör få vara prejudicerande för framtiden. Svenska mejeriernas riksförening anser sig kunna vara med om att anordningen försöksvis genomföres under förutsättning att andra utvägar icke stå till buds för ett effektivt stödande av småbruket samt att anordningen icke leder till förfång för vissa kategorier av mjölkproducenter eller förhindrar en allmän förbättring av utbytet av mjölkproduktionen. Vad angår anordningens praktiska genomförande har riksföreningen anført, bland annat.

Riksföreningen har bemärkt, att berättigad till det särskilda bidraget skulle vara varje producent, som erlägger mjölkavgift eller levererar mjölk till avgiftspliktigt mejeri eller mjölkhandlare. Denna bestämmelse torde emellertid kunna leda till vissa svårigheter. Enligt nuvarande bestämmelser om mjölkregleringens genomförande åtnjutes befrielse från erläggande av mjölkavgift bland annat för mjölk och grädde, som produceras å brukningsdel, varå regelmässigt icke hålles mer än två kor, i den mån mjölken och grädden saluföres annorledes än genom mejeri eller mjölkhandlare. Vid tillämpande av denna bestämmelse har riksföreningen beaktat hela koantalet å brukningsdelen med bortseende från äganderättsförhållandena och härigenom tillbakavisat det rätt stora antalet framställningar, som inkommit om befrielse från erläggande av mjölkavgift på grund av att vederbörande själv innehafvt endast två kor och övriga kor genom gåva eller i vissa fall genom köp tillhör annan men alltjämt finnas å brukningsdelen. Den tendens, som kommit till uttryck i dessa framställningar, föranleder det antagandet, att om producenten som sådan skulle bliva bidragsberättigad, innehav av kor på grund av sådana överlåtelser stundom skulle komma att åberopas för rätt till bidrag. Ett eventuellt godtagande av bidragsanordningen bör därför enligt riksföreningens uppfattning icke ske i annan form än att bidraget utgår för intill 450 kg mjölk å varje brukningsdel. Jämväl med denna utformning kan emellertid det praktiska genomförandet av anord-

ningen leda till svårigheter. Det torde nämligen kunna befaras, att producenter i vissa fall komma att genom fullgörande av varandras leveranser — sålunda genom mjölkens överlämnande till varandra — söka uppnå den i varje fall gynnsammast möjliga leveranskvantiteten. En kontroll till förebyggande härav torde ställa sig mycket svår. Ett godtagande av bidragsanordningen torde vidare komma att leda till ett icke obetydligt utvidgat kontorsarbete inom mejeriföretagen i samband med avräkningarna för levererad mjölk. Vad kontrollen i samband med uppbördsverksamheten beträffar, torde denna bli särskilt svår i de fall då vederbörande levererar mjölk till såväl konsumenter som mejeri eller mjölkhandlare. En samtidig eller i tiden något så när samtidig granskning av vad vederbörande levererat till mejeri eller mjölkhandlare samt till konsumenter torde knappast låta sig göra. Enligt riksföreningens förmenande kan det alltså befaras, att det med bidragsanordningens genomförande erforderliga kontrollarbetet kommer att bli mycket besvärligt och betungande. Då det emellertid torde tillkomma statens jordbruksnämnd att fullgöra denna kontroll, anser sig riksföreningen om denna sida av bidragsanordningen icke hava anledning framhålla annat än vad nu sagts.

Statens jordbruksnämnd är tveksam rörande lämpligheten av att med anlitan av jordbruksregleringen företaga längre gående differentieringar på olika kategorier av producenter än som hittills skett. Nämnden anser sig dock icke böra avstyrka att provisoriska anstalter, på sätt jordbruksutredningen föreslagit, träffas för beredande av ett särskilt stöd åt det mindre jordbruket. Beträffande det tekniska genomförandet har nämnden ännu icke kunnat fatta någon slutlig ståndpunkt. Nämnden har emellertid funnit förslaget genomförbart såväl ur uppbörds- som kontrollsynpunkt. *Kommerskollegium* förklarar sig kunna biträda utredningens förslag endast såsom ett provisorium i avvaktan på slutresultatet av de pågående undersökningarna. Kollegiet anser, att en viss erfarenhet om bidragsanordningens verkningar under tiden kan vinnas och att denna erfarenhet kan vara av värde att tillgå vid den allmänna omprövningen av regleringssystemet. Från *handelskamrarnas* sida har förslaget — i den mån de yttrat sig härom — mötts av allmän kritik. *Kooperativa förbundet* tillstyrker detsamma.

För *småbrukarnas riksförbund* framstår förslaget om prisdifferentiering på mjölk i och för sig som en fördel för många mindre jordbruk. Emellertid anser förbundet, att den hjälp förslaget innefattar är behäftad med brister och många avbrännningar. Förbundet anför härom följande.

För de små mjölkleverantörerna med 2—4 kor inträffar mycket ofta att mjölk icke kan lämnas under hela året. I varje fall sjunker leveransen lätt under 450 l. pr mån. på grund av kornas kalvställning och växlande tillgång på såväl bete som vinterfoder. Då avräkningen skall ske per månad, kan ett överskott på mjölk vid en tid på året inte uppväga ett underskott under en annan tid. Därför blir vinsten under dylika förutsättningar beskuren. I den mån kraftfoder användes för produktionen och priset härå höjes kommer vinsten av prisförbättringen att ytterligare reduceras genom höjt kraftfoderpris.

Den största bristen i förslaget om pristillägg på mjölken är dock, trots vad ovan framhållits, att det inte alls når fram till en stor del av dem, som bäst behöva hjälp. Det finnes nämligen bortåt 200,000 ägare av större eller mind-

re jordbruk med nötkreatur, som icke kunna få del av pristillägget på mjölken. I denna grupp finnes en stor del av landets egnahemsläntagare, som staten hjälpt till jordbruk. Där återfinnas praktiskt taget alla de omkring 50,000 arbetaresmåbruk, som under de sista åren ställts i ordning. Där äro tiotusentals andra av landets barnrikaste och fattigaste familjer.

Beträffande de av jordbruksutredningen förordade jämkningarna med avseende på mjölkregleringens handhavande i övrigt anföra *lantbruksstyrelsen* och *flertalet jordbruksorganisationer*, att nuvarande direktiv med nämnda jämkningar icke synas ge möjlighet att uttaga kompensation för den minskning av de allmänna prisutjämningsbidragen för produktmjölk, som blir en följd av hjälpen till det mindre jordbruket, och än mindre att uppnå den genomsnittliga prisnivå på jordbrukets produkter, som utredningen funnit önskvärd. Under åberopande härav framföras olika förslag till effektivisering av det på förevarande område utgående stödet. Å andra sidan beklagas i andra yttranden, att nyssnämnda hjälp för med sig en höjning av smörpriset. *Statskontoret*, *kommerskollegium* och *flertalet handelskamrar* finna en sådan höjning icke önskvärd. Kollegium skulle hava föredragit, att icke konsumenterna utan det större och medelstora jordbruket fått bära kostnaden för stödet. *Kooperativa förbundet* framhåller, att då enligt utredningens förslag storleken av bidragen till småbrukarna gjorts beroende av mjölkavgiftens höjd och således i sista hand av smörpriset, intressena av ett icke alltför högt smörpris komma att bli gemensamma för det ojämförligt största antalet av Sveriges jordbrukare och landets konsumenter. Mejeriorganisationerna böra icke få utnyttja den föreslagna kompensationen åt de största mjölkproducenterna så, att genom ett allt för högt smörpris hjälpen åt det mindre jordbruket minskas.

Med hänsyftning på sin förut omnämnda åsikt, att de av utredningen för mjölkregleringen föreslagna direktiven gjorts alltför snäva, anför *lantbruksstyrelsen*, bland annat:

För sin del vill *lantbruksstyrelsen* föreslå, att en mjölkavgift av 2 öre uttages oberoende av smörpriset. Garantier mot att smörpriset på den inhemska marknaden höjes till en oskäligen nivå, synas ligga däri, att regleringsorganen måste tillse, att avsättning vinnes för hela smörproduktionen. Då även en måttlig höjning av smörpriset på den inhemska marknaden måste förutsättas förorsaka nedgång i konsumtionen inom landet och därmed ökad export till avsevärt lägre priser, synes häri ligga ett incitament till förande av en försiktig prispolitik. Mjölkavgiftens uttagande oberoende av smörprisets höjd skulle jämväl för regleringsorganen medföra en smidigare anpassning till det vid varje tid rådande marknadsläget.

Enligt nu för margarinregleringen gällande direktiv bör accisen avvägas så, att försäljningen av margarin hindras att till följd av prisstödet åt smör svälla ut, dock må accisen ej överstiga 60 öre per kilogram. Utredningen har icke funnit sig böra föreslå någon förändring härutinnan för nästa regleringsår. Emellertid har utredningen föreslagit, att direktiven böra ge möjlighet att höja smörpriset till i varje fall 3 kronor per kilogram. Med avseende härå vill *lantbruksstyrelsen* framhålla, att det måhända är tvivelaktigt, huruvida vid ett sådant prisläge för smör den nuvarande maximigränsen för margarinaccisen verkligen är tillräcklig för att hindra margarinförbrukning-

en att öka. Anledning synes därför kunna anses föreligga att överväga, huruvida icke någon höjning av maximigränsen för margarinaccisen kan vara påkallad.

Svenska mejeriernas riksförening finner det av flera skäl vara angeläget, att ett allmänt förbättrat utbyte av mjölkproduktionen utöver det som kan följa av jordbruksutredningens förslag erhålles. Riksföreningen diskuterar i sitt yttrande olika möjligheter härtill och anför:

Ett ytterligare förhöjt smörpris så att det minutpris uppnås, som gällde i genomsnitt för åren 1925—1929, synes kunna övervägas och skulle i och för sig med hänsyn till den relativt allmänt goda konjunktur, som nu i det hela råder i landet, kunna tänkas komma i fråga. För såvitt icke särskilda åtgärder vidlagas för att reglera prisläget på och förbrukningen av margarin och andra ersättningsmedel för smör och grädde, anser sig riksföreningen emellertid icke kunna förorda ett dylikt förhöjt smörpris med hänsyn till den tendens till minskad smörkonsumtion i vad gäller den beräknade totala kvantiteten mejerismör och lantsmör, som dessvärre numera synes hava framträtt hos den köpande allmänheten. En mera allmän förhöjning av konsumtionsmjölkpriset skulle vidare kunna komma under övervägande. Det synes riksföreningen antagligt, att ett något förbättrat sådant pris icke skulle behöva leda till minskning i inköpen av sådan mjölk, och riksföreningen anser sig därför hava anledning förutsätta, att hinder mot en måttlig dylik förhöjning åtminstone inom vissa områden icke skall förefinnas. En sådan förhöjning kan emellertid av olika skäl icke antagas leda till det önskvärda mera allmänt förbättrade utbytet på den totala mjölkproduktionen.

Jordbruksutredningen har av olika skäl ansett sig för närvarande icke kunna framlägga några förslag i syfte att försäljningen av margarin skall hållas tillbaka. Riksföreningen finner detta synnerligen beklagligt. Ett slutligt reglerande av margarinets förhållande till smöret är enligt riksföreningens uppfattning en fråga av största betydelse för det svenska jordbruket och förtjänt av att lösas utan tidsutdräkt. Även om en slutlig lösning icke för närvarande varit möjlig, synes det dock att förslag om vissa åtgärder redan nu skulle kunnat framföras och godtagas. I sådant avseende vill riksföreningen erinra om sina i olika samband antydda förslag till åtgärder, nämligen begränsning av propagandan för margarin och vidare att margarin skulle få saluföras allenast i sådan förpackning och i sådan färg, att förväxling med smör vore helt utesluten, samt att den, som i samband med måltid eller eljest mot betalning tillhandahölle margarin utan sådan förpackning, skulle vara skyldig att lämna köparen uppgift om varan. Då all anledning till antagande finnes, att dessa åtgärder skola utöva en viss verkan i förevarande avseende samtidigt som mera vittomfattande beslut icke synas tarvas för åtgärdernas genomförande, vill riksföreningen för sin del föreslå, att dessa eller därmed jämställda åtgärder vidtagas åtminstone som en beredskapsåtgärd. Riksföreningen vill dessutom framhålla angelägenheten av att hela frågan om förhållandet mellan smör och margarin snarast erhåller en definitiv lösning.

För erhållande av ett allmänt förbättrat utbyte av mjölkproduktionen utöver vad som kan följa med jordbruksutredningens förslag synes under förevarande förhållanden annan åtgärd icke kunna komma i fråga än att mjölkregleringen tillföres särskilda medel till förhöjning av prisutjämningsbidragen. Den möjlighet, som härutinnan i första hand synes tänkbar, torde vara en förhöjning av de acciser, som utgå å ersättningsmedlen för smöret, och accispiktens utsträckande till samtliga mera allmänt förekommande ersättningsmedel för smör och grädde. Med hänsyn till den alltjämt allmänt goda

konjunkturen inom landet synes en sådan förhöjning icke vara oskäligen med hänsyn till konsumenterna. För att mjölkregleringen skall tillföras ytterligare medel och för att stimulera smöravsättningen inom landet får det därför anses riktigt, att en förhöjning av samtliga nu utgående accisbelopp å ersättningsmedel för smör överväges och att accis införes på ännu i sådant avseende fria ersättningsmedel, främst fettemulsioner. Skulle på grund av förbättrade exportpriser eller på annat sätt prisutjämningsbidragen kunna i erforderlig omfattning ökas, förutsätter riksföreningen, att accisbeloppen justeras till det då föreliggande läget.

Statens jordbruksnämnd finner sig icke kunna tillstyrka att, på sätt svenska mejeriernas riksförening ifrågasatt, skärpta åtgärder redan nu vidtagas i avsikt att försvåra användningen av margarin i annan utsträckning än vad nu gällande direktiv beträffande margarinaccisens höjd i detta avseende innebära. Nämnden har däremot intet att erinra emot den av utredningen föreslagna jämkningen i reglerna för mjölkavgiftens utgörande. Härvid förutsätter nämnden, att mjölkavgiftens belopp icke skall förändras med mindre än 0.5 öre varje gång. Utgående härifrån anser nämnden nyssberörda jämkning innebära att mjölkavgiften skall utgå med 2 öre, så länge smörpriset understiger 2 kronor 85 öre för kilogram, för att sänkas till 1.5 öre vid ett smörpris uppgående till sistnämnda belopp. *Reservation* mot jordbruksnämndens yttrande i denna del har anförts av friherre S. Stiernstedt. Reservanten befarar, att genom ett förhöjt smörpris mejeriproduktionen kommer att bli över hövan stimulerad. Andra utvägar, vilka ej medföra konsekvenser av denna art, böra enligt reservantens mening tillgripas i och för finansieringen av den förmån, som jordbruksutredningen avser att bereda småbruket.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap anför:

Såsom framgår av utredningens utlåtande överföres genom den särskilda bidragsanordningen till förmån för de mindre jordbruket så mycket prisutjämningsmedel till dessa, att mjölklikviderna till medelstora och särskilt större jordbruk likväl komma att sänkas. Detta resultat är icke önskvärt. Med tanke på att mjölken är den produkt, som har största betydelsen för lantbrukarna i allmänhet, samt med hänsyn till svårigheterna att målmedvetet reglera priserna för vissa andra produkter, är det enligt sällskapets mening motiverat att åstadkomma en allmän höjning av mjölklikviderna. För ernående av detta syfte torde det vara erforderligt, dels att konsumtionsmjölkpriset tillåtas stiga något, dels att margarinaccis uttages med högre belopp än för närvarande. En höjning av konsumtionsmjölkpriset med 1 öre innebär säkerligen icke samma faror för minskning av konsumtionen som en höjning av smörpriset med 25 öre. En höjning av margarinaccisen kan visa sig erforderlig såväl för att motverka förskjutning av förbrukningen som för att erhålla ökade medel till pristillägg å exportsmör.

Överhuvud taget är frågan om beredande av effektiv hjälp åt jordbruket intimt förknippad med frågan om margarinets ställning. Utredningen har ej ansett sig kunna upptaga förslag i denna omfattande fråga innevarande år. Det torde emellertid vara uppenbart, att man måste tillse att ökad plats för smör på den inhemska marknaden beredes och att detta bör ske successivt i den mån mjölkproduktionen i enlighet med rådande förutsättningar ökas. Särskilt med hänsyn till det mindre jordbruket är det utan

tvivel av stor betydelse, att en sådan utökning av produktionen för närvarande icke behöver hämmas med allt för hård hand. En stark hämsko mot produktionsökningen medför ävenledes större krav på höjda produktpriser. Sällskapet anser därför, liksom anförts i svenska mejeriernas riksförenings yttrande, att vissa åtgärder av mindre ingripande art redan nu borde vidtagas i syfte att motverka margarinets framträngande, nämligen begränsning av propagandan för margarin samt föreskrifter om dess saluförande i sådan förpackning och färg, att det distinkt skiljer sig från smör. Då dylika åtgärder icke fördyra varan, kan ur livsmedelskostnadssynpunkt icke rimligen hysas några betänkligheter häremot. Det vore också med tanke på frågans framtida lösning av betydelse att få verkan av en sådan åtgärd prövad.

Riksförbundet landsbygdens folk framför i sin skrivelse den 15 februari 1939 långt gående förslag till omläggning och effektivisering av den nuvarande mjölkregleringen. Riksförbundet föreslår således, att smörpriset skall regleras så, att producenterna tillförsäkras ett lägsta pris å produktmjölk av 16 öre per kilogram, att smörexporten successivt skall minskas genom begränsning av margarinförsäljningen, att margarin får saluföras endast ofärgat, att allmänna inrättningar föreläggas att för mathållningen endast använda smör, att användning av fettemulsioner m. m. förbjudes, att mindre bemedlade familjer beredas tillfälle att inköpa smör till billigare pris än det gängse, att handeln med smöröverskottet, margarin, isterfett och dylikt koncentreras hos svenska mejeriernas riksförening, att extra pristilllägg för 500 kilogram mjölk utgå till sådana mjölkleverantörer, som försälja mindre kvantitet mjölk än 1,000 kilogram i månaden, samt att en fast mjölkavgift uttages. Till motivering av dessa förslag anför riksförbundet, bland annat:

Förutsättningen för beredande av ett effektivt och reglerbart skydd för mjölkproduktionen är, att smörexporten successivt inskränkes och att margarinförsäljningen inom landet begränsas till täckande av bristen på fettämnen, sedan inom landet producerat naturligt fett vunnit avsättning till skäligen priser. Margarinproduktionen skulle härigenom efter hand komma att minskas till c:a 50 procent av den nu producerade kvantiteten, vilket kräver ingripande från statsmakternas sida. Med ett bättre pris på mjölk är det sannolikt, att jordbrukets produktion av sådan skulle stegras ytterligare, kanske t. o. m. så att landet inom loppet av 10 à 15 år skulle kunna vara självförsörjande även ifråga om smör. Under dessa förutsättningar skulle margarintillverkningen successivt minskas för att slutligen upphöra.

Det förefaller ofrånkomligt, att en prisreglering för mjölk och produkter därav genomföres, så att produktionen åtminstone icke blir uppenbart förlustbringande, och detta är knappast möjligt, så länge smörexporten fortsättes till nuvarande pris och margarinhandeln är fri. Kravet på ett mjölkpris av lägst 16 öre per kg vid bondens gård är från producentens synpunkt sett lågt, men på grund av denna varas betydelse som skydds näringsmedel bör priset icke hållas högre än som erfordras för att produktionen skall kunna bedrivas utan förluster.

För upprätthållande av ett smörpris inom landet, motsvarande ett lägsta pris å mjölk av 16 öre, bör margarinaccisen höjas så att priset på margarin blir lägst 250 öre pr kg. Häremot kan anföras, att de minsta inkomsttagarna skulle drabbas allt för hårt, men dessa, som dessutom i många fall

bestå av barnrika familjer, böra icke utestängas från möjligheten att använda smör i hushållet. De böra tvärtom beredas möjlighet att få inköpa smör för lägre pris än det gängse. Margarinaccismedlen kunna lämpligen tagas i anspråk för prisutjämnningen på det sålunda till lägre pris försålda smöret. Om denna accis sättes tillräckligt högt kommer den, med här föreslagna produktionsvolym, att inbringa minst 30 miljoner kronor årligen, vilken summa, i händelse margarinaccisinkomsten minskar, kan utfyllas av statsmedel. Användningen av dessa medel på angivet sätt skulle sålunda möjliggöra, att 20 milj. kr. smör kunde tillhandahållas för t. ex. samma pris som margarin skulle kosta.

Det har tidigare, den 30 juni 1934, utfärdats bestämmelser om att smör i stället för margarin skall företrädesvis användas vid statsinstitutioner, utom fångelserna. Kravet på bestämda förordningar, att alla allmänna inrättningar skola använda smör i stället för margarin i hushållet blir dock allt starkare och detta krav kan betraktas såsom synnerligen berättigat såväl i produktionens som i hushållsmedlemmarnas intresse.

Då smöret, som produceras, förbrukas inom landet, blir den nu utgående mjölkavgiften obehövlig för prisutjämnning på exportsmör. Under tiden för mjölkprisregleringen har emellertid ett differentierat pristillägg ägt rum, varigenom områden med dyrare produktionskostnader erhållit ett högre pris för sin mjölk.

Genom av riksförbundet föreslagna åtgärder disponeras margarin- och kraftfoderaccismedlen på annat sätt än för prisutjämnning. Då starka skäl tala för att mjölkproduktionen kommer i åtnjutande av särskilt stöd med hänsyn till produktionsbetingelserna i olika trakter av landet, bör mjölkavgift även i fortsättningen utgå. Inflytande avgiftsmedel böra användas för prisutjämnning mellan nuvarande regleringsdistrikt och till reglering av det allmänna mjölkpriset, så att detta kan hållas högre under den tid av året, då produktionen är lägst.

Fodermedelsaccisen, som nu utgår, bör bibehållas och efter behov ökas. Accisen, som nu ingår i den gemensamma kassa, som användes för regleringsändamål, bör under här skisserade förutsättningar användas till stöd för de mindre jordbruket, vilka själva icke äro i stånd att producera hela sitt behov av fodermedel. Det föreslås sålunda i fråga om foderaccismedlen, beräknade till 20 miljoner kronor, att dessa skola användas till stödjande av mindre jordbruk. Härigenom beredes småjordbruket t. o. m. större ekonomiska fördelar än om accisen å fodermedel avskaffas.

Det stöd, som härigenom beredes det mindre jordbruket, bör utgå i form av särskilt pristillägg på mjölk. Av jordbruksutredningens förslag till provisoriskt stöd för det mindre jordbruket att gälla under ett år framgår, att c:a 20,000,000 kronor skulle erfordras för ett pristillägg på 450 kg pr månad för varje leverantör. Då det synes önskvärt, att kraftfoderaccisen i dess helhet kommer de mindre producenterna till godo, bör en uppdelning av leverantörerna ske. Detta kan lämpligen göras på det sättet, att produceter, som leverera sitt saluöverskott av mjölk till ett och samma företag och som försälja intill 1,000 kg mjölk pr månad, erhålla tillägg för 500 kg. Utav c:a 200,000 leverantörer skulle härigenom 65,000 å 66,000 bortfalla och de återstående 134,000 erhålla tillägg på c:a 640,000,000 kg mjölk, vilket, om beloppet kraftfoderaccismedel uppgår till 20,000,000 kronor, skulle betyda ett pristillägg av c:a 3 öre pr kg. eller 180 kronor pr leverantör och år.

Svårigheterna att verkställa en sådan fördelning äro säkert icke oöverkomliga. Av flera skäl är ett pristillägg på mjölk att föredraga framför en rabattering å kraftfoder, vilken knappast kan genomföras utan samtidigt införd ransonering.

Kooperativa förbundet har i sin till Kungl. Maj:t ingivna skrivelse den 25 februari 1939 utförligt uppehållit sig vid frågan om landets försörjning med matfett. Under återopande av vissa utredningar framhåller förbundet i skrivelsen, att margarinkonsumtionens vidmakthållande är ett intresse för folkhushållet i dess helhet. Särskilt stor betydelse anser förbundet margarinkonsumtionen äga för Norrlands befolkning, såväl för småbrukarna därstädes som för industribefolkningen. Förbundet anför i detta sammanhang följande.

Enligt uppgifter, som finnas tillgängliga i kooperativa förbundets försäljningsstatistik för margarin, utgjorde den genomsnittliga förbrukningen av margarin i de kooperativt organiserade familjerna i Norrland (inklusive Kopparbergs län) en 50 procent högre kvantitet per familj än i de kooperativt organiserade familjerna i andra delar av landet. Då den kooperativt organiserade produktionen och försäljningen av margarin i vårt land motsvarar ungefär en fjärdedel av den totala margarिनproduktionen och avsättningen inom landet, torde denna undersökning kunna betraktas som tillräckligt representativ för margarinkonsumtionen i dess helhet i Sverige.

Med tanke på särskilt hur den norrländska befolkningen stöder sin fettvarukonsumtion på margarinet och på den vitaminbrist i näringsmedlen, vilken råder i Norrland, har kooperativa förbundet vid sin fabrik, liksom de övriga svenska margarintillverkarna, numera genomfört en vitaminisering av margarinet. Detta arbete har av hänsyn till smörproducenterna slutförts på de senaste åren utan att propaganda därför gjorts.

Det är självklart, att med den stora omfattning, som den konsumentkooperativa organisationen tagit, varje ingripande i prissättningen från konsumentkooperationens sida måste inverka på prisnivån i landet. En prissättningsåtgärd sträcker sig därför i allmänhet över hela det område i näringslivet, som beröres därav. Kooperativa förbundets förvaltningsråd och styrelse ha under en längre tid haft för avsikt att verkställa en sänkning av margarinpriset, men i betraktande av den situation, som rått på matfettmarknaden i landet, ställt sig betänksamma gentemot ett sådant steg. Inför den i vissa delar av landet nu rådande sämre konjunkturen med minskad arbetstillgång och lägre inkomster anse förvaltningsrådet och styrelsen frågan om prissättningen på matfett vara särskilt aktuell, ty det är långt ifrån önskvärt, att den förbättring av levnadsstandarden, som i detta fall tager sig uttryck i en år från år ökad matfettförbrukning, skall avstanna.

Svenska mejeriernas riksförening framhåller i sitt yttrande över jordbruksutredningens utlåtande, att den relativt måttliga ökning i mjölkproduktionen, som ligger till grund för ökningen i smörexporten, under nuvarande utrikespolitiska förhållanden och i avvaktan på utredningens förslag i margarinfrågan icke synes behöva försäkra övervägande i restriktiv riktning.

Den 8 juli 1938 uppdrog Kungl. Maj:t åt *kommerskollegium* att verkställa utredning rörande lämpliga åtgärder i ändamål att bereda sådant skydd åt tillverkningen av kasein inom riket mot utländsk konkurrens, att denna tillverkning må kunna bedrivas i ungefärligen den omfattning den haft under de sist förflutna fyra åren. Med anledning härav har kollegium den 21 januari 1939 till Kungl. Maj:t överlämnat ett utlåtande i ärendet. I detta utlåtande anför kollegium, bland annat.

Den officiella industristatistiken upptager såväl mellanprodukten råkasein som den färdiga handelsvaran torkat kasein, varigenom den totala tillverk-

ningen av torkad vara icke alltid exakt kan utläsas. Enligt vad kollegium inhämtat har årliga tillverknigen av torkat kasein under perioden 1934—1937 i medeltal uppgått till cirka 150,000 kilogram. Under samma tidsperiod har importen i medeltal uppgått till cirka 800,000 kilogram och exporten till cirka 148,000 kilogram. Exporten har sålunda till kvantiteten ungefärligen motsvarat landets egen tillverkning. Den vida övervägande delen av importen härrör från Argentina.

Importvärdena (cif svensk hamn) å kasein hava under de senaste tio åren varit i hög grad växlande, nämligen mellan ett årsmedeltal för 1932 av 30 öre och för 1937 av 96 öre för kilogram. Under ett år kan världsmarknadspriset variera högst avsevärt, vadan spänningen mellan högsta och lägsta priset varit större än av en jämförelse mellan årsmedeltalen framgår. Prisförhållandena åren 1937 och 1938 hava karakteriserats av ett i stort sett ganska stadigt sjunkande av importpriset å argentinskt kasein från omkring 120 öre för kilogram i början av år 1937 till 35 öre för kilogram i september 1938. Sistnämnda pris har under de senaste tio åren underskridits endast år 1932, då priset tidvis lär hava varit 25 öre för kilogram eller ännu lägre.

Denna prisutveckling har, såsom framgår av de i det följande anförda uppgifterna angående tillverkningskostnaderna, omöjliggjort för de svenska tillverkarna att hävda sig i konkurrensen, så att tillverknigen numera lär vara inställd. Lagerbehållningen av svenskt kasein vid 1938 års slut har beräknats i det närmaste motsvara samma års hela tillverkningskvantitet.

Förbrukningen av kasein har under åren 1934—1937 stigit ganska jämnt och hastigt från 600,000 kilogram 1934 till 1,027,000 kilogram 1937 och har i medeltal under fyraårsperioden varit cirka 798,000 kilogram årligen.

Av förbrukningen hänför sig i stort sett något mera än en tredjedel till papperstillverknigen, knappt en tredjedel till plywoodtillverknigen och en tredjedel till andra ändamål.

Plywoodtillverknigen arbetar till ungefär 50 procent på export. Det kaseinlimmade papperet går till någon del på export. Beträffande den övriga förbrukningen torde viktigare exportintressen direkt beröras endast i den mån kaseinlim förbrukas vid tillverkning av exporterade helfabrikat av trä, t. ex. dörrar.

De angivna användningsområdena torde även framgent, liksom hittills, medgiva en viss tillväxt av kaseinförbrukningen. Kollegium vill därjämte erinra om att planer föreligga att inom landet börja tillverkning av spånadsfibern lanital med utgående från kasein som råvara. Lanital står till kemisk sammansättning och fysikaliska egenskaper fårullen ganska nära. Om en eventuellt igångsatt lanitaltillverkning skulle visa sig lönande, torde den komma att förbruka ej obetydliga mängder kasein. För förädling till lanital avsett kasein måste tillverkas med tillämpning av en modifikation av den hittills vanliga tillverkningsmetoden, som emellertid torde vara lätt att genomföra i praktiken. Över huvud taget lär man knappast behöva räkna med några egentliga tekniska svårigheter för den svenska kaseintillverknigen att kvalitativt hävda sig i konkurrensen med utländsk vara, därest vid tillverknigen erforderlig hänsyn toges till de olika användningsändamålen. För avsättningen blir ju emellertid även priset avgörande.

För kasein utgår för närvarande icke införseltull. Detta är däremot fallet med bland annat sådant lim, vari kasein ingår, för vilket gäller en tullsats av 20 kronor för 100 kilogram.

För säkerställande av avsättningen av inom landet tillverkat kasein synes erforderligt att åtgärd vidtages därhän, att tillverkarna tillförsäkras ett pris, som åtminstone motsvarar skummjölkens värde de tider av året, då överskott därå är rådande. Såvitt kollegium nu kan bedöma förhållandena synes

man sålunda böra utgå från ett värde å skummjölken av 1.8 å 2 öre per kilogram. Det häremot svarande försäljningspriset å kasein kan beräknas på följande sätt. Förbrukningen av skummjolk för tillverkning av ett kilogram torrt kasein uppgår till omkring 34 kilogram, motsvarande med ovanstående mjölkvärde 61.2 å 68 öre. Härtill bör läggas tillverkningskostnader med i genomsnitt 15 öre för kilogram kasein, som sålunda skulle komma att stå i ett totalt tillverkningspris av 76 å 83 öre för kilogram. För producenterna torde sålunda en stabilisering av kaseinpriset vid omkring 80 öre för kilogram vara tillfredsställande.

Importvärdet för de cirka 3,200,000 kg kasein, som importerats åren 1934—1937, har, om man utgår från årsmedeltalen, växlat mellan lägst 65 öre år 1935 och högst 96 öre år 1937 samt har i medeltal varit något över 77 öre för kilogram. Sistnämnda genomsnittliga prisnivå ligger sålunda vid eller åtminstone rätt obetydligt under det prisläge, som en prisreglering närmast skulle behöva avse.

Det uppstår då frågan, huruvida vidmakthållandet av ett dylikt prisläge skulle vara till nackdel för förbrukarna av kasein.

Om man bortser från vissa särskilda förhållanden år 1934 befinnes tillverkningspriset för kaseinlim (kallim) under perioden 1934—1937 hava stigit från 1.30 till 1.50 kronor för kilogram lim och således ökats med endast cirka 15 procent, samtidigt som skillnaden mellan lägsta och högsta årsmedeltalen för importvärdet å kasein varit nära 48 procent. Tillverkningen inom landet har under perioden visat en ganska jämn stegring med sammanlagt i runt tal 120 procent, samtidigt som värdet per kilogram av den relativt obetydliga importen närmast visat sjunkande tendens. Av nyssnämnda förhållanden torde kunna dragas den slutsatsen, att prisförhållandena för kasein under perioden i fråga icke haft ofördelaktig inverkan på tillverkningen och avsättningen av kaseinlim.

Det är emellertid klart, att beträffande industrier, för vilkas tillverkningar kasein spelar någon mera avsevärd roll, vissa olägenheter skulle uppstå, om kaseinpriset inom landet genomgående skulle komma att ligga på högre nivå än världsmarknadspriset. Detta gäller framförallt export- men även inlandsmarknaderna. Kaseinprisets stabilisering vid högre nivå än som är erforderligt bör därför undvikas, särskilt om en ökad användning av svenskt kasein skulle eftersträvas. Det kan också tänkas bli nödvändigt att vidtaga vissa skyddsåtgärder för exporten och för svenska kaseinförbrukande industrier.

För kaseinprisets stabilisering synes närmast vara att föredraga att helt grunda denna på en importreglering, vilken med tillräcklig smidighet torde kunna anpassas efter det vid varje tillfälle föreliggande prisläget.

Kollegium har redan beträffande de kaseinförbrukande exportindustrierna framhållit, att för den händelse det inhemska priset å kasein genom importreglering skulle komma att hållas avsevärt över världsmarknadspriset, det torde bli nödvändigt att för exportvarorna i form av exportbidrag lämna kompensation för överpriset på motsvarande sätt som tullrestitution kan erhållas i fråga om i exportvaror ingående tullbelagda importvaror. Likaså kan möjligen skydd för kaseinlimtillverkningen mot utländsk konkurrens komma att visa sig erforderligt.

Det torde ej ankomma på collegium att angiva, huru en importreglering beträffande kasein och nyssnämnda kompensering av överpriset i detalj böra genomföras.

Ej heller anser sig collegium böra närmare ingå på frågan, huruvida och i vilken utsträckning skyddsåtgärder för kaseintillverkningen kunna vara erforderliga ur jordbruksnäringens synpunkt.

Kollegium vill emellertid framhålla följande. Årliga kaseintillverkningen i Sverige under perioden 1934—1937 av cirka 150,000 kilogram motsvarar i runt tal en skummjölkskvantitet av 5 miljoner kilogram. Det har i det föregående räknats med att kaseinpriset borde hållas vid sådan nivå, att motsvarande skummjölkspris bleve 1.8 à 2 öre för kilogram. Nämnda myckenhet skummjolk får med detta à-pris värden av 90,000 à 100,000 kronor. För så vitt ej skummjölken utan prisstabilisering finge betraktas som värdelös, skulle sålunda jordbruksnäringen genom stabiliseringen blott tillföras en årlig inkomst, som understege nämnda belopp. Det förefaller kollegium tivelaktigt, om det vore befogat att genomföra en sådan anordning som importreglering av kasein med dess i viss mån svåröverskådliga verkningar på det industriella området för att tillföra mjölkproducenterna nyssnämnda, relativt obetydliga ekonomiska förmån. Kollegium står ej främmande för att genom befordrande av kaseintillverkning ur svensk skummjolk indirekt ett visst stöd gives ost- och fläskmarknaderna. Även detta stöd synes dock knappast bliva av större betydelse, om kaseintillverkningen får endast nyssnämnda, ganska begränsade omfattning.

Med anledning av kommerskollegii utredning anmodade jag den 1 februari 1939 *statens jordbruksnämnd* att inkomma med förslag till åtgärder för säkerställande av avsättningen — vid en produktion av intill 200 ton per år vid nu förefintliga produktionsanläggningar — av inom landet tillverkad kasein genom stabilisering av kaseinpriset vid i utredningen såsom lämplig angiven nivå. Jag framhöll därvid, att det borde undersökas, huruvida det av kommerskollegium angivna priset må kunna uppnås för inom landet tillverkad vara utan att priset på importerad vara, därest detta skulle vara lägre, i nämnvärd omfattning härigenom påverkas. Jordbruksnämnden har härefter avgivit förslag i ärendet och i samband därmed anfört följande.

Av kommerskollegii utredning framgår, att förbrukningen inom landet av kasein numera årligen uppgår till omkring 1,000 ton eller något därutöver. Importpriset utgör vidare för närvarande cirka 35 öre per kilogram. Skola de svenska tillverkarna tillförsäkras ett pris av 80 öre per kilogram, böra de sålunda för tillfället erhålla ett stöd av cirka 45 öre pr kilogram. Stödet synes lämpligen kunna lämnas genom att den importerade varan pålægges en måttlig införselavgift samt de inflytande medlen användas för utbetalande av pristillägg å en tillverkning av högst 200 ton. Om en dylik anordning genomföres, torde under angivna förutsättningar en införselavgift av 8 öre för kilogram vara tillräcklig. I varje fall bör avgiften icke överstiga 10 öre.

Stödet till kaseintillverkarna inom landet synes sålunda enligt nämnden kunna genomföras efter i huvudsak följande grunder:

1. Importerad kasein belägges med en införselavgift av högst 10 öre för kilogram. Härigenom inflytande medel överföras till jordbrukets prisregleringsfond.

2. Ett vart av de företag, som under de senaste åren tillverkat kasein, tilldelas en kvot motsvarande vad som kan anses utgöra vederbörande företags andel av de 200 ton, för vilka avsättningen årligen skall tryggas.

3. Pristillägg utgår för månad intill en myckenhet svarande mot varje företags kvot med ett belopp per kilogram tillverkat kasein motsvarande skillnaden mellan å ena sidan 80 öre och å andra sidan importpriset under månaden för kasein med tillägg av införselavgiften.

4. Pristillägget utbetalas efter ansökan till statens jordbruksnämnd på av nämnden fastställt formulär av statskonoret på rekvisition av nämnden.

5. Det bör ankomma på statens jordbruksnämnd att meddela erforderliga närmare föreskrifter.

Enligt nämndens mening hade det måhända varit lämpligare att icke tilldela de olika företagen någon tillverkningskvot utan att i stället träffa sådana anstalter, att om tillverkningen av kasein överstege 200 ton under året, pristillägget i motsvarande grad reducerades. På grund av den säsongbetonade karaktär, som kaseintillverkningen enligt uppgift har, torde detta dock icke låta sig göra.

Nämnden vill slutligen icke underlåta framhålla, att nämnden genom framläggande av ovannämnda förslag icke förordat genomförande av det samma. Enligt nämndens mening tala nämligen starka principiella och praktiska skäl mot att så sker. Fördelarna av anordningen torde hava mycket begränsad räckvidd. Någon inverkan på jordbrukets lönsamhet lärerdensamma icke medföra.

Sedermera har *svenska plywoodfabrikanternas förening* i en den 15 mars 1939 ingiven skrivelse hemställt, att den ifrågasatta prisregleringen å kasein icke måtte införas. Till stöd för denna hemställan anför föreningen, jämte annat, följande.

Tillverkningskostnaderna för plywood äro starkt påverkade av och synnerligen känsliga för priset å kasein. Till belysande härav anföres, att kostnaden för kasein vid ett prisläge av 33 öre för kg ingår i medeltillverkningsvärdet för plywood med mellan 4 och 11 % samt vid ett pris av 80 öre för kg. med mellan 9 och 28 %. Variationen i de sålunda åberopade procenttalen beror av tillsatsen av kasein i det lim, som kommer till användning.

Föreningen vill i detta sammanhang jämväl framhålla, att plywoodindustriens intressen offrades till förmån för andra industrier och näringsgrenar genom den till 30 % uppgående tullsänkning, som under år 1938 företogs för björkplywood. Härigenom har på den svenska plywoodmarknaden uppstått en för de svenska plywoodfabrikerna skärpt konkurrens med bland annat finsk björkplywood.

Den svenska plywoodindustrien är emellertid för avsättning av sin produktion icke endast hänvisad till hemmamarknaden utan i betydande grad, eller till 45 å 50 %, beroende av export. Det är att befara, att svenska plywoodfabrikers konkurrens på exportmarknaden skulle i hög grad försvåras av en i Sverige företagen stabilisering av kaseinpriset vid 80 öre för kg och den fördyring av limmedel i allmänhet, som härav skulle följa.

Till följd av nyssnämnda tullsänkning och därav ökad konkurrens på den svenska plywoodmarknaden tvingas svensk plywoodindustri att i utlandet söka ökad avsättning för sin produktion. Efter vad sålunda förekommit synes plywoodindustrien med skäl kunna förvänta sig att statsmakterna icke skola vidtaga åtgärder, som äro ägnade att än mera försvåra industriens konkurrensförmåga vare sig på den inländska marknaden eller å exportmarknaden.

Slaktdjursregleringen. I fråga om slaktdjursregleringen innebär jordbruksutredningens förslag inga väsentliga nyheter. Utredningen anför följande.

Den nuvarande regleringen på slaktdjursmarknadens område bygger i hudsak på principen att den inhemska marknaden skall förbehållas vår

egen produktion. Då avsättningsmöjligheterna för kött och fläsk utomlands äro strängt begränsade, har exporten endast i ringa omfattning kunnat utnyttjas i marknadsreglerande syfte. De exportstödande anordningarna på förevarande område ha huvudsakligen till ändamål att möjliggöra ett utfyllande av de kontingenter i fråga om fläsk, svin och levande nötkreatur, som beviljats vårt land på Storbritannien och Tyskland. Export till andra länder än de förut nämnda (s. k. sekundära marknader) har hittintills endast kunnat ske mot mycket stora kostnader.

På grund av nyssberörda förhållanden är prisbildningen på kött och fläsk i hög grad beroende på produktionens storlek. Erfarenheterna under en lång följd av år visa, att slaktsvinproduktionens omfattning växlar med en viss regelbundenhet. En hög produktion åtföljes i regel av en produktionsminskning, vilken efter någon tid når ett bottenläge, varefter produktionen åter ökas. Avståndet mellan två bottenlägen varierar men har i allmänhet utgjort omkring tre år. De relativt tillfredsställande priser på fläsk, som på senare tid uppnåtts, synas till väsentlig del bero på att produktionen befunnit sig i ett dylikt bottenläge. Av tillgängliga uppgifter att döma är produktionskurvan inom kort åter på uppåtgående.

Anledning har synts utredningen icke föreligga att för nästa regleringsperiod frångå de grunder, som för närvarande tillämpas beträffande nu förevarande marknadsreglering. Införseln av kött och fläsk bör således i enlighet med härför meddelade bestämmelser vara underkastad reglering från statens sida. Kungl. Maj:t bör vidare äga befogenhet att besluta om utanordnande av pristillägg vid export. Denna befogenhet bör även avse export för avlastning av mera tyngande överskott till s. k. sekundära marknader. För att motverka de olägenheter, som en ojämn tillförsel innebär i fråga om såväl avsättning som priser, böra bidrag och förskott liksom hittills få utlämnas vid infrysning av både kött och fläsk. I mån av behov böra även andra förfaranden, som kunna medverka till en stabilisering av marknaden, ekonomiskt understödjas. Givetvis utgår utredningen ifrån, att kostnaderna för nyssnämnda åtgärder stå i rimligt förhållande till effekten av desamma. Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t och statens jordbruksnämnd att avgöra under vilka förhållanden och i vilken omfattning åtgärderna skola ifrågakomma. Dock böra självfallet de i det föregående angivna riktlinjerna för jordbruksstödets utformande i allmänhet så vitt möjligt följas.

Med avseende på bestridandet av kostnaderna för slaktdjursregleringen torde nuvarande regler böra bibehållas. I första hand böra således medel, som inflyta genom upptagande av avgift vid export och import av kött och fläsk, tagas i anspråk. Om nämnda avgifter ej förslå, böra för ändamålet jämväl få användas vad som inflyter i form av införselavgifter å majs med flera fodermedel i den mån dessa medel ej erfordras för tillgodoseende i enlighet med hittillsvarande bestämmelser av vissa andra med jordbruksstödet sammanhängande syften. Skulle ytterligare medel erfordras må efter Kungl. Maj:ts bestämmande slaktdjursavgift uttagas.

Sveriges slakteriförbund har icke funnit anledning att föreslå ändrade bestämmelser för slaktdjursregleringen i annan mån än att nuvarande stödåtgärder i praktisk tillämpning böra anpassas så, att 1925—1929 års prisnivå så långt möjligt kan hållas under regleringsåret. Huruvida detta mål kan nås är enligt förbundets mening i hög grad beroende på det inhemska majspriset storlek. *Statens jordbruksnämnd* anför, att fläskpriset om möjligt icke bör

tillåtas variera så starkt som nu är fallet eller med 15 procent över och under nyssnämnda prisnivå. Man bör i stället sträva efter, att sagda pris icke över- eller understiger 1925—1929 års priser med mer än högst 10 procent. Genom denna ändring i direktiven synes det av slakteriförbundet framförda önskemålet i görligaste mån bättre kunna tillgodoses än för närvarande. *Kooperativa förbundet* anser, att export av fläsk och kött till sekundära marknader helt bör få karaktären av en undantagsåtgärd.

Äggregleringen. På äggmarknadens område ha statsmakterna hittills sökt stödja den inhemska prisnivån genom att reglera införseln och stödja exporten av ägg. Importregleringen sker genom licensgivning och uttagande av licensavgift. För vinnande av en önskvärd avlastning av den inhemska marknaden under årstider, då produktionen är stor, må pristillägg enligt av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser utlämnas vid export. Å andra sidan åligger det vederbörande exportör att i fall då exportpriset med avdrag av kostnaderna överstiger hemmamarknadspriset till statsverket inleverera skillnaden. Regleringsåtgärderna handhas av Sveriges äggintressenters förening u. p. a.

Nu tillämpade grunder för ifrågasvarande marknadsreglering synas *jordbruksutredningen* lämpligen kunna bibehållas även under regleringsåret 1939/40. Kostnaderna för regleringen finner utredningen liksom hittills böra bestridas i första hand av medel, som inflyta genom import- och exportavgifter å ägg m. m. samt genom upptagande av införselavgift å havre och majs med flera fodermedel, och i andra hand av medel, som inflyta genom upptagande av skatt å oljekakor.

Med avseende å den prisnivå, som må anses önskvärd för ägg, anför *Sveriges äggintressenters förening* bland annat.

Äggintressentföreningen vill erinra om att föreningen redan i skrivelse till statens jordbruksnämnd den 14 december 1937 ifrågasatt, huruvida det borde eftersträvas, att den under 1937 uppnådda prisnivån för ägg ytterligare uppdroves. Priserna ha under 1938 varit ungefär desamma som under 1937. Föreningen anser sig böra ånyo framhålla vissa svårigheter, som skulle uppstå vid en ytterligare höjning av nuvarande prisnivå för ägg, vilken i allt fall ligger över den av utredningen angivna minimigränsen. Såväl under 1937 som 1938 har en ökning av äggproduktionen kunnat förmärkas. Denna produktionsökning har endast delvis motsvarats av en stegring av den inhemska konsumtionen. Detta föranleder en större export, vilken i och för sig kan komma att ställa ökade krav på medel för pristillägg. Skulle här till en ytterligare prisstegring påkallas, lär detta under nu föreliggande förhållanden kunna ske endast därest ett högre pristillägg, än nuvarande maximum medgiver, må vid särskilda tillfällen stå till förfogande. Men med all sannolikhet skulle en förhöjd prisnivå bidra till en ytterligare uppgång av produktionen med än större krav på pristilläggsmedel för avlastande från marknaden av överskottet. Redan de pris, som för närvarande av producenterna uppnås, synas, av produktionsstegringen att döma, giva anledning till den förmodan, att äggproduktionen ekonomiskt bär sig. Vidkommande det till jämförelse angivna medelpriset för åren 1925—1929 har intressentföreningen tidigare framhållit, att vissa enstaka månader under denna tid

utvisa äggpriser, vilka knappast kunna anses motsvara ett för samma tid gällande normalt allmänt prisläge. Det synes äggintressentföreningen, att man åtminstone för närvarande bör gå fram med varsamhet i fråga om åtgärder, som kunna antagas föranleda en utökad produktion av ägg. En annan sak är att, om förhållandena skulle förändras, exempelvis genom en stegring av omkostnaderna för äggproduktionen i följd av höjning av majspriset eller dylikt, frågan om en däremot svarande höjning av prisnivån på ägg må tagas under övervägande.

Svenska ägghandelsförbundet anför häremot, att en höjning av äggpriserna upp till 1925—1929 års nivå är erforderlig för att produktionskostnaderna skola täckas. Förbundet anser det därför påkallat, att bestämmelserna om exportpristilläggens maximering ändras. Vidare framhåller förbundet vikten av att regleringen handhaves så att en jämn svensk äggexport kan uppehållas. Liknande synpunkter anföres av *Sveriges allmänna lantbrukssällskap*.

Fodermedelsregleringen. De stödåtgärder, som av statsmakterna vidtagits på fodermedelsmarknadens område, ha huvudsakligen till ändamål att förhindra en sådan ansvällning av den på utländskt foder grundade animalieproduktionen, att resultaten av stödåtgärder för uppehållande av animaliepriserna äventyras. Ett undantag härifrån utgör inmalningsförfarandet beträffande grynhavre samt den i samband därmed stående importregleringen av havregryn m. m., vilka anordningar ha till självständigt syfte att utgöra ett stöd för den inhemska havreodlingen. Övriga stödåtgärder på förevarande område avse som förut antytts en reglering av användningen av utländskt foder eller av utländska råvaror tillverkat foder. Enligt för denna reglering uppdragna riktlinjer skall vid densamma hänsyn även tagas till att en skälig prisnivå å inhemskt foder uppehålls. Detta är av särskild betydelse för den händelse foderskörden inom landet är riklig. Regleringen sker dels genom licensgivning och dels genom uttagande av skatt och införelavgifter. *Jordbruksutredningen* anför beträffande ifrågasatt marknadsreglering följande.

I anslutning till av jordbruksutredningen inledningsvis anförda synpunkter torde hittillsvarande huvudgrunder för regleringen böra bibehållas i stort sett oförändrade även under nästa regleringsår. Utredningen anser sig dock böra ifrågasätta, huruvida icke en viss skärpning av regleringen av importerat foder kan anses påkallad. Den inhemska växtodlingen har under senare år gått raskt framåt. Enligt den officiella jordbruksstatistiken motsvarade den totala vegetabilieproduktionen under femårsperioden 1931—1935 i medeltal för år 8,858 miljoner skördeenheter, medan samma medeltal för femårsperioden 1921—1925 utgjorde 7,782 och för femårsperioden 1926—1930 8,564. För åren 1936 och 1937 har totalproduktionen angivits till 8,775 respektive 9,601 miljoner skördeenheter och kan för år 1938 preliminärt uppskattas till i runt tal 10,000 miljoner skördeenheter. Det bör anmärkas, att vid de beräkningar, som ligga till grund för dessa uppgifter, hänsyn icke tagits till under mellantiden skedda förändringar i fråga om skördarnas kvalitet. Ökningen i skördeenheter torde därför vara större än vad som framgår av uppgifterna. I den mån den ökade tillgången på vegetabilier icke kan avsättas utom landet — för den närmaste framtiden ter sig situationen här-

utinnan mörk — måste densamma komma till användning inom animalieproduktionen. Utredningen anser sig nämligen icke böra räkna med en stegring i den inhemska konsumtionen av brödsäd och andra för direkt konsumtion avsedda vegetabilier. Därest icke samtidigt med skördeökningen användningen av utländska fodermedel inskränkes, kommer denna uppenbarligen att leda till en ytterligare ansvällning av sistnämnda produktionsgren. Under nuvarande förhållanden synes det därför angeläget att åtgärder vidtagas för en begränsning av importen av utländska fodermedel. Härvidlag synes man emellertid av flera skäl böra gå fram med varsamhet. Framför allt bör noga beaktas, vilka verkningar åtgärderna komma att medföra i avseende å animalieproduktionens ekonomi samt för olika grupper av jordbrukare och för jordbrukare i olika trakter av landet. Med hänsyn till pågående undersökningar härom anser sig utredningen för närvarande icke böra påyrka någon ändring i de för regleringen nu gällande författningsbestämmelserna. Hinder synes dock icke böra möta att inom ramen för dessa vidtaga viss skärpning av regleringen. Särskilt gäller detta oljekaksimporten.

Förbrukningen av *oljekaksfoder* har under de senaste decennierna befunnit sig i stigande. Den utgjorde således, i medeltal för år räknat, 164 miljoner kg under perioden 1910—1914, 228 miljoner kg under perioden 1925—1929, 220 miljoner kg under perioden 1930—1933 och 257 miljoner kg under perioden 1934—1937. År 1937 deklarerades en inhemsk försäljning av omkring 300 miljoner kg. Ökningen under regleringsåren 1934—1937 torde delvis bero på att de ekonomiska betingelserna för användning av oljekakor varit något gynnsammare under nämnda år än under perioden 1925—1929. Relationen mellan de genomsnittliga priserna per kilogram å produktmjölk och kraftfoderblandning var således under åren 1925—1929 0.61, år 1934 0.70, åren 1935—1937 0.65 och under tiden januari—oktober 1938 0.67. De producenter, som i större utsträckning använda utländskt kraftfoder, ha alltså under regleringens giltighetstid i förhållande till förkrisåren intagit en något förmånligare ställning än övriga producenter. Ett dylikt sakläge stämmer icke väl överens med de allmänna grunder, som enligt utredningens åsikt böra gälla för den statliga jordbrukspolitik. Utredningen anser sig med anledning härav böra föreslå, att i avvaktan på slutförandet av utredningens arbete oljekaksskatten, i den mån nuvarande bestämmelser det medgiva, normalt avväges så, att priset på oljekaksfoder kommer att något överstiga motsvarande medelpris under den för samtliga prisregleringar — och således även för mjölkregleringen — nu gällande basperioden 1925—1929. I betraktande av de framsteg, som under senare år gjorts på foderväxtodlingens och utfodringslärans område, torde i många fall en åtstramning av oljekaksförbrukningen kunna genomföras utan olägenheter för mjölkproduktionen.

Partipriset å *majs* och därmed jämförligt utländskt foder bör i fortsättningen, liksom hittills i princip gällt, ligga till grund för den lägsta prisnivå å brödsäd, som statsmakterna må finna erforderligt att skydda genom stödköp eller eljest. Enligt nuvarande direktiv bör partipriset å majs vid en normal foderskörd hållas vid 15 à 16 öre per kilogram enligt Sveriges allmänna lantbrukssällskaps noteringar. Samtidigt har Kungl. Maj:t givits befogenhet att verkställa stödköp av brödsäd till skyddande av en lägsta prisnivå av 16.5 öre per kilogram vete och 15.5 öre per kilogram råg under höstmånaderna med en mot lagringskostnaderna svarande successiv stegring av prisnivån under konsumtionsåret. Då det, enligt vad tidigare anförts, synes angeläget att under nästkommande regleringsår såvitt möjligt uppnå eller uppehålla ett prisläge å jordbrukets produkter ungefärligen motsvarande den genomsnittliga prisnivån under åren 1925—1929, torde en jämkning av direktiven för majspriset vara påkallad. I genomsnitt för sistnämnda år låg detta

pris något över 17 öre. Med hänsyn härtill synes det befogat att höja det prisläge, som under normala förhållanden bör uppehållas för majs, till 16 à 17 öre per kilogram. Det bör framhållas, att majspriset enligt förenämnda noteringar legat inom eller i närheten av sistnämnda gränser såväl under regleringsåret 1937/38 som hittills under innevarande regleringsperiod. Enär majspriset vanligen är av stor betydelse för prissättningen å inhemskt foder och därmed även för produktionens inriktning å fodersäds- och brödsädsodling, är det emellertid av vikt, att odlarna på förhand få kunskap om de riktlinjer, som vid regleringen komma att följas. I anslutning till förenämnda jämkning av direktiven beträffande majspriset synes med bibehållande av den förut uttalade principen att majspriset bör utgöra en grundval för prisläget å brödsäd, de priser, vid vilka stödköp må företagas, kunna något höjas. Utredningen återkommer härtill i samband med brödsädsregleringen.

I överensstämmelse med hittills tillämpade grunder synes den önskvärda begränsningen av fodermedelsimporten i första hand böra åvägbringas genom med hänsyn till marknadsläget inom och utom landet avvägda införselavgifter. För att undgå spekulation torde ofta förekommande ändringar i avgifterna böra undvikas. Därmed komma visserligen fodermedelspriserna inom landet att i viss utsträckning variera med priserna utomlands, men detta torde ej medföra några större olägenheter. Det bör i detta sammanhang framhållas, att då handeln med utländskt foder i regel sker på viss tids leverans, ofta åtskilliga månader, verkningarna på kort sikt av en höjning eller sänkning av införselavgiften äro mycket svårbedömliga.

Genom regleringen av tillförseln av utländskt foder erhåller den inhemska fodermedelsmarknaden ett visst stöd. I regel torde detta stöd även vara tillräckligt för att uppehålla en skälig prisnivå på inhemskt foder. Erfarenheterna från särskilt innevarande skördeår ha emellertid givit vid handen, att det vid en riklig foderskörd kan inträffa, att priserna på fodersäd, trots en skärpt reglering av majsimporten, nedgå under vad som kan anses rimligt. Statens jordbruksnämnd har, senast i skrivelse till Konungen den 23 november 1938, framhållit önskvärdheten av att Kungl. Maj:t i en dylik situation och särskilt under innevarande skördeår ägde befogenhet att stödja en *export av fodersäd* genom utbetalande av pristillägg. Enligt nämndens mening skulle redan en jämförelsevis ringa avlastning av den svenska marknaden genom export kunna åstadkomma en ganska stor lättnad på denna. Utredningen finner det lämpligt att Kungl. Maj:t erhåller en dylik befogenhet och fäster speciellt avseende vid att denna gives giltighet redan för löpande regleringsår. Exportstödet torde böra tillgripas vid sådana tillfällen, då läget utomlands för en export är förhållandevis gynnsamt samt läget å den inhemska marknaden dessutom är sådant att en mindre export skulle verkamt stödja denna. Däremot bör befogenheten ej utnyttjas för att skapa en garanti för ett visst prisläge å inhemskt foder, varför de medel, som under ett regleringsår må för ändamålet tagas i anspråk, torde böra begränsas till 2 miljoner kronor. Kostnaderna för pristilläggen torde få bestridas av medel, som inflyta genom upptagande av avgifter å majs och därmed jämförliga fodermedel.

Den i förevarande avsnitt föreslagna skärpningen av regleringen av utländskt eller av utländska råvaror tillverkat foder medför givetvis för de producenter, som använda sig därav, en viss stegring i kostnaderna för animalieproduktionen. I många fall synes dock en sådan stegring kunna motverkas genom en omläggning av produktionen, vilken dock understundom kan komma att draga viss tid. För producenter med avsaluproduktion kommer en av regleringen föranledd kostnadsstegring i varje fall att — åtminstone till en viss grad — uppvägas genom det stöd åt animaliepriserna, som

regleringen möjliggör och åsyftar. Emellertid finnes det en stor grupp småbrukare, vilkas produktion av livsmedel huvudsakligen avser tillgodoseendet av det egna behovet. I den mån dessa småbrukare använda utländskt foder och icke utan svårighet kunna avstå därifrån innebär den föreslagna skärpningen för dem en i och för sig icke önskvärd fördyring av deras livsmedelsförsörjning. Som utredningen inledningsvis framhållit torde många av nyssnämnda producenter redan nu befinna sig i ett bekymmersamt läge. Då de icke producera livsmedel till avsalu, ha de icke haft någon fördel av det hittillsvarande prisstödet för jordbruksprodukter. Ej heller komma de i åtnjutande av det särskilda stöd, som utredningen i samband med behandlingen av mjölkregleringen föreslagit skola under regleringsåret 1939/40 lämnas det mindre jordbruket. Med hänsyn till det anförda har inom utredningen den tanken framförts och diskuterats, att sistberörda producenter skulle såsom ett provisorium under ett år medgivas rätt att inköpa en viss kvantitet foder till nedsatt pris. Utredningen har emellertid kommit till den uppfattningen, att en dylik anordning är mycket svår att genomföra och därför kräver mycket ingående förarbeten och undersökningar, vilka ännu icke medhunnits. Därtill kommer, att förevarande spörsmål äger nära sammanhang med åtskilliga andra i utredningens uppdrag ingående frågor, vilka utredningen har för avsikt att upptaga till behandling inom den närmaste tiden, och att en lösning av spörsmålet kan tänkas ske efter flera olika linjer. På grund härav har utredningen icke ansett sig böra till nästkommande års riksdag framföra ett förslag i ämnet. Detta synes desto mera välgrundat som framläggandet av ett icke i detalj genomtänkt och utarbetat förslag skulle kunna bli till förfång för den grundtanke, på vilket förslaget bygger. Det bör även framhållas att den ifrågasatta provisoriska anordningen ligger utanför ramen för det nuvarande regleringssystemet.

Mot jordbruksutredningens utlåtande, i vad fodermedelsregleringen angår, har reservation avgivits av agronomen *Waldemar Svensson* och professorn *K. G. G. Törnqvist*. Reservanterna hemställa att utredningens förslag, därest det lägges till grund för proposition till riksdagen, kompletteras med ett förslag, enligt vilket småbrukare med viss lägre inkomst skulle tilldelas rabattkort, som berättigade dem att till lägre pris inköpa en viss kvantitet oljekakor, majs eller hönsfodermjöl per varje större husdjur (hästar och nötkreatur). Ifall detta skulle visa sig möta oöverstigliga hinder, reservera sig nämnda ledamöter mot den av utredningen föreslagna skärpningen av fodermedelsregleringen. Beträffande den närmare innebörden av berörda förslag och till motivering av detsamma anför reservanterna, bland annat.

Den av utredningen förordade kraftfoderfördyringen träffar en stor mängd småbrukare, vilka icke alls kunna nås med det förslag om pristillägg för en viss mindre kvantitet mjölk, som varit motiveringen för produktionskostnadernas stegring. Såsom utredningen framhållit, gäller detta en stor grupp småbrukare. Knappast någon folkgrupp torde f. n. vara så hårt trängd som denna. Flera utredningar ha vitsordat, att deras ställning på arbetsmarknaden blir alltmera kringskuren. De stödåordningar, som vidtagits till jordbrukets hjälp, har denna grupp icke kunnat utnyttja.

Enligt reservanternas mening är det icke möjligt att genom ett enda radikalt ingripande på någon del av näringslivets område ge denna folkgrupp effektiv hjälp. Det är därför nödvändigt att vid varje näringspolitiskt ingripande beakta dess återverkningar på dessa småbrukares utkomstmöjligheter. Såsom

utredningen framhåller föreligger här ett förslag, som ytterligare försämrar deras ekonomiska villkor. Reservanterna ha vid ståndpunktstagandet till detta förslag icke kunnat gå förbi detta förhållande. Trots de svårigheter, som utredningstekniskt och principiellt kunna anmäla sig i förevarande sammanhang, anses, att utvägar böra sökas att redan nu hjälpa denna stora och ekonomiskt hårt trängda grupp. Detta torde inom den nuvarande jordbruksregleringens ram icke kunna ske på något annat sätt än genom att man bereder denna grupp tillgång på billigare kraftfoder. Med av jordbruksutredningen föreslagen skärpning av foderregleringen torde en småbrukare vid små inköp i många fall komma att få betala 25 à 27 öre pr kg för oljekaksblandningar och 22 à 23 öre pr kg för majsen. Dylika priser äro inte bara ekonomiskt betungande. De få även en sådan psykologisk verkan, att en småbrukare, som inte har kunskap nog att kalkylera affärsmissigt i utfodringsfrågor, avskräckes från att använda kraftfoder även i de fall, då det trots priset kunde vara lönande. Resultatet blir, att djuren icke fodras rationellt. Det finnes ingen åtgärd, som är så allmänt genomförbar, så snabbt verkande och så effektiv som en förbättring av utfodringen vid dylika småbruk. Men detta kan ej ske utan att ökade mängder kraftfoder ingå i foderslaterna.

Från produktionsregleringens synpunkt torde detta inte behöva verka avskräckande. Enligt en av t. f. överdirektör Ernst Höijer verkställd undersökning svara samtliga de brukningsdelar, som ha högst 5 hektar åker, för 7.5 % av brödsädsproduktionen, 20.3 % av mjölkproduktionen, 19.6 % av köttproduktionen, 22.1 % av fläskproduktionen och 41.7 % av äggproduktionen. Då antalet brukningsdelar i denna grupp är 238,000, vilket torde motsvara nästan lika många familjer, kan man räkna med att c:a 15 % av landets folkmängd är knuten till dessa jordbruk. Saluöverskottet är följaktligen med undantag för äggen ganska litet och effekten av en förbättrad utfodring kan därför ej med någon större kraft påverka jordbrukets marknad. Å andra sidan är det klart, att en återverkan på marknadsproblemen inte helt kan utebliva. Med hänsyn till den omprövning av dessa problem i sin helhet, som förestår, torde det därför vara önskvärt, att provisoriska åtgärder endast taga sikte på det mest trängande behovet.

Vill man avgränsa dem, som bäst behöva befrias från foderskatteerna, torde det icke finnas någon annan möjlighet än att knyta inköpsrätten till en viss inkomstgräns. Åkerarealen och djurantalet säga ingenting om behovet inom en grupp, där alla möjliga slags inkomstkombinationer förekomma. Däremot kan den till inkomst- och förmögenhetsskatt taxerade inkomsten utgöra en någorlunda allmängiltig gränsdragning både gentemot tillfredsställande arbetsinkomster å ena sidan och gentemot bärkraftiga jordbruk å den andra. Härvid torde de helårsanställda lantarbetarnas årsinkomster böra betraktas som normgivande. Som en lämplig inkomstgräns för erhållande av rabatt å kraftfoder torde därför kunna föreslås 1,500 kr. till statskatt taxerad inkomst.

Den mängd foder, som får inköpas, bör på ett så enkelt och naturligt sätt som möjligt ansluta sig till jordbrukets behov av kompletteringsfoder. Visserligen växlar detta behov åtskilligt efter areal, djurhållning och produktionsinriktning. Det torde dock icke vara möjligt att i detta fall möta alla skiftande behov i deras olika nyanser, allra minst genom åtgärder av provisorisk natur. Den i stort sett bästa mätaren på ett jordbruks egen växtodling och därmed på tillgången av grovfoder är antalet vuxna, större husdjur, d. v. s. hästar och nötkreatur. Vill man ha en garanti för att kraftfodret icke användes för att grundlägga en från den egna växtodlingen fristående produktion, torde alltså tilldelningen böra graderas med hänsyn till

antalet dylika djur samt maximeras till en viss högsta mängd. Detta behöver ju ej betyda, att fodret uteslutande skall användas till nämnda djurslag. Med hänsyn till att småbrukarna i allmänhet ej äro inställda på förbrukning av större mängder foder, torde man också kunna nöja sig med ganska måttliga kvantiteter.

För de flesta småbrukare torde en foderkvantitet av 300 kg pr större djur samt en maximering till sammanlagt 1,200 kg kunna tillgodose åtminstone det mest trängande behovet av tillskottsfoder och i varje fall innebära, att den egna familjens livsmedelsbehov kan bättre tillgodoses utan att fördyras genom foderavgifterna.

Om man såsom nämnts stannar för en inkomstgräns av 1,500 kr. till statsskatt taxerad inkomst samt medger en fri kvantitet av 300 kg kraftfoder per varje större husdjur, dock maximerat till sammanlagt 1,200 kg, så kan det inträffa, att en småbrukare med 1,500 kr. inkomst får utnyttja hela denna förmån, under det att hans granne med t. ex. 1,505 kr. i taxerad inkomst går helt miste om densamma. Denna »träskelsvårighet» kan mildras genom att inkomstgränsen mjukas upp, så att en kraftfoderkvantitet motsvarande ett djur d. v. s. 300 kg tages bort för varje påbörjat 100 kr i taxerad inkomst utöver 1,500 kr. Resultatet härav skulle bli att 300 kg fritt kraftfoder stå till förfogande vid en taxerad inkomst av högst 1,800 kr. På samma gång som denna anordning åstadkommer mera rättvisa olika brukare emellan, så skulle det något mjuka upp restriktionerna för de arbetaresmåbrukare, som endast ha en eller två kor.

Den avgränsning, som härmed föreslagits, innebär, att både den hjälp som lämnas enligt majoritetsförslaget och den som lämnas genom rabatt på kraftfoder i vissa fall kan tillfalla samma person helt eller delvis. Detta torde emellertid vara enbart en fördel.

I främsta rummet är det oljekakor och majs, som efterfrågas. Därnäst i storleksordning följer inköpet av kli. Av olika skäl torde det dock ej vara nödvändigt att medtaga kli i här ifrågavarande rabattsystem. För de småbrukare bl. a. i Skåne och västra Sverige, vilka inköpa större mängder kraftfoder för svin- och hönsskötsel, är det likgiltigt å vilken sort rabatten lämnas, då de kunna utnyttja sin frikvantitet vid inköp av vilket foder som helst och ändå därutöver måste köpa foder. För de småbrukare återigen upp igenom skogs- och mellanbygderna, vilkas hela kraftfoderinköp håller sig inom frikvantitetens gränser, torde förbrukningen av inköpt kli i många fall innebära en felanpassning. Man köper kli därför att man skenbart får mera foder för pengarna. Däremot torde det vara viktigt, att med kraftfoder i övrigt jämföras kraftfoderblandningar för höns. Om så sker, torde det ej innebära någon svårighet att på ett för utfodringen lämpligt sätt utnyttja frikvantiteterna, även om rabatten begränsas till att gälla majs och oljekakor samt speciella mjölblandningar för höns.

Givetvis hade det varit önskvärt att den eventuellt ökade efterfrågan på säd, som kan uppstå genom ett underlättande av småbrukets foderinköp, hade kunnat riktas även emot svensk fodersäd lika väl som emot majsen. Emellertid torde detta möta ökade svårigheter från kontrollsynpunkt. I den mån komplettering av foderregleringen i nu antydd riktning genomföres, blir det ju också möjligt att upprätthålla en något stramare importreglering än som eljest rimligen kan ske. Den svenska säden möter då ökat intresse från de köparens sida, som drabbas av foderavgifterna. Då dessa komma att representera huvudparten av all efterfrågan på foder, behöver det knappast ingiva några större betänkligheter att såsom nämnts låta småbrukarnas foderrabatter gälla enbart majs och äggviterikt kraftfoder.

För att ernå största möjliga enkelhet i systemet och valfrihet för köparen torde det vara bäst att lämna samma rabatt å samtliga dessa foderslag, varigenom valet dem emellan göres fullständigt fritt. Då det vidare i detta fall blir fråga om tämligen begränsade foder mängder, om de jämföras med hela vårt jordbruks efterfrågan, behöver det ej heller möta några svårigheter att med hänsyn till gällande eller planerade foderavgifter fastställa en rabatt som gäller för ett helt år framåt. Därmed skulle endast *ett* slags rabattkort erfordras, och detta skulle gentemot säljaren kunna gälla som kontant likvid intill fastställt belopp. Med de foderavgifter, som nu föreslås av utredningen, kunde en rabatt å ovan angivna foderslag av 7 kr. pr 100 kg anses lämplig. För de småbrukare, som kunna utnyttja hela frikvantiteten kraftfoder, skulle detta innebära en lättnad å utgiftskontot med 84 kr. I den mån systemet kan stimulera till en rationell användning av kraftfoder inom foderstater, som förut varit dåligt balanserade, kan det emellertid genom sin återverkan på inkomstsidan betyda åtskilligt mera.

Jordbruksutredningens förslag i förevarande delar har i yttrandena mött såväl gillande som kritik. *Lantbruksstyrelsen* och *statens jordbruksnämnd* tillstyrka förslagen i stort. Två av jordbruksnämndens ledamöter ha emellertid ansett, att stödjande av en fodersädsexport genom utbetalande av pristillägg icke bör förekomma. *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* tillstyrker vissa skärpningar i nuvarande direktiv för fodermedelsregleringen. Beträffande majs framhåller sällskapet, att det är av vikt, att införselavgiften avväges med påpasslighet, och ifrågasätter, om det är tillrådligt att binda majspriset för en längre period framåt inom snäva gränser. En ganska vid variationsmarginal synes sällskapet påkallad av olika skäl. Viss hänsyn bör således tagas till fläskpriserna och fläskproduktionens utvecklingstendens, varjämte majspriset bör regleras med aktgivande även på den inhemska spannmålstillgången. Vad oljekakorna angår synes sällskapet en större varsamhet med avseende på höjning av priserna för närvarande och i avvaktan på jordbruksutredningens slutliga förslag motiverad. *Svenska lantmännens riksförbund* ställer sig tveksamt till utredningens förslag rörande en ytterligare åtstramning av oljekaksimporten. Förbundet anför, att en önskvärd utveckling i riktning mot ett höjande av beteskulturen och ett bättre utnyttjande av vallarnas avkastningsmöjligheter vid nuvarande prisrelation icke hindras av tillgången på oljekakor. Lika litet synes detta foder utöva någon starkare konkurrens beträffande den inhemska odlingen av vegetabilier, avsedda att användas som kraftfoder. Oljekakorna spela däremot en stor roll för en rationellt driven mjölkproduktion och ett rationellt tillvaratagande av inom landet odlad stråfoder. Helt annorlunda ställer sig enligt riksförbundets mening förhållandet beträffande majs. Riksförbundet framhåller vidare, att en begränsning av oljekaksimporten försvårar beredskapslagringen av oljekakor. — Då effekten på animalie- och särskilt fläskproduktionen vid ett visst majspris är olika med hänsyn till andra växlande förhållanden, anser *Sveriges slakteriförbund*, att det icke är möjligt att på förhand angiva en viss prisnivå på majs. Enligt slakteriförbundets mening är det riktigare att formulera direktiven så, att majspriset skall hållas på en sådan nivå att det avsedda prisläget för fläsk uppnås.

Kooperativa förbundets styrelse anför:

Beträffande den föreslagna prishöjningen på importerat foder vill styrelsen påpeka, att partipriset på majs redan nu betydligt överstiger den av jordbruksutredningen för nästa regleringsår föreslagna högre prisgränsen och att även beträffande oljekaksfoder utredningens förslag omfattar ett nu redan fullbordat faktum. Dessa förhållanden synas redan starkt återverka på konsumtionen av importerade fodermedel, delvis på ett sätt, som icke torde kunna betraktas som helt lyckligt ur jordbruksekonomisk synpunkt. Det finnes sålunda tecken, som tyda på att importörerna här i landet i ökad utsträckning gå över till import av prisbilligare men ur utfodringssynpunkt sämre produkter, för att priserna på deras foderblandningar icke skola te sig allt för avskräckande höga till följd av de höga importavgifterna. Med de priser på foderkakor, som för närvarande råda, frestas särskilt de mindre jordbrukarna att avvika från principerna för en rationell utfodring, inom vars ram djurens äggvitebehov icke kan helt tillgodoses med inhemskt foder.

Då importörerna befara kraftig nedgång i sin försäljning av majs vid en hög prisnivå framträder hos dem en viss tvekan att sörja för tillförseln, varigenom prisnivån tenderar att ytterligare utveckla sig i för jordbrukarna ofördelaktig riktning. Härigenom uppstår lätt ett vakuum i tillförseln till vissa platser och ännu mer utpräglade oregelbundenheter i prispildningen, såvida icke avgiften i tid åter anpassas nedåt. Styrelsen kan därför icke uttala sin anslutning till jordbruksutredningens uttalande till förmån för en mera varaktig fixering av majsavgiften. Styrelsen vill i detta sammanhang hänvisa till de uttalanden den tidigare gjort till förmån för införande av en rörlig majsavgift, detta i syfte att möjliggöra så stabila majspriser som möjligt.

I nuvarande läge vill styrelsen slutligen bestämt framhålla önskvärdheten av att den åtgärd av begränsad omfattning till stöd för fodersädsmarknaden genom exporttillägg, som nu bifallits av riksdagen, icke må vara prejudicerande för en fortsatt reglering av marknaden för inhemskt foder på den angivna vägen.

Kommerskollegium är tveksamt beträffande lämpligheten av den föreslagna höjningen av oljekaksskatten samt jämkningen av direktiven för majspriset. *Handelskamrarna i Malmö och Jönköping* framhålla, att med hänsyn till den nuvarande storleken å fodermedelsavgifterna den största försiktighet är att tillråda i fråga om ytterligare skärpning av desamma, då alltför höga avgifter måste komma icke blott att lamslå handeln med fodermedel utan även att få menliga verkningar för jordbruket. *Handelskammaren i Visby* ställer sig betänksam inför den ytterligare skärpning, som utredningen föreslår. Redan genom de senaste accisförhöjningarna hade fodermedelsacciserna nått en sådan höjd, att de lett till en väsentlig minskning av förbrukningen. Ytterligare förhöjning av acciserna torde leda till ett omöjliggörande av fortsatt import och komme att för fodermedelshandeln få synnerligen kännbara följder, varjämte den måste komma att menligt återverka på jordbrukets animaliska produktion. *Svenska foderämnes- och spannumålsimportörernas förening* anser, att en ytterligare höjning av fodermedelsaccisen skulle komma att verka i det närmaste prohibitivt och bliva ägnad att omöjliggöra fortsatt import. Icke minst skulle en på denna väg åstadkommen skärpt åtstramning av oljekaksförbrukningen enligt föreningens uppfattning medföra olägenheter för mjölkproduktionen särskilt i lan-

dets sydliga delar. Föreningen Sveriges spannmålsintressenter finner den förordade prisförhöjningen å oljekakor ägnad att försvåra en ändamålsenlig kraftfoderförsörjning inom vårt land.

I detta sammanhang vill jag anmäla, att *statens jordbruksnämnd* i skrivelse den 10 mars 1939 hemställt, att med hänsyn till de många gånger oförutsedda omständigheter, som kunna uppträda i samband med de omfattande regleringsåtgärderna på jordbrukets område, i förordningen om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl måtte intagas en bestämmelse om att Kungl. Maj:t skall äga medgiva befrielse, helt eller delvis, från skatt eller återbäring därav. Vidare har jordbruksnämnden i skrivelse samma dag hemställt, att Kungl. Maj:t måtte utverka riksdagens bemyndigande att reglera importen av malt samt att i anslutning härtill uttaga införselavgift å denna vara. Till motivering av detta förslag anför jordbruksnämnden, bland annat.

Av kornskörden inom landet, som under de senaste fem åren genomsnittligt uppgått till cirka 220,000 ton, användes en icke obetydlig del, eller för närvarande inemot 40,000 ton årligen, till framställning av malt. Denna tillverkning är sålunda av rätt stor betydelse för avsättningen av kornskörden. Till stödjande av den inhemska kornordningen uttages vid import av korn dels tull med 3 kronor 70 öre per deciton, dels ock införselavgift, vars belopp för närvarande utgör 5 kronor för deciton. Även malttillverkningen har beretts skydd mot import genom uttagande av en tull om 6 kronor 50 öre per deciton.

Som regel torde den vid införsel av malt gällande tullen utgöra ett tillräckligt skydd för den inhemska industrien. Dessutom synes bryggerinärningen i allmänhet av kvalitetskäl föredraga malt framställt av inom landet odlat korn. Under den senaste tiden hava emellertid priserna å utländskt malt varit särskilt låga. Till belysande av priserna å malt inom och utom landet må följande uppgifter anföras.

I Skåne uppgår priset å svenskt malt till cirka 34 kronor per deciton. I Mellansverige och Norrland äro priserna högre och torde alltefter fraktförhållanden m. m. variera mellan 37 och 40 kronor för deciton. Danskt malt torde emellertid kunna köpas till ett pris av 22 danska kronor per deciton i Danmark. Detta innebär, att dylikt malt i Sverige, inklusive fraktkostnader och tull, kan erhållas till ett pris av cirka 28 å 29 kronor per deciton. Även å malt från Tjeckoslovakiet och Ungern hava priserna varit låga om än något högre än priset å danskt malt.

För närvarande torde dessa prisförhållanden icke spela någon roll för avsättningen av malkorn inom landet, enär handeln med malt för innevarande säsong torde vara i stort sett avslutad. Skulle de nu rådande utlandspriserna å malt bliva bestående, kan det dock befaras, att bryggerierna kunna föranledas att i ökad utsträckning företaga inköp av utländskt malt, varigenom avsättningsmöjligheterna för malkorn skulle komma att försvåras, vilket i sin tur kunde komma att oförmånligt inverka på fodermedelsregleringen. Enligt nämndens mening kan det för dylikt fall befinnas lämpligt att låta malt bliva föremål för importreglering och belagt med en efter förhållandena avpassad införselavgift.

I sitt yttrande över jordbruksutredningens förslag anför jordbruksnämnden angående inmalningsförfarandet beträffande gryn havre följande.

Inmalningsförfarandet beträffande havre har i praktiken många gånger visat sig förenat med ganska stora svårigheter. Sålunda plägar tillgången inom landet på för grynberedning lämplig havre vara ganska ojämn och dessutom är havrens kvalitet mycket växlande. Nämnden har därför vid upprepade tillfällen uttalat som sin mening, att tillverkningsprocenten för havre borde hållas jämförelsevis låg, men att införselavgiften för havre i stället borde tillmätas relativt hög. Därigenom stimulerades kvarnarna att i så stor utsträckning som möjligt använda inhemsk havre men vore icke förhindrade att använda utländsk havre i viss utsträckning, om kvaliteten och tillgången på inhemsk havre vore mindre god. Enär havreskörden inom landet i regel är så stor, att det icke torde erbjuda några svårigheter att uppbringa den kvantitet havre om 40,000 à 50,000 ton, som årligen förmåles vid havregrynskvarnarna, vill nämnden under hänvisning till nyss omnämnda förhållanden ifrågasätta, huruvida icke det stöd åt den inhemska havreodlingen, som inmalningsförordningen avser, skulle kunna göras mer effektivt, därest förordningen ifråga slopades och kvarnarna i stället tillätes använda utländsk havre, för vilken införselavgift icke skulle behöva erläggas. I samma omfattning, som det kunde styrkas, att svensk havre utförts utan tillgodonjutande av eventuellt pristillägg eller annat stöd för exporten. Av riksdagen meddelade direktiv lägga icke hinder i vägen för en dylik anordning, och jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 23 augusti 1937 har jordbruksnämnden redan bemyndigande att bland annat medgiva införsel av havre utan erläggande av införselavgift, under förutsättning att importören ur riket utfört motsvarande myckenhet havre. Likväl torde den av jordbruksnämnden sålunda förordade anordningen, som skulle äga generell giltighet, böra underställas riksdagen, enär densamma innebär ett frångående av hittills träffade anstalter till havreodlingens stödande. De detaljbestämmelser i ämnet, som kunna finnas erforderliga, torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Svenska lantmännens riksförbund har i sitt yttrande berört de nu utgående fraktbidragen för havre till vissa delar av Norrland. Riksförbundet framhåller, att dessa bidrag givetvis äro av betydelse för de delar av landet, som komma i åtnjutande av desamma. Däremot kunna verkningarna enligt riksförbundets mening bli rent av skadliga för de delar av Gävleborgs och Västernorrlands län, där man särskilt vid rikliga fodersädsskördar har överskott på havre. Riksförbundet upplyser, att det under innevarande konsumtionsår i vissa fall ställt sig ekonomiskt fördelaktigare för norrländska jordbrukare, resp. föreningar att sälja norrlandshavre till Skåne än till de rätt närbelägna områdena i Norrland, dit havre fraktas från mellersta Sverige med fraktbidrag. Riksförbundet anser dessa förhållanden icke tillfredsställande.

Det av två ledamöter i jordbruksutredningen framförda förslaget om rabattering av utländskt kraftfoder för småbrukare avstyrkes i det övervägande antalet yttranden. Endast *svenska lantmännens riksförbund*, *Sveriges småbrukares riksförbund* och *handelskammaren i Gävle* äro gynnsamt stämde till förslaget. Svenska lantmännens riksförbund anför att, om en skärpning av oljekaksskatten anses böra komma till stånd, frågan om prisrabatter med tanke på det mindre jordbruket icke utan ingående omprövning hör avfärdas. *Småbrukarnas riksförbund* anför följande

i anslutning till förbundets i annat sammanhang refererade synpunkter på frågan om jordbruksregleringens verkningar för det mindre jordbruket i allmänhet:

Bristen på kontanter tar sig i småbrukarnas hushållning ett tvåfaldigt uttryck. Å ena sidan tvingas man att sälja även av de produkter, som familjen i och för sig väl skulle behöva för eget behov. Den andra följden är, att man av bitter erfarenhet undviker varje utgift, som icke är av tvingande karaktär. De höga kraftfoderpriserna verka därför i många fall rent avskräckande. Resultatet av det nämnda och åtskilligt annat blir att många småbrukare med svaga, för torka och missväxt utsatta jordar samt mången gång med ett dåligt eller medelmåttigt djurmateriel tidvis svältföda sina djur. Det finnes därför många småbrukarekor i vårt land, som inte lämna 1,000 kilogram mjölk per år.

Att peka på medelsiffrorna för kraftfoderinköp inom denna grupp och därur draga den slutsatsen att inget kraftfoder behövs är därför alldeles oriktigt. Många samverkande faktorer ha skapat ett psykologiskt och ekonomiskt sakläge, som gör att småbrukarna i många fall varken kunna, vilja eller våga föra in kraftfoder i foderstaterna. Och ändå är det ingenting, som bättre behövs. Det finnes ingen annan åtgärd, som så snabbt och så allsidigt kan gynnsamt påverka en dylik felinriktad lantushållning som en väl balanserad utfodring med hjälp av lämpliga mängder kraftfoder. Gent emot en måttlig användning av kraftfoder inom småbruket bör därför icke finnas några restriktioner. Tvärtom behövs det en vidgad upplysning inom denna grupp om möjligheten att genom en rationellare utfodring få ut en bättre avkastning av djuren.

Med hänsyn till det sagda vill småbrukarnas riksförbund tillstyrka det reservationsvis framlagda förslaget. På en punkt vill emellertid riksförbundet föreslå en justering. Reservanternas beträffande inkomstgränsen anknyt till lantarbetarnas lönenivå och därvid stannat för inkomstgränsen 1,500—1,800 kronor. Riksförbundet, som enligt sitt program jämväl vill beakta de arbetaregruppers intressen, som i socialt och ekonomiskt avseende kunna jämföras med småbrukarna, anser reservanternas principiella inställning riktig. Emellertid bör det beaktas att 1,500 à 1,800 kronor f. n. närmast motsvara familjeförsörjarens egen inkomst inom lantarbetarkåren. I den mån lantarbetarens hustru och barn deltaga i lantarbetet blir den sammanlagda inkomsten högre. Då småbrukarens deklarerade inkomst i de flesta fall är att betrakta som en *familjeinkomst*, kräver enligt småbrukareförbundets mening principen om paritet med lantarbetarna att inkomstgränsen något höjes. Småbrukarnas riksförbund vill därför föreslå, att fritt kraftfoder enligt reservanternas förslag erhålles vid en inkomst av 1,700 à 2,000 kronor.

De invändningar, som kunna göras emot kravet på en viss mängd fritt kraftfoder åt småbrukarna, äro enligt småbrukareförbundets mening icke av den art att de böra fölla utslaget. Det är här fråga om ett socialt rättvisekrav av sådan art att regleringstekniska och principiella svårigheter måste övervinnas. Detta stämmer också bäst överens med vad som i övrigt gjorts för jordbruket. Man har experimenterat, förlorat pengar, vunnit erfarenheter och tagit nya tag, när det gällt att komma övriga grupper till hjälp. Sveriges småbrukare böra därför kunna göra anspråk på att deras nödläge nu föranleder omedelbara försök att bringa hjälp.

Brödsädsregleringen. Den primära stödordningen på brödsädsmarknadens område utgöres för närvarande av det s. k. inmalningstvänet. I an-

slutning till denna regleras införseln av vete och råg samt därav framställda produkter. Under förutsättning att prisläget för brödsäd å världsmarknaden ej är alltför ogynnsamt beredes den inhemska marknaden ett ytterligare stöd genom anordningen med utförselbevis. Slutligen må till skyddande av en undre gräns för brödsädspriserna stödköp äga rum. Beträffande utformningen av ifrågavarande reglering under nästa konsumtionsår anför *jordbruksutredningen* följande.

De nuvarande grunderna för brödsädsregleringen torde böra bibehållas. Det har visserligen från olika håll ifrågasatts, huruvida anordningen med utförselbevis och stödköpsförfarandet i sin nuvarande utformning fylla kraven på ändamålsenlighet och effektivitet, men de anmärkningar, som härutinnan framförts, synas av flera skäl icke nu böra upptagas till behandling. Med avseende på stödköpsförfarandet vill utredningen särskilt framhålla, att detta första gången tillämpas under innevarande konsumtionsår. Det torde med hänsyn härtill vara lämpligt att uppskjuta ett ståndpunktstagande beträffande denna anordning, till dess konsumtionsåret gått till ända och verkningarna av stödköp säkrare kunna bedömas.

Vad angår det närmare handhavandet av regleringsanordningarna synas nuvarande bestämmelser och direktiv i fråga om inmalningstvävet och importregleringen böra gälla oförändrade.

Anordningen med utförselbevis, vilken i praktiken innebär att genom införseln av brödsäd och vissa förmalningsprodukter inflytande tullmedel användas för stödjande av exporten av inhemska brödspannmål, får enligt nuvarande direktiv komma till användning för stödjande av en prisnivå motsvarande per deciton i fråga om vete ett höstpris av 20 kronor 50 öre och ett sommarpris av 22 kronor samt beträffande råg 1 krona lägre priser. Förekommande veteavgift skall härvid inräknas i vetepriset. Beträffande sistnämnda avgift har förutsatts, att den skall avvägas i förhållande till prisläget å vete och icke överstiga skillnaden mellan nyssnämnda vetepriser med inräknande av avgiften och gällande producentpriser under motsvarande tider. Oavsett prisläget får dock veteavgift till mindre belopp uttagas till täckande av svenska spannmålsaktiebolagets kostnader i samband med regleringen. Utredningen har intet att erinra emot att förenämnda regler följas även under nästa konsumtionsår. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till marknadsförhållandena inom och utom landet bestämma utförselbevisens värde.

Som förut nämnts skola stödköp äga rum till skyddande av en lägsta prisnivå på brödsäd. I enlighet med vad tidigare i samband med behandlingen av fodermedelsregleringen anförts bör denna prisnivå ansluta till priserna å Joderspannmål. För nästa konsumtionsår synes därför såsom dylik lägsta prisnivå böra gälla ett producentpris av 16 kronor 50 öre för deciton vete och 15 kronor 50 öre för deciton råg under höstmånaderna med en mot lagringskostnaderna svarande successiv stegring av prisnivån under konsumtionsåret. Därest Kungl. Maj:t finner så av förhållandena påkallat, bör dock stödköp även kunna verkställas vid priser, som med 50 öre överstiga de ovan angivna.

För att förlustriskerna med stödköpen skola hållas inom rimliga gränser få stödköpen enligt nuvarande direktiv under ett skördeår ej avse större kvantitet än 125,000 ton. Kungl. Maj:t är dock oförhindrad att, om så befinner sigoundgängligen erforderligt för att motverka ett starkare prisfall å brödspannmål, höja denna kvantitet till 150,000 ton. Utredningen har ej funnit anledning föreslå någon ändring i dessa bestämmelser.

Stödköpsverksamheten torde även under nästa konsumtionsår böra hand-

havas av svenska spannmålsaktiebolaget. Gällande avtal mellan bolaget och staten torde således böra förlängas. I fråga om realisationen av stödköpt brödsäd gäller för närvarande, att denna efter Kungl. Maj:ts bestämmande antingen skall exporteras eller också upplagras. Någon ändring i direktiven härutinnan synes ej påkallad. Statens beredskapslager bör bibehållas även i fortsättningen. Förvaltningen därav torde liksom nu böra handhas av spannmålsaktiebolaget.

För täckande av förlust å förekommande stödköpsverksamhet samt för bestridande av spannmålsbolagets kostnader för verksamheten bör veteavgift i mån av behov kunna upptagas. På sätt tidigare angivits bör avgiften avvägas i förhållande till prisläget å vete. Enligt förordningen om veteavgift får den dock icke överstiga 3 kronor per deciton.

Vad angår kostnaderna för beredskapslagret av brödsäd synes det ur principiella synpunkter riktigast, att dessa bestridas av medel, som utgå för statlig beredskapslagring i allmänhet, och således icke belasta brödsädsregleringen.

I flertalet av de avgivna yttrandena har jordbruksutredningens förslag tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Kommerskollegium ställer sig tveksamt beträffande den föreslagna höjningen av stödköpspriserna med 50 öre. Denna ändring kan, förmenar kollegium, komma att leda till en fortsatt stegring av veteodlingen med risk för betydande utgifter för staten. Även *handelskamrarna i Stockholm* och *Örebro* uttala en varning mot höjning av stödköpspriserna för brödsäd. *Föreningen Sveriges spannmålsintressenter* gör gällande, att stödköpsinstitutet i förening med på förhand fixerade priser i flertalet odlares ögon uppfattats som en produktionsgaranti av ungefär samma sakliga innehåll som inlösningförpliktelsen. Om de hittills gällande stödköpspriserna medfört en ökning av produktionen genom en utvidgning av arealen och en stegring av hektarskördarna, torde en förhöjning av prisnivån med stor sannolikhet resultera i en ytterligare ökning av veteproduktionen.

Kooperativa förbundets styrelse anför i sammandrag följande.

Styrelsen vill, särskilt med sikte på det allvarliga världspolitiska läget, förorda stödköpssystemets bibehållande trots de allvarliga statsfinansiella risker som därav uppstå.

Då numera brödsädslagringen i sin helhet är att betrakta som huvudsakligen en beredskapslagring, förelås slopande av veteavgiften samt att kostnaderna, liksom vid övrig beredskapslagring, täckas över budgeten. Ett ytterligare skäl till veteavgiftens slopande är enligt styrelsens mening, att systemet visat sig föranleda missbruk från vissa kvarnars sida, något som i atskilliga fall lett till rättsligt beivrande. Då den med beredskapslagringen förenade verksamheten är av principiellt artskild natur mot den verksamhet i prisreglerande syfte, som ursprungligen avsågs med stödköpen och som uppdrogs åt svenska spannmålsaktiebolaget att praktiskt handha, kan styrelsen ej instämma med jordbruksutredningen i att förvaltningen av beredskapslagren av brödsäd i fortsättningen bör handhas av spannmålsaktiebolaget. Praktiska skäl därför föreligga ej, sedan en särskild organisation skapats för beredskapslagringen i övrigt. Styrelsen får alltså föreslå, att förvaltningen av beredskapslagringen av brödsäd överlämnas till statens reservförrådsnämnd.

Svenska lantmännens riksförbund uttalar rörande direktiven för stödköpsförfarandet följande.

Stödköpsförfarandet, som tillämpats först under innevarande konsumtionsår, har därvid visat sig mindre tillfredsställande av den anledningen att direktiven för verksamheten knappast äro så avfattade, att jordbrukets föreningar och spannmålshandeln i övrigt med någon känsla av trygghet kunnat uppträda marknadsstödjande. Sålunda torde oklarhet råda rörande det prisläge å spannmål, som statsmakterna ämna tolerera — sedan överskott å marknaden avlastats genom stödköp av spannmålsbolaget — innan utförsäljningar från i bolagets ägo befintliga lager av brödsäd skola äga rum. Givetvis böra, om brödsädsskörden är riklig, priserna ej tillåtas stiga alltför högt. Å andra sidan bör förefintligheten av ett måttligt överskott ej förhindra en prisstegring utöver stödköpsnivån. Vidare är det nödvändigt, att bestämda riktlinjer uppdragas för brödsädsöverskottets avsättning.

Statens jordbruksnämnd anför i sitt yttrande väsentligen följande.

Med hänsyn till risken för en alltför stark produktionsökning anser sig nämnden icke böra förorda att ett högre stödköpspris än det nu fastställda på förhand och ovillkorligen tillförsäkras jordbrukarna. Däremot har nämnden intet att erinra emot en sådan anordning, att Kungl. Maj:t erhåller riksdagens bemyndigande att, om förhållandena så påkalla, höja detta stödköpspris med intill 1 krona för deciton i stället för med av utredningen föreslagna 50 öre för deciton, varigenom alltså högsta stödköpspriset skulle bli detsamma som enligt utredningens förslag. Producenterna böra nämligen tillförsäkras något bättre brödsädspriser, om brödsädsöverskottet är jämförelsevis ringa, än om överskottet skulle bli särskilt stort. Nämnden anser i anslutning till vad nu sagts, att Kungl. Maj:t bör äga utvidgad rörelsefrihet jämväl beträffande omfattningen av de myckenheter brödsäd, som må inköpas i stödköpssyfte, så att dessa, om förhållandena det påkalla, må överstiga de 150,000 ton, som riksdagen hittills ansett böra utgöra övre gräns för desamma. Om 1939 års brödsädsskörd icke kommer att lämna något överskott eller om priserna å världsmarknaden för brödsäd skulle väsentligt stiga — en omständighet, som emellertid för den period varom nu är fråga torde kunna lämnas ur räkningen — torde stödköpsinstitutet bli utan betydelse, enär producenterna, deras organisationer samt spannmåls-handlarna under nämnda förutsättningar torde kunna åstadkomma en högre prisnivå för brödsäd, än den stödköpen avse att upprätthålla. I dylika fall skola givetvis de nuvarande direktiven gälla, som bland annat innebära, att utförselbevisen må komma till användning, så länge det pris, som kan utvinnas vid export, ökat med veteavgiftens belopp, om hösten icke överstiger för vete 20 kronor 50 öre per deciton samt för råg en krona lägre pris.

I detta sammanhang vill nämnden med anledning av vad svenska lantmännens riksförbund uttalat rörande direktiven för stödköpsförfarandet framhålla, att avsikten med stödköpen måste anses vara att, om övriga åtgärder till brödsädsodlingens stödjande icke visa sig tillräckliga härför, stödja en viss prisnivå. Om spannmålsbolaget genom stödköp lättat marknaden från ett tyngande överskott eller till och med framskapat knapphet å marknaden, bör bolaget därför äga verkställa utförsäljningar vid starkare prisstegring. Då viss oklarhet emellertid torde råda angående det prisläge, vid vilket dylika försäljningar böra företagas, och förutsättningarna i övrigt för desamma, får nämnden för sitt vidkommande i berörda hänseenden framhålla följande.

Enligt för brödsädsregleringen nu gällande direktiv, i vilka någon ändring i här ifrågavarande avseende nu icke ifrågasättes, må under ett konsumtionsår inköpt brödsäd icke tillföras ett följande konsumtionsårs marknad utan att motsvarande inköp företagas, förrän priserna tendera att överstiga den såsom övre gräns angivna nivån, d. v. s. 1925—1929 års priser ökade med 15 procent. Kvarliggande partier av äldre års skörd få således icke av bolaget användas på ett sätt, som kan verka pristryckande på den nya skörden. Därest bolaget emellertid på grund av riklig skörd eller andra på prisbildningen inverkan faktorer måste genom nya stödköp lätta marknaden, synes bolaget — som under alla förhållanden bör äga sörja för att dess omkostnader för inköpta partier bliva täckta — böra då brödsädspriserna mera varaktigt uppnå en nivå, som med mer än 1 krona per deciton överstiger av Kungl. Maj:ts fastställda stödköpspriser, verkställa utförsäljning av under konsumtionsåret i stödköpssyfte inköpt brödsäd, i den mån så är förenligt med bibehållande av sin avsedda nivå. Jordbruksnämnden anser sig vidare böra i detta sammanhang framhålla vikten av att stödåtgärderna, i den mån så är möjligt, definitivt utformas redan vid skördeårets början eller så snart därefter, som påbörjade tröskningar m. m. kunna giva tillräcklig ledning för bedömning av skördeutfallet.

Nämnden, som i likhet med jordbruksutredningen anser det riktigast, att kostnaderna för beredskapslagret av brödsäd bestridas av andra medel än dem, som äro avsedda för brödsädsregleringen, vill i detta sammanhang påpeka önskvärdheten av att beredskapslagrets storlek fastställas och att på lämpligt sätt fastslås, vilket belopp som skall anses motvara kostnaderna för detsamma.

Enligt nu gällande avtal mellan staten och svenska spannmålsaktiebolaget skall bolaget enligt i avtalet meddelade bestämmelser samt i vissa fall efter Kungl. Maj:ts särskilda föreskrifter lagra samt inköpa och försälja brödsäds spannmål. Med hänsyn till önskvärdheten av att ur ekonomisk försvarsberedskapssynpunkt hava tillgång till ett organ, som kan åtaga sig bland annat lagring och inköp av fodermedel m. m., vill nämnden ifrågasätta en sådan ändring av bolagets avtal, att bolaget kan anlitas för ifrågavarande ändamål. Vidare kan det måhända i vissa fall befinnas lämpligt att, därest fodersäd genom export skall avlastas den inhemska marknaden, i en eller annan form låta bolaget omhänderhava ifrågavarande verksamhet.

Mot jordbruksnämndens yttrande, i vad brödsädsregleringen angår, har reservation anförts av herrar greve *Wachtmeister*, *Norup* och *Börjesson* med instämmande av herrar *Ahlsten* och *Andersson*. Reservanterna anse, dels att nämnden bort tillstyrka jordbruksutredningens förslag i fråga om stödköpspriset för brödsäd dels ock att något uttalande om definitivt utformande av stödåtgärderna redan vid skördeårets början eller så snart därefter som påbörjade tröskningar kunde giva tillräcklig anledning för bedömning av skördeutfallet icke bort göras av nämnden.

Beträffande den av svenska lantmännens riksförbund väckta frågan, vilket prisläge på brödsäd som statsmakterna under ett konsumtionsår, då stödköpsförfarandet tillämpas, ämna tolerera, innan utförsäljningar av under året i stödköpssyfte inköpt spannmål skola äga rum, har 1938 års jordbruksutredning på min begäran yttrat sig. Utredningen anför:

Stödköpsförfarandet har till ändamål att skydda en viss lägsta prisnivå på brödsäd. Detta skydd bör givetvis lämnas med minsta möjliga kostnader för

staten. Därest prisläget för brödsäd under ett år, då stödköp tillämpas, stiger över stödköpsnivån, bör därför i princip gälla, att förut under konsumtionsåret stödköpt brödsäd åter må tillföras marknaden, i den mån så är förenligt med bibehållande av stödköpsnivån. Av praktiska skäl torde emellertid en viss stegring av brödsädspriserna utöver nämnda nivå böra tillåtas, innan utförsäljning äger rum. Om prisstegringen är av tillfällig art, skulle statsverket eljest åsamkas onödiga kostnader, varjämte försäljningen sannolikt skulle åstadkomma stark irritation på marknaden. Med hänsyn härtill torde, såsom jordbruksnämnden föreslagit, en viss marginal utöver stödköpsnivån böra bestämmas, inom vilken priserna tillåtas fritt röra sig, innan stödköpt spannmål utförsäljes. Då in- och uttagingskostnaderna jämte inköpsprovision enligt uppgift normalt utgöra omkring 45 öre per deciton synes den av jordbruksnämnden föreslagna marginalen, 1 kr. per deciton, vilken uteslutande är avsedd att täcka kostnaderna, vara något för hög. Jordbruksutredningen vill därför tillstyrka att, när brödsädspriset i marknaden överskridit stödköpspriset med 50 å 75 öre, svenska spannmålsaktiebolaget bör företaga utförsäljning av stödköpt spannmål.

Jordbruksutredningens ordförande jämte fyra ledamöter ha icke kunnat ansluta sig till majoritetens yttrande beträffande marginalens storlek utan hava härutinnan biträtt jordbruksnämndens förslag.

Med anledning av jordbruksutredningens förslag, att kostnaderna för beredskapslagret av brödsäd böra bestridas av medel, som stå till förfogande för statlig beredskapslagring i allmänhet, anför *statskontoret* följande.

Utredningen torde åsyfta de medel, som anvisas för den upphandling och upplagring av varor, som jämlikt riksdagens bemyndigande i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner år 1937 nr 323 och år 1938 nr 311 må verkställas för statens räkning. Såsom framgår av dessa propositioner, är avsikten med denna statliga upphandling att, såsom en beredskapsåtgärd i händelse av avspärrning, från utlandet inköpa och här upplägga ett reservförråd av varor, som erfordras för näringslivet men ej kunna frambringas i tillräcklig mängd inom landet. För bestridande av vissa med denna upphandlingsverksamhet förenade omkostnader såsom lagerhyror, kostnader för vård och omsättning m. m. finnes sedan budgetåret 1937/38 å riksstaten under tionde huvudtiteln uppfört ett förslagsanslag till statlig lagerhållning m. m. Såvitt statskontoret kan finna, torde det för sagda upphandling uppställda villkoret, att upphandlingen skall avse importerade varor, utesluta, att kostnaderna för det av utredningen omförmälda beredskapslagret av brödsäd skola kunna bestridas med anlitande av nämnda anslag.

Statskontoret vill härutöver erinra, att föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet till proposition nr 239 till 1936 års riksdag (sid. 98) i samband med behandlingen av frågan om uppläggande av berörda beredskapslager av brödsäd uttalade, att kostnaderna för lagerhållningen vore att anse som utgifter för realiserandet av då befintligt spannmålsöverskott och följaktligen borde bestridas av de medel, som finge användas till täckande av förluster å spannmålsregleringen.

Då ifrågavarande lagerhållning väsentligen torde vara att anse som ett led i de nuvarande regleringsåtgärderna på brödsädsodlingens område, böra kostnaderna för densamma, enligt statskontorets mening, fortfarande bäras av de medel, som avses för täckande av utgifterna för spannmålsregleringens genomförande.

I en särskild, den 10 mars 1939 dagtecknad skrivelse har *statens jordbruksnämnd* gjort framställning om utökande för nästa konsumtionsår av svenska spannmålsaktiebolagets rörelsekapital. Jordbruksnämnden anför, bland annat:

Därest spannmålsaktiebolaget skulle komma att företaga inköp av hela brödsädsöverskottet under innevarande konsumtionsår, kommer bolagets totala innehav av brödsäd med sannolikhet att uppgå till något över 300,000 ton, varav 100,000 ton motsvarar det tidigare av statsmakterna beslutade beredskapslagret. Enligt nämndens mening böra så stora myckenheter brödsäd icke bibehållas i lager under någon längre tid. De utvägar som kunna anlitas för överskottets nedbringande äro antingen export eller ock utfodring. Spannmålsbolaget har också för sitt vidkommande ifrågasatt, att anstalter med det snaraste borde träffas för att minska brödsädslagren dels genom utförsäljning av brödsäd till foder, dels ock genom export i viss utsträckning. I annat fall behöva nämligen ytterligare lagringsutrymmen anskaffas, vilket ej endast kan erbjuda vissa svårigheter utan även förorsaka bolaget extra kostnader. Då bolaget ifrågasatt ett samtidigt anlitage av dessa båda utvägar till brödsädsöverskottets nedbringande, har detta sin förklaring däruiti, att de priser, som kunde utvinnas vid export, för närvarande vore så låga, att en export vore förenad med mycket betydande kostnader. Dessa kunde nämligen beräknas utgöra 10 å 11 kronor för deciton. Därför syntes en utfodring inom landet av brödsäd ställa sig för bolaget fördelaktigare. Enbart utfodring har bolaget likväl icke ansett tillfyllest till vinnande av den erforderliga avlastningen av marknaden. Enligt nämndens mening bör man vid valet mellan export eller utfodring av brödsäd icke bortse från det förhållandet, att utfodringen kommer att minska behovet av importerade fodermedel och därigenom ock vissa inkomster för regleringsverksamheten. Det synes dock icke välbetänkt att i nuvarande oroliga utrikespolitiska läge företaga export av brödsäd, förrän utsikterna för årets brödsädsskörd kunna bedömas. Ej heller vill nämnden förorda en omedelbar utförsäljning av brödsäd till foderändamål, enär en dylik åtgärd skulle kunna oförmånligt inverka på den redan tryckta fodersädsmarknaden. Nämnden anser sålunda, att något avgörande icke för närvarande bör träffas rörande brödsädsöverskottets avsättning, utan att oaktat ovannämnda svårigheter å brödsädsmarknaden detsamma tillsvidare bör upplagras. Däremot finner nämnden det nödvändigt, att här ifrågavarande spörsmål avgöres redan under sommaren, så att brödsädslagren eventuellt kunna nedbringas, innan den nya skörden börjar marknadsföras. Vilka utvägar, som då böra anlitas till vinnande av ifrågavarande syfte, torde böra bli beroende av då föreliggande förhållanden. Detta leder emellertid till att spannmålsbolagets behov av rörelsemedel för nästa konsumtionsår kan komma att behöva utökas. Ytterligare 25 miljoner kronor synas därför böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för ifrågavarande ändamål.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland. I skrivelse den 28 februari 1939 har *lantbruksstyrelsen* upptagit frågan om ytterligare stödjande av de norrländska hushållningssällskapens produktionsbefrämjande verksamhet. I sådant hänseende har styrelsen hemställt, att från jordbrukets prisregleringsfond måtte för budgetåret 1939/40 få utgå ett belopp av högst 600,000 kronor att användas till produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och de delar av Koppar-

bergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland.

Lantbruksstyrelsen har till en början anfört vissa synpunkter på planläggningen av den med anlitande av ifrågavarande medel bedrivna verksamheten. Styrelsen yttrar härutinnan i huvudsak följande.

Animalieproduktionen är och bör vara den för Norrland viktigaste grenen av jordbruksdriften. De i Norrland odlade fodermedlen ha i allmänhet, relativt sett, en låg nettoenergienkoncentration eller ett lågt näringsvärde per kilogram torrsbstans. De lämpa sig följaktligen bäst för utfodring av nötkreatur, får och getter. Av nämnda djurslag äro nötkreaturen otvivelaktigt de för jordbruksdriften mest betydelsefulla, varför huvudvikten synes böra läggas vid nötkreatursskötseln och därmed sammanhängande spörsmål.

Den brist på högkoncentrerade fodermedel, som föreligger inom de delar av riket, varom fråga är, kan givetvis avhjälpas genom införsel av sådana fodermedel från annat håll. Jordbruket inom ifrågavarande landsdelar har emellertid främst till uppgift att producera foderväxter, varför hela företagens bärighet ytterst blir beroende av desammas förädlingsvärde. Sådana åtgärder böra följaktligen i första hand ifrågakomma, som kunna medföra en varaktigt förbättring av de hemmaodlade fodermedlens kvalitet.

Ehuru styrelsen i frågans nuvarande läge icke anser sig kunna framlägga ett slutgiltigt utformat förslag till hela anslaget användning, vill styrelsen dock frambålla vikten av att verksamheten organiseras efter sådana riktlinjer, att större planmässighet än hittills framdeles må kunna ernås. Då erfarenheterna på området i allmänhet äro mycket begränsade, bör stor varsamhet iakttagas och mera omfattande ingrepp i jordbruksdriften genomföras först efter noggrann undersökning rörande det verkliga sakläget och på basis därav genomförda försök, vars resultat blivit bekräftade vid praktisk tillämpning under skilda yttre förhållanden. Det torde med hänsyn härtill kunna ifrågasättas, huruvida styrelsens i förenämnda skrivelse den 31 augusti 1937 framlagda förslag till upplysningsverksamhet om ändamålsenlig utfodring av nötkreatur i Dalarna och Norrland icke nu bör upptagas till förnyad prövning. Viss del av beviljat anslag torde i anslutning härtill böra reserveras för fodermedelsanalyser, demonstrationsjordbruk samt upplysnings- och propagandaverksamhet på området. Härutöver vill styrelsen även framlägga förslag till inventering av kreatursbeståndets beskaffenhet.

Fodermedelsanalyser samt inventering av kreatursbeståndets beskaffenhet. I skrivelse den 31 augusti 1937 har styrelsen närmare motiverat behovet av regelbunden kemisk analys av vissa inom Norrland producerade fodermedel samt framlagt förslag till verksamhetens allmänna planläggning. I syfte att utröna, i vad mån förutsättningar förefinnas att ytterligare utveckla djurens förmåga att lämna stora mängder mjölk på basis av i orten producerade fodermedel, bör en liknande undersökning även verkställas i avseende på kreatursbeståndets beskaffenhet med särskild hänsyn till de individuella växlingar, som i nämnt hänseende möjligen kunna föreligga. Dessa undersökningar torde i första hand böra omfatta sådana företeelser som exempelvis djurens förmåga att upptaga stora mängder torrsbstans, avkastningens fördelning under laktationsåret (laktationskurvans form) samt mjölkens kemiska sammansättning. I anslutning härtill skulle det bliva nödvändigt att verkställa regelbunden fodervägning, provmjölkning och mjölkanalys för enskilda kor. Undersökningarna böra såvitt möjligt begränsas till sådana djur, vilka redan stå under regelbunden kontroll genom kontrollförening. I sådant fall skulle det endast bliva behöfligt att skärpa foderkontrollen och komplettera resultaten med undersökningar av mjölkens äggvitethalt. Det kan dock bliva nödvändigt att i

viss utsträckning även verkställa dylik undersökning inom icke kontrollerade besättningar. Den försöksverksamhet, som kan befinnas erforderlig med anledning av inventeringarnas resultat, bör utföras av de organ, som företräda den statliga försöksverksamheten på foderväxtodlingens och husdjurs-skötselns område.

Demonstrationsjordbruk. En speciell premiering av mindre jordbruk för åstadkommande av mönsterjordbruk har under en följd av år upprätthållits inom Norrland och Dalarna enligt bestämmelserna i 11 § av det numera upphävida reglementet den 4 oktober 1929 (nr 350) för med statsmedel understödda åtgärder till höjande av det mindre jordbruket. Sedan nämnda verksamhet omkring år 1935 nedlades, har den i vissa fall med bidrag av donationsmedel fortsatt, ehuru i något förändrad form.

Enligt av styrelsen i skrivelsen den 31 augusti 1937 framlagt förslag till bildande och upprätthållande av demonstrationsjordbruk inom de delar av riket, varom här är fråga, skulle verksamheten ha till uppgift att genom praktiska försök och demonstrationer klarlägga och åskådliggöra, huru jordbruksdriften under skilda yttre förhållanden lämpligen borde planläggas och genomföras vid bondejordbruk inom sagda områden. Den sålunda föreslagna verksamheten avses således bliva till arten i viss mån en annan än den förut berörda tidigare speciella premieringsverksamheten. Den sistnämnda var i princip en tävlingsverksamhet, medan den förra avses bliva uteslutande av undervisande karaktär.

Ifrågavarande demonstrationsjordbruk torde inom varje hushållningssällskaps område böra till antalet bestämmas ungefärligen efter antalet brukningsdelar inom området. Enligt styrelsens beräkning skulle för ändamålet erfordras sammanlagt omkring 120 jordbruk, motsvarande ungefär ett jordbruk per 1,000 brukningsdelar. Det bör ankomma på vederbörande hushållningssällskap att utvälja de egendomar, som böra ifrågakomma för ändamålet, samt träffa avtal med respektive innehavare, varigenom dessa skulle förpliktas att under viss tid dels ställa sig av sällskapet meddelade anvisningar rörande jordbrukets rätta bedrivande till noggrann efterrättelse, dels ock upplåta respektive egendom för av sällskapet anordnade demonstrationer och utbildningskurser på jordbrukets område. Innehavaren skulle tillika vara skyldig att föra fullständiga räkenskaper över egendomens inkomster och utgifter samt vara ansluten till i orten förefintliga ekonomiska organisationer på jordbrukets område. Efter avtalstidens utgång skulle verksamheten överflyttas till annan för ändamålet lämplig egendom. Avtals-tiden bör i regel vara sex år.

Då jordbruket i Norrland i allmänhet bedrivs i samband med en mer eller mindre omfattande skogshantering, torde verksamheten sid sagda egendomar i förekommande fall böra utsträckas att jämväl omfatta sistnämnda näringsgren.

Upplysnings- och propagandaverksamhet. Med utgångspunkt från sagda demonstrationsjordbruk bör viss upplysnings- och propagandaverksamhet även bedrivas på jordbrukets område. I den mån värdefulla resultat av mera allmängiltig natur framkomma böra dessa sammanställas och spridas genom populärt avfattade föredrag och publikationer samt tidningsartiklar ävensom filmföreläsningar. Sagda verksamhet torde av förut anförda skäl lämpligen böra utsträckas att jämväl omfatta skogshanteringen vid ifrågavarande jordbruk. Den upplysnings- och propagandaverksamhet, som i övrigt kan anses erforderlig på området, bör planläggas och genomföras av respektive hushållningssällskap.

I fråga om organisationen av hithörande verksamhet uttalar lantbruksstyrelsen, att det liksom hittills bör ankomma på vederbörande hushållnings-

sällskap att avgiva förslag till de åtgärder, som i varje särskilt fall böra vidtagas i syfte att uppnå med medelsanvisningen avsett ändamål, samt att sällskapen även böra ha till uppgift att utöva erforderlig ledning av samt kontroll över verksamheten. Styrelsen yttrar vidare i detta sammanhang bland annat följande.

Det närmaste ansvaret för ledningen av och kontrollen över ifrågavarande verksamhet bör enligt styrelsens mening för varje särskilt hushållningssällskap utövas av *lokal jordbruksnämnd*, bestående av tre för ändamålet särskilt kvalificerade och av vederbörande sällskaps förvaltningsutskott utsedda personer, därunder en ordförande, som vid behov kan tjänstgöra såsom verkställande ledamot av nämnden. Lokal jordbruksnämnd bör åligga bland annat, att till vederbörande hushållningssällskap avgiva yttrande och förslag i frågor, som beröra anslaget användning samt med biträde av hos sällskapet anställda tjänstemän genomföra sällskapets av Kungl. Maj:t godkända förslag.

Den omedelbara ledningen av verksamheten vid förut omförmälda demonstrationsjordbruk torde lämpligen böra utövas av hos sällskapen anställd vandringsrättare eller annan likställd tjänsteman, som kan anses äga tillräcklig praktisk erfarenhet och omdömesförmåga för att kunna tjänstgöra såsom *driftsledare* vid egendomarna i fråga. Med hänsyn till arbetets art och omfattning, torde sagda befattning som driftsledare i allmänhet icke kunna förenas med annat mera arbetskrävande uppdrag.

Som förut nämnts bör verksamheten så vitt möjligt planläggas och genomföras efter enhetliga riktlinjer. Förbindelse bör även upprätthållas med den statliga försöksverksamheten på området. För sådant ändamål bör enligt styrelsens mening inrättas en *norrländsk jordbruksnämnd*, bestående av ordförandena i de lokala jordbruksnämnderna jämte tre av Kungl. Maj:t efter förslag av lantbruksstyrelsen utsedda personer, representerande för Norrland viktigare driftsgrenar, eller tillhopa tio personer. Sagda nämnd bör planlägga och leda här ifrågasatt verksamhet, bearbeta och i förekommande fall publicera resultaten samt förmedla försöksresultatens praktiska tillämpning inom det norrländska jordbruket ävensom giva impulser till nya försök, som kunna klarlägga för området särskilt betydelsefulla frågor på jordbrukets och skogshandlingens områden. Styrelsen förutsätter, att nämnden bemyndigas att med sig adjungera på skilda områden sakkunniga personer. Tills vidare torde sagda nämnd allenast behöva sammanträda en gång årligen.

I detta sammanhang vill lantbruksstyrelsen även framhålla vikten av att så många som möjligt av jordbrukets praktiska utövare erhålla tillfälle att medverka till här ifrågavarande omgestaltning av jordbruket. Här avsedd medverkan torde lämpligast kunna äga rum genom att smärre, lokala jordbrukarsammanslutningar bildas med uppgift att planlägga och genomföra för vederbörande orter särskilt betydelsefulla åtgärder på jordbrukets, särskilt foderproduktionens område.

Lantbruksstyrelsen har härefter övergått till att verkställa en beräkning av medelsbehovet för vidtagande av de utav styrelsen föreslagna åtgärderna samt av de övriga åtgärder, som hushållningssällskapen kunna komma att föreslå. Styrelsen anför härutinnan väsentligen följande.

Analyskostnaderna för 600 à 700 foderprov per år kunna uppskattas till cirka 10,000 kronor. Härtill kommer den för bearbetning och publicering av

analysresultaten erforderliga kostnaden, vilken torde kunna beräknas till sammanlagt 5,000 kronor per år. För foderanalyser skulle sålunda årligen erfordras 15,000 kronor.

För undersökning rörande kreatursbeståndets beskaffenhet med särskild hänsyn till djurens förmåga att lämna stora mängder mjölk på basis av inom respektive orter odlade fodermedel torde tills vidare böra beräknas ett belopp av 15,000 kronor att fördelas på sätt Kungl. Maj:t bestämmer.

För demonstrationsjordbrukens del synes det årliga anslagsbehovet kunna beräknas till i medeltal 500 kronor per egendom eller för samtliga 120 egendomar 60,000 kronor. Det totala medelsbehovet för hel period (sex år) skulle alltså komma att uppgå till 360,000 kronor.

Till täckande av kostnader för insamling och bearbetning av erforderligt material för demonstration och undervisning samt för anordnande av studieresor, demonstrationer, utbildningskurser och föredrag ävensom för utgivning av lämpliga publikationer i ämnet bör efter därom gjord framställning bidrag utgå till vederbörande hushållningssällskap med belopp, som Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall bestämmer. För ändamålet torde böra beräknas ett sammanlagt belopp av 30,000 kronor.

Vidare bör till bestridande av med verksamhetens ledning och övervakning förenade utgifter, omfattande kostnad för den norrländska jordbruksnämndens samt de lokala jordbruksnämndernas sammanträden, beräknas 1,000 kronor för år till tio ledamöter i den norrländska jordbruksnämnden samt 2,100 kronor för år till tre ledamöter inom ett vart av sju olika hushållningssällskaps områden.

Slutligen torde böra beräknas dels 3,500 kronor till särskilda arvoden à 500 kronor (utöver eljest utgående avlöning) åt de av sällskapens tjänstemän, som av lokal jordbruksnämnd anlitas såsom driftsledare vid demonstrationsjordbruken, dels ock 400 kronor, vilket belopp årligen bör ställas till den norrländska jordbruksnämndens förfogande till täckande av kostnad för tillkallande av på speciellt område sakkunnig person.

Av lantbruksstyrelsen föreslagna åtgärder skulle sålunda för budgetåret 1939/40 draga en sammanlagd kostnad av omkring (15,000 + 15,000 + 60,000 + 30,000 + 1,000 + 2,100 + 3,500 + 400 =) 127,000 kronor.

Därjämte torde eventuellt erfordras medel till extra bidrag till kontrollföreningsverksamheten samt till eventuellt anställande av särskilda tjänstemän hos hushållningssällskapen. Sällskapen ha emellertid disponerat för budgetåret 1938/39 beviljade medel för åtgärder, vilka i vissa fall torde böra upprätthållas under en följd av år, innan bestående resultat därav kunna förväntas. Härtill torde medel jämväl böra avsättas.

Lantbruksstyrelsen föreslår, att anslagsbehovet i dess helhet beräknas till oförändrat belopp eller 600,000 kronor.

I skrivelse den 10 december 1938 har *Sveriges slakteriförbund* anhållit, att för utlämnande i enlighet med kungörelsen nr 649/1937 av statsbidrag till byggande av andelsslakterier måtte för nästa budgetår upptagas ett belopp av 250,000 kronor.

Med överlämnande av en inom mejeriföretagen verkställd utredning ha vidare *Umeå mejeriaktiebolag* och *Skellefteortens mejeriförening u. p. a.* i skrivelse den 28 februari 1939 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till årets riksdag framlägga förslag till ordnande av mejerihanteringen inom Västerbottens läns lappmark och därmed jämförliga närgränsande områden. I skrivelsen har framhållits, att förevarande spörsmål ej blott vore en ange-

lägenhet ur ren jordbrukssynpunkt utan att detsamma måhända måste tillmätas än större betydelse ur social synpunkt. Befolkningen inom lappmarken vore nämligen för sin utkomst under den närmaste framtiden, då skogsavverkningen efter uttag av den gamla skogen temporärt måste högst avsevärt nedgå, hänvisad till jordbruket såsom huvudsaklig förvärvskälla. I förenämnda utredning har förutsatts, att erforderliga medel för genomförande av förslaget skulle utgå i form av ett extra pristillägg å $\frac{1}{4}$ öre per kilogram invägd mejerimjök inom länet under 10 år.

I en den 4 mars 1939 dagtecknad skrift har *Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* — under framhållande av att utskottet i ordnandet av lappmarkens mejerihantering såge den viktigaste förutsättningen för lappmarkens fortskridande utveckling under den närmaste framtiden — förklarat sig biträda den av omförmälda mejeriföretag gjorda framställningen.

I en den 24 mars 1938 till jordbruksdepartementet inkommen skrivelse har *Norrbottnens läns producentförening, u. p. a.*, hemställt, att 200,000 kronor av under regleringsåret 1939/40 inflytande mjölkavgiftsmedel måtte ställas till föreningens förfogande dels för inlösen av gamla mejerier, som till följd av pågående centralisering komma att nedläggas, och dels för nybyggnads- och renoveringsarbeten.

Med skrivelse den 10 januari 1939 har lantbruksstyrelsen överlämnat en framställning från *Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott*, vari utskottet hemställt om anvisande från jordbrukets prisregleringsfond av ett belopp å 50,000 kronor till uppförande av fyra centrallagerhus för lagring av konsumtionspotatis inom Västernorrlands län.

Efter att ha konstaterat att det norrländska jordbruket ägde mycket stora förutsättningar för en lönande potatisproduktion, framförallt i fråga om konsumtionspotatis, samt att behovet av lämpliga lokaler för sortering och lagring av potatis gjorde sig mer och mer gällande förordar *lantbruksstyrelsen*, att åtgärder i nyssnämnda framställnings syfte stödjas av statsmakterna. Ett dylikt stödjande har synts styrelsen önskvärt även i betraktande av att jordbruket i Norrland trots redan vidtagna åtgärder dock fortfarande syntes arbeta under tryckta förhållanden. Såsom ytterligare motivering för stödåtgärder för anordnande genom jordbrukarsammanslutningars försorg av potatislagerhus anföras de säregna förhållanden, varunder andelsrörelsen bland jordbrukarna i Norrland arbetar. Rörande de närmare formerna för statens bistånd har lantbruksstyrelsen yttrat i huvudsak följande.

Särskilda statsmedel för utlämnande av bidrag utan återbetalningsskyldighet för nu angivet ändamål torde icke finnas tillgängliga. Med hänsyn härtill och då, enligt vad lantbruksstyrelsen erfarit, vissa jordbrukarsammanslutningar uti ifrågavarande landsända i förhoppning om bidrag av statsmedel för ändamålet planera uppförande av potatislagerhus till ett större antal än som beräknats av Västernorrlands läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, vill styrelsen ifrågasätta, huruvida icke möjlighet bör beredas att ur jordbrukets prisregleringsfond för ifrågavarande ändamål anvisa bidrag utan återbetalningsskyldighet till större belopp än det i fram-

ställningen föreslagna. Det belopp, som torde vara erforderligt, uppskattas av lantbruksstyrelsen till i runt tal 100,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen vill sålunda föreslå, att riksdagens medgivande må utverkas att ur jordbrukets prisregleringsfond högst 100,000 kronor må användas till utlämnande av bidrag utan återbetalningsskyldighet till ekonomisk förening av jordbrukare för anläggning av potatislagerhus i Norrland med viss andel — förslagsvis 20 procent — av anläggningskostnaden. Såsom villkor för tillgodonjutande av dylikt bidrag torde böra gälla, att anläggningarna skola avse ett rationellt ordnande av verksamheten. Bidrag synes böra utgå även till redan utförda anläggningar, därest Kungl. Maj:t finner skäl därtill föreligga och desamma fylla förenämnda anspråk. På Kungl. Maj:t torde böra ankomma att besluta om utanordnande av bidragen samt att utfärda föreskrifter angående de grunder, efter vilka bidragen skola utgå, liksom även att taga under övervägande, huruvida nämnda bidragsverksamhet lämpligen bör utsträckas att gälla även vissa andra delar av riket, där avsättningsförhållandena äro likartade.

Statens jordbruksnämnd har i remissutlåtande den 8 februari 1939 över lantbruksstyrelsens omförmälda förslag anfört följande.

Potatisodlingen är i Norrland av stor betydelse, och vid de överläggningar, som jordbruksnämnden på sin tid förde med representanter för de norrländska hushållningssällskapen, framfördes rätt allmänt den synpunkten att norrlandspotatisen skulle kunna bliva en viktig saluproduct, därest bl. a. avsättningsförhållandena kunde ordnas på ett tillfredsställande sätt. Även i detta sammanhang framfördes önskemål om bidrag för inrättande av potatislagerhus. I detta liksom i andra avseenden ansåg nämnden emellertid, att viss erfarenhet borde vinnas beträffande betydelsen av olika åtgärder till stödjande av det norrländska jordbruket, innan mera omfattande anstalter träffades för ifrågavarande ändamål. Någon dylik erfarenhet rörande centrala potatislagerhus synes ej föreligga, såvitt tillgängliga handlingar utvisa. Med hänsyn härtill ställer sig nämnden tveksam mot att redan nu för ifrågavarande ändamål anvisa ett så stort belopp som 100,000 kronor. Däremot har nämnden intet att erinra, därest bidrag lämnas från jordbrukets prisregleringsfond enligt de grunder och i den utsträckning, som lantbruksstyrelsen föreslagit, till det planerade eller under byggnad varande potatislagerhuset i Sundsvall. Nämnden vill även tillstyrka, att Kungl. Maj:t medgives befogenhet att om behov därav skulle anses föreligga och efter prövning av det särskilda fallet besluta om bidrag jämväl till ytterligare en liknande anläggning i Norrland.

*Departements-
chefen.*

1938 års jordbruksutredning framhåller i sitt utlåtande, att den med hänsyn till arbetets stora omfattning och tidskrävande karaktär ännu icke kunnat taga definitiv ställning till frågan, huruvida och i vad mån en omläggning av huvudlinjerna för det hittillsvarande jordbruksstödet kan anses påkallad. Till fullgörande av sitt uppdrag har utredningen låtit igångsätta ett flertal ingående undersökningar på olika områden, men dessa väntas icke bli färdiga förrän under loppet av innevarande år. På grund av undersökningarnas för närvarande ofullbordade läge och då övervägande skäl synas tala för att de principer, på vilka det nuvarande regleringssystemet uppbyggt, tagas under omprövning i ett sammanhang, anser utredningen det lämpligast,

att sagda system i avvaktan på slutförandet av undersökningarna bibehålles i huvudsak oförändrat under nästa regleringsperiod.

Den omständigheten att jordbrukets produktionsbetingelser och avsättningsförhållanden för närvarande äro föremål för en ingående undersökning synes mig giva stöd för jordbruksutredningens åsikt att några mera väsentliga ändringar i det nuvarande regleringssystemet för nästkommande regleringsår icke böra företagas. Ehuru jag delar den i ett flertal yttranden tillkännagivna uppfattningen, att det ur flera synpunkter varit önskvärt att vissa av jordbrukets mest aktuella avsättningsproblem kunnat på längre sikt lösas redan vid 1939 års riksdag, anser jag därför att med förslag i sådant hänseende bör anstå, till dess en tillfredsställande utredning föreligger. Såsom jordbruksutredningen framhållit torde man ej ha anledning befara några större olägenheter av att nuvarande anordningar tillämpas i huvudsak oförändrade ännu ett år. Enligt vad utredningen meddelat kommer utredningen att avlämna huvudbetänkande i sådan tid, att därav föranledda förslag kunna föreläggas 1940 års riksdag. Med hänsyn härtill torde de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna, vilkas giltighetstid utlöper i år, höra givas ett års förlängd giltighet.

Såsom allmänt mål för jordbruksregleringen har under de senaste åren eftersträfvats att uppnå en prisnivå på jordbrukets produkter ungefärligen motsvarande medelpriserna under åren 1925—29. Enligt de indexberäkningar, för vilka redogörelse tidigare lämnats, ha de genomsnittliga produktpriserna ännu icke kommit upp i full paritet med nämnda nivå. Såsom jordbruksutredningen framhållit kan man icke med utgångspunkt enbart från produktpriserna draga någon bestämd slutsats rörande jordbruksnäringens lönsamhet. Det ingår också som en viktig del av jordbruksutredningens arbete att undersöka, vilken prisnivå å produkterna som med hänsyn till samtliga på jordbruksdriftens räntabilitet inverkan kan anses skälig. Denna bedömning skall enligt de av mig meddelade direktiven äga rum med utgångspunkt från att den jordbrukande befolkningens utkomstmöjligheter böra så avvägas, att den kan upprätthålla en i förhållande till andra befolkningsgrupper skälig levnadsstandard. Då de undersökningar som äro avsedda att ligga till grund för ifrågavarande skälighetsprövning ännu icke hunnit slutföras, anser jag i likhet med utredningen det lämpligast att nuvarande regler för prisstödets avvägning tillämpas i stort sett oförändrade under regleringsåret 1939/40. Därest i det följande för viss produkt annat ej särskilt anges, böra regleringsanordningarna således inriktas på att inom föreliggande möjligheter uppnå eller uppehålla ett prisläge å jordbrukets produkter ungefärligen motsvarande den genomsnittliga prisnivån under åren 1925—29. I detta sammanhang vill jag erinra om statens jordbruksnämnds uttalande, att orsakerna till att man under de gångna åren ej helt lyckats komma upp till nämnda nivå äro att söka i vissa produktions- och avsättningsförhållanden, vilka även under nästa regleringsår kunna nödvändiggöra avsteg från samma nivå. Jag anser mig kunna utgå ifrån att regleringsanordningarna i fortsättningen liksom hittills inom ramen för givna direktiv handhas på

ett sådant sätt, att det med regleringen eftersträfvade resultatet i möjligaste mån uppnås.

I likhet med utredningen finner jag det önskvärt, att priserna icke fastlåsas vid ett fixt prisläge utan tillåtas fritt röra sig inom vissa gränser. Vad utredningen anfört härom har icke föranlett någon erinran från min sida. Sedan regleringsanordningarna av mera varaktig natur inriktats på att uppnå det eftersträfvade resultatet, böra dessa således i regel icke ändras med mindre priserna tendera att annat än tillfälligtvis nedgå under 85 procent respektive överstiga 115 procent av medelpriserna under åren 1925—29. Såsom jag vid behandlingen av slaktdjursregleringen närmare kommer att utveckla bör visst undantag härifrån göras beträffande fläskpriset. Vad jag nu anfört får dock icke hindra att stödåordningarna i största möjliga utsträckning göras effektiva. Skulle en markerad förskjutning i penningvärdet komma till stånd eller eljest någon mera betydande ändring i fråga om de ekonomiska förhållandena inom näringslivet inträffa, bör Kungl. Maj:t liksom för närvarande äga befogenhet att vidtaga sådana jämkningar i regleringen, som stå i överensstämmelse med dess syfte.

Jag övergår här efter till att behandla den närmare utformningen av regleringsåtgärderna för de olika produktionsgrenarna.

Mjolkregleringen.

Såsom jordbruksutredningen framhållit är mjölken den ojämförligt viktigaste av jordbrukets saluprodukter. Enligt en av utredningen verkställd preliminär undersökning på grundval av självdeklarationer, som för beskattningsändamål avlämnats av jordbrukare, härrörde år 1937 omkring 40 procent av försäljningsinkomsten vid undersökta jordbruk med 2—20 hektar åker från mjolkproduktionen. Motsvarande procenttal utgjorde för jordbruk med större åkerareal omkring 30. Utredningen har under åberopande härav anfört, att det är av största vikt att nettoinkomsten av mjolkproduktionen icke försämras. Denna uppfattning delar jag helt. Med hänsyn till den särskilt stora betydelse mjölken såsom saluprodukt har i vissa delar av landet bör en förbättring av mjolkpriset eftersträvas.

Den statliga regleringen på mjolkproduktionens område består i främsta rummet i anordningar för stödjande av exporten av smör samt begränsning av importen av mjolk och mejeriprodukter. Som led i prisregleringen ingå vidare upptagande av accis å margarin, särskild avgift å mjolk samt skatt å oljekakor. Slutligen lämnas produktmjölken särskilda tillskott i form av prisutjämningsbidrag.

Genom den fortgående ökningen av mjolkproduktionen har frågan om smörets avsättning alltmera trätt i förgrunden. Sedan lång tid tillbaka har från Sverige pågått en ej obetydlig export av smör. Före världskriget var denna export tämligen konstant och höll sig mestadels omkring 20,000 ton. Under tiden efter kriget har exportkvantiteten varierat. Den högsta siffran

före jordbruksregleringarna uppnåddes år 1930 med cirka 27,000 ton. Utlandsmarknadens betydelse i avsättningshänseende har spelat en avgörande roll vid utformningen av de nuvarande stödåtgärderna på förevarande område. Då till följd av den internationella jordbrukskrisen exportpriset på smör i början av 1930-talet starkt nedgick, inriktades strävandena i första hand på att vid bibehållen export höja prisläget för den del av smörproduktionen, som försålles inom landet. För att möjliggöra detta tillkom nuvarande anordning, enligt vilken för exportsmöret utbetalas pristillägg, svarande mot skillnaden mellan i Sverige gällande riksnoterung för runmärkt smör samt vid exporten erhållet genomsnittspris. Jämsides med prisstödet för smör ha åtgärder även vidtagits för att befrämja avsättningen å den inhemska marknaden. I sådant syfte uttages accis å margarin. Enligt gällande direktiv bör accisens storlek avvägas så, att försäljningen av margarin hindras att till följd av prisstödet å smör svälla ut; dock må accisen ej överstiga 60 öre för kilogram. Med tillämpning av nämnda system har smörproduktionen i sin helhet kunnat finna avsättning till genomsnittspriser, väsentligt överstigande prisläget för smör utomlands. Det bör framhållas, att detta resultat vunnits samtidigt som landets totala fettkonsumtion ökat. I ökningen har såväl smör som margarin deltagit.

På senare tid har från olika håll och från skilda utgångspunkter framhållits angelägenheten av att en större andel av smörproduktionen beredes avsättning inom landet. Som skäl härför har anförts, bland annat, att smörexporten till följd av en ökad produktion på sista tiden visat en stark tendens till ökning och numera överstiger den högsta kvantitet, som före regleringen uppnåts.

För egen del finner jag det uppenbart, att om produktionen av smör fortsätter att öka i samma takt som hittills, det nuvarande regleringssystemet kan komma att bliva utsatt för svåra påfrestningar. Det är därför angeläget, att omförmälda avsättningsproblem nu ägnas en ingående undersökning. Efter tillstånd av Kungl. Maj:t har 1938 års jordbruksutredning låtit igångsätta ett flertal specialutredningar på området. Således pågå inom jordbruksutredningen undersökningar rörande smörexporten och avsättningsförhållandena utomlands samt beträffande konsumtionen av smör och margarin inom olika befolkningsgrupper. Jordbruksutredningen har vidare under utredning hela det komplicerade spörsmålet om konkurrensen på den inhemska marknaden mellan sistnämnda båda varor. För att tillräckligt material härvid skall stå till jordbruksutredningens förfogande har utredningen begärt och erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att anordna en undersökning av produktionen och företagen inom margarinindustrien. Jag har anledning förvänta att de enskilda företagen skola vara villiga att medverka till denna undersökning. Skulle så ej vara fallet, ämnar jag föreslå Kungl. Maj:t att förordna att undersökningen skall verkställas med tillämpning av 1925 års lag om undersökning angående monopolistiska företag och sammanslutningar.

Innan förenämnda undersökningar slutförts, anser jag det å andra sidan icke påkallat att frångå de hittillsvarande grunderna för mjölkregleringen.

Såväl 1938 års jordbruksutredning som svenska mejeriernas riksförening ha framhållit att den produktionsökning, som ligger till grund för ökningen i smörexporten, i nuvarande läge icke synes behöva förorsaka överväganden i restriktiv riktning, i vad exporten angår. Vid sådant förhållande torde även med övervägande av frågan om skärpta åtgärder — utöver dem som gällande förordning om accis å margarin och andra fettvaror medgiver — i syfte att försvåra användningen av nämnda varor kunna anstå, till dess resultatet av jordbruksutredningens arbete föreligger. Jag vill i detta sammanhang erinra om att sagda förordning innefattar befogenhet för Kungl. Maj:t att accisbelägga fettemulsioner och andra ersättningsmedel för smör än margarin.

I ändamål att öka avsättningen av smör inom landet har riksförbundet landsbygdens folk i sin skrivelse den 15 februari 1939 framställt krav på att bestämmelser skola utfärdas, som tvinga alla allmänna inrättningar att använda smör i stället för margarin. Jag är ense med riksförbundet rörande önskvärdheten av att margarin i största utsträckning utbytes mot smör vid sådana inrättningar. I enlighet med av Kungl. Maj:t utfärdade cirkulär har så även skett vid statliga institutioner. I den mån upphandling av margarin fortfarande äger rum vid kommunala inrättningar, tillkommer det ej Kungl. Maj:t att härutinnan träffa andra bestämmelser, men jag vill uttala förhoppningen, att dessa inrättningar skola följa statsinstitutionernas exempel.

I anslutning till vad sålunda anförts torde mjölkregleringen böra bibehållas i huvudsak oförändrad under nästa regleringsår. I överensstämmelse härmed bör den Kungl. Maj:t nu tillkommande befogenheten att förordna om accis å margarin och vissa andra fettvaror utsträckas att gälla intill utgången av juni månad 1940. Chefen för finansdepartementet framlägger förslag i sistnämnda avseende. I beredskapssyfte torde Kungl. Maj:t vidare böra lämnas fortsatt bemyndigande att, om så prövas nödigt för stödjande av smörpriset, vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1940 av införseln av margarin, konstister och fettemulsioner samt råvaror för margarinindustrien och ämnen, varav dessa framställas. Detta bemyndigande bör liksom hittills innefatta rätt för Kungl. Maj:t att föreskriva, att införsel av berörda varor må ske endast efter tillstånd av särskild myndighet ävensom att vid införseln eller vid lämnande av dylikt tillstånd särskild avgift skall upptagas.

För uppehållande av exporten av smör och andra mejeriprodukter bör pristilllägg utgå efter samma grunder som för närvarande. Importen av dessa varor och av mjölk bör vara underkastad reglering i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser. Dessa innebära, att införsel i regel ej bör medgivas med mindre importören erlägger en avgift, svarande mot vad som skulle utgå i pristilllägg, därest varan utförts ur riket. Kungl. Maj:t torde böra bemyndigas att vidtaga åtgärder i enlighet härmed för tiden till och med den 30 juni 1940. I samband med avlåtandet till riksdagen av fjolårets proposition angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets

område anförde jag, att det med hänsyn till önskvärdheten av att vinna en ökad avsättning för skummjölken kunde ifrågasättas att bereda kaseintillverkningen inom landet skydd mot utländsk konkurrens. Sedan utredning härom verkställt av kommerskollegium, vill jag förorda, att nyssnämnda bemyndigande även måtte omfatta åtgärder för reglering av importen av kasein. Tills vidare torde dylika åtgärder böra begränsas till att importerat kasein beläggas med en importavgift av högst 10 öre för kilogram. Genom denna avgift inflytande medel torde böra tillföras jordbrukets prisregleringsfond och användas för utbetalande av pristillägg för en tillverkning inom landet av intill 200 ton kasein per år. Pristilläggets storlek bör avvägas så, att produktionskostnaderna täckas. Genom ifrågavarande anordning avses att bereda tillverkningen vid nu förefintliga anläggningar sådant stöd, att den kan bedrivas i ungefärligen samma omfattning som den haft under de senaste åren. Ehuru en tillverkningskvantitet av 200 ton måste anses äga endast ringa betydelse för jordbruksnäringen, anser jag det likväl önskvärt att produktionen kan hållas i gång. Såsom kommerskollegium anfört föreligga vissa planer på att inom landet börja tillverkning av spånadsfibern lanital med användande av kasein såsom råvara. Därest dessa planer komma till utförande eller nya användningsområden för kasein eljest yppa sig, torde det böra övervägas att giva skyddet för den inhemska kaseinproduktionen en annan utformning än den av mig förut angivna.

För erhållande av medel till mjölkregleringen bör mjölkavgift även under nästa regleringsår upptagas. Förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift torde således böra erhålla förlängd giltighet till och med utgången av juni 1940. Jag förutsätter, att svenska mejeriernas riksförening i sinom tid kommer att göra framställning om upptagande av sådan avgift under nästa regleringsår. Vidare böra oljekakor beläggas med skatt. Vad som inflyter genom nämnda avgift och skatt ävensom genom accisen å margarin bör, till den del dessa medel icke behöva tagas i anspråk för utlämnande av pristillägg å exporterade mejeriprodukter eller för vissa andra av mig i det följande angivna ändamål, användas för prisutjämning mellan mjölkproducenterna.

I syfte att under nästkommande regleringsår bereda det mindre jordbruket ett tillfälligt stöd har jordbruksutredningen föreslagit, att nuvarande regler för prisutjämningen skola ändras sålunda, att varje producent, som erlägger mjölkavgift eller som levererar mjölk till avgiftspliktigt mejeri eller mjölkhandel, före den nuvarande prisutjämnings verkställande mellan distrikten av prisutjämningsmedlen tilldelas ett särskilt bidrag för 450 kilogram försåld mjölk per månad eller den lägre kvantitet, för vilken avgift erlägges. Storleken av detta bidrag föreslås skola per kilogram mjölk motsvara mjölkavgiften. Om denna utgår med 2 öre per kilogram skulle således bidragsbeloppet för hela nämnda kvantitet komma att bli 108 kronor per år. Till motivering av nämnda förslag har jordbruksutredningen anfört, att utredningen haft under övervägande olika möjligheter att bereda innehavare av mindre jordbruk ett bättre ekonomiskt underlag. På grund av

den komplicerade arten av denna fråga och med hänsyn jämväl till pågående undersökningar rörande det mindre jordbrukets nuvarande läge funne sig utredningen icke kunna till innevarande års riksdag framlägga något slutgiltigt förslag därutinnan. Nyssnämnda bidragsanordning, vilken avsåg att inom det nuvarande jordbruksstödets ram bereda en tillfällig hjälp åt innehavarna av de mindre jordbruk, å vilka saluproduktion bedrives, hade endast karaktären av ett provisorium under nästa regleringsperiod. I fortsättningen av sitt arbete ämnade utredningen upptaga frågan i ett större sammanhang.

I likhet med flertalet hörda myndigheter och organisationer hyser jag betänkligheter mot att inom jordbruksregleringens ram företaga längre gående differentieringar på olika kategorier av producenter än som hittills skett. Då emellertid en förbättring av det mindre jordbrukets ekonomiska ställning måste anses vara av behovet påkallad, och den ifrågasatta bidragsanordningen endast är avsedd att, i avvaktan på ett slutligt förslag från jordbruksutredningens sida, utgöra ett provisorium under nästa regleringsår, vill jag ej motsätta mig densamma.

I fråga om bidragsanordningens tekniska genomförande har jag icke funnit anledning till erinran mot jordbruksutredningens förslag. Riksförbundet landsbygdens folk har i sin framställning den 15 februari 1939 förordat att endast producenter, som leverera högst 1,000 kilogram i månaden skulle komma i åtnjutande av bidrag. Detta förslag kan jag av flera skäl icke tillstyrka. Det måste i och för sig anses mindre tilltalande att en producent helt skulle gå miste om bidrag, därest han levererade ett eller annat kilogram mera än sagda myckenhet. Denna omständighet skulle vidare utgöra en stark lockelse för producenter, vilkas produktion överstege 1,000 kilogram i månaden, att försälja den överskjutande kvantiteten vid sidan av regleringen. Vad angår de invändningar av teknisk art, som av svenska mejeriernas riksförening framställts mot utredningens förslag, vill jag erinra om att statens jordbruksnämnd, som närmast har att svara för den med anordningen förenade kontrollen, funnit detta genomförbart såväl ur uppbörds- som kontrollsynpunkt. Den närmare utformningen av förslaget torde böra ankomma på Kungl. Maj:t. Därvid böra de av jordbruksutredningen uppdragna riktlinjerna i huvudsak följas. Beaktande bör även skänkas det av riksföreningen påpekade förhållandet, att i vissa fall brukningsdelen och icke den enskilda producenten bör utgöra grundenhet vid beräkning av den bidragsberättigade kvantiteten.

Enligt av jordbruksutredningen verkställda beräkningar kommer vid en mjölkavgift av 2 öre per kilogram utanordnandet av förevarande bidrag att draga en kostnad av i runt tal 20 miljoner kronor. Denna belastning av prisutjämningsfonden medför, såsom utredningen framhållit, vid nuvarande produktmjölkskvantitet en minskning av prisutjämningsbidraget av 0.9 öre per kilogram i genomsnitt för hela landet. I syfte att bereda kompensations för denna minskning, vilken i annat fall skulle i motsvarande grad minska hjälpen till det mindre jordbruket samt leda till sänkta mjölkpriser

för det medelstora och större jordbruket, har utredningen förordat ändring av de nuvarande reglerna för mjölkavgiftens utgörande. Utredningen föreslår sålunda, att avgiften vid ett smörpris av 2 kronor 70 öre bör utgå med 2 öre per kilogram mjölk. Vid stigande smörpris bör avgiften enligt Kungl. Maj:ts närmare bestämmande successivt sänkas, så att den vid ett smörpris av 3 kronor utgör 1 öre. Dessa direktiv ha av statens jordbruksnämnd tolkats så, att mjölkavgiften skall utgå med 2 öre, så länge smörpriset understiger 2 kronor 85 öre per kilogram, för att sänkas till 1.5 öre vid ett smörpris, uppgående till sistnämnda belopp. I de yttranden, som i denna fråga avgivits av jordbrukets organisationer, har tveksamhet yppats beträffande möjligheterna att vid angivna direktiv uttaga den av jordbruksutredningen förutsatta kompensationen. Då prissättningen å produkterna är beroende på marknadsförhållandena, är det svårt att med någon bestämdhet yttra sig härom. I de av jordbruksutredningen verkställda beräkningarna angående anordningens inverkan på mjölklikviderna synas i varje fall vissa justeringar behöva företagas. Först må framhållas, att beräkningarna skett med utgångspunkt från en mjölkavgift av 2 öre och ett genomsnittligt smörpris av 2 kronor 75 öre respektive 2 kronor 80 öre. I den mån smörpriset till följd av växlingar i marknadsläget behöver hållas lägre under en årstid än under en annan, uppnås ej de vid beräkningarna framkomna resultaten, med mindre mjölkavgiften tillåtes kvarstå oförändrad vid högre smörpris än de av utredningen angivna genomsnittsprisen. Vidare har utredningen räknat med att ett belopp av omkring tre miljoner kronor skulle inflyta till mjölkregleringen genom höjda skattesatser å oljekakor. Av skäl, som närmare komma att utvecklas i samband med behandlingen av fodermedelsmarknaden, kan jag icke förorda en så långt gående skärpning av oljekaksregleringen som utredningen föreslagit. På grund härav och då intäkterna av oljekaksskatten äro beroende på prisläget för oljekakor utomlands anser jag, att nämnda intäkter i detta sammanhang böra lämnas ur räkningen. Med hänsyn till det sagda måste, om de av utredningen framräknade produktmjölkprisen skola kunna erhållas, nyssnämnda belopp uttagas i annan ordning. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att den av jordbruksutredningen föreslagna regeln om mjölkavgiftens successiva sänkning i viss mån strider mot bidragsanordningens ändamål, hjälp åt det mindre jordbruket. Då bidragets storlek skall motsvara mjölkavgiften, medför nämnda regel att det ökade stöd som avsetts för det mindre jordbruket minskas i mån som smörpriset höjes. Detta resultat måste anses desto mera otillfredsställande som en ökad inkomst av produktmjölken samtidigt kommer att tillgodoföras de större producenterna. I betraktande av samtliga nu anförda omständigheter finner jag mig böra föreslå, att mjölkavgiften under nästa regleringsår må utgå med 2 öre upp till ett smörpris av 3 kronor. Vid högre smörpris än 3 kronor bör det ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma huruvida och i så fall med vilket belopp mjölkavgift bör utgå.

För att om möjligt öka smörkonsumtionen och förhindra att margarinförsäljningen vid ett förhöjt smörpris vinner marknad på smörets bekostnad

bör en höjning av nu utgående margarinaccis komma till stånd. Höjda priser å såväl smör som margarin medföra å andra sidan risk för att fettkonsumtionen nedgår inom familjer med höga livsmedelsutgifter i förhållande till inkomstens storlek. Denna risk ökas självfallet, om ett omslag inträffar i de nuvarande konjunkturerna. Då fettförbrukningen särskilt inom barnrika sådana familjer redan nu torde vara låg, finner jag det angeläget att åtgärder vidtagas till förhindrande av en sådan nedgång, vilken skulle vara till skada för folkhälsan och därjämte menligt inverka på jordbrukets avsättningsmöjligheter. Med hänsyn till önskvärdheten av att vinna en ökad avsättning inom landet för smör synas nyssnämnda åtgärder huvudsakligen böra inriktas på att bereda behövande familjer tillgång till denna vara till ett nedsatt pris.

På grund av vad sålunda anförts torde Kungl. Maj:t bemyndigas att av de margarinaccismedel, som inflyta genom höjning av accisen, använda högst fem miljoner kronor för ändamål som nyss sagts. Såsom förut nämnts bör detta belopp i främsta rummet tagas i anspråk för tillhandahållande av smör till nedsatt pris till behövande familjer. Emellertid bör det stå Kungl. Maj:t fritt att anslå viss del av medlen för tillhandahållande i begränsad omfattning av smör eller mjölk för utspisning av barn, företrädesvis skolbarn. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma formerna för sagda verksamhet. Då i jordbruksutredningens uppdrag ingår att undersöka vilka möjligheter som finnas att genomföra ett system med prisdifferentiering beträffande jordbruksprodukter, synes det lämpligt att utredningen avgiver förslag rörande riktlinjerna för verksamheten. Genom den av mig sålunda föreslagna anordningen erhåller man tillfälle att i praktiken få prövat, huruvida tanken på en planmässig dylik differentiering i syfte att samtidigt öka produkternas avsättning inom landet och för mindre bemedlade underlätta tillgången på viktiga födoämnen är genomförbar. Det är min förhoppning att erfarenheterna från verksamheten i fråga, vilken tills vidare bör givas karaktären av försök, skola bliva till stor nytta, då det gäller att taga slutlig ställning till jordbruksstödets utformande på längre sikt.

Enligt nuvarande bestämmelser må de margarinaccismedel, som influtit före den 1 juli 1935 och av vilka för närvarande återstå cirka 700,000 kronor, användas för utdelning till hjälpbehövande av jordbruksprodukter, i främsta rummet mjöl och smör, eller av andra inhemska förnödenheter, såsom till exempel frukt och fisk, gratis eller till nedsatt pris. Den omständigheten att särskilt anslag ställes till förfogande för utdelning av smör till nedsatt pris synes ej böra föranleda någon ändrad disposition av sagda medel. Någon utökning av medlen i fråga torde däremot ej behöva ske.

På konsumtionsmjölksmarknadens område torde liksom under innevarande år utrymme böra lämnas för en fri prisbildning med utgångspunkt från vid varje tidpunkt gällande produktmjölkspris.

Regleringen av andra animaliska produkter än mjölk.

Den nuvarande regleringen på *slaktdjursmarknadens område* bygger i huvudsak på principen att den inhemska marknaden skall förbehållas vår egen produktion. I överensstämmelse härmed är importen av slaktdjur samt kött och fläsk underkastad reglering genom licensgivning. Kungl. Maj:t äger föreskriva, att vid införsel särskild avgift skall uttagas. I mån av behov må åtgärder även vidtagas för stödjande av exporten samt för utjämning av tillförseln å den inhemska marknaden. Såsom jordbruksutredningen framhållit ha de exportstödjande anordningarna huvudsakligen haft till ändamål att möjliggöra ett utfyllande av de kontingenter i fråga om fläsk, svin och levande nötkreatur, som beviljats vårt land på Storbritannien och Tyskland. Export till andra länder har kunnat ske endast mot mycket stora kostnader.

Priset på fläsk har i medeltal för år 1938 legat högre än under något år tidigare under regleringen. För de olika månaderna har priset varierat mellan 82 och 101 procent av det genomsnittliga prisläget under åren 1925—1929.

Av tillgängliga uppgifter att döma råder det en bestämd växelverkan mellan fläskprisets höjd och produktionens storlek. Det är därför önskvärt, att fläskpriset kan hållas så stabilt som möjligt. Ehuru jag är väl medveten om svårigheterna att uppehålla en på förhand fastställd prisnivå på fläsk, anser jag mig därför böra biträda statens jordbruksnämnds förslag, att på förevarande område om möjligt bör undvikas att priserna nedgå under respektive stiga över 10 procent av den genomsnittliga prisnivån 1925—29.

I övrigt lärer, såsom jordbruksutredningen framhållit, anledning icke föreligga att för nästa regleringsår frångå de riktlinjer, som för närvarande tillämpas beträffande slaktdjursregleringen. Kungl. Maj:t torde således böra erhålla riksdagens bemyndigande att för tiden till och med den 30 juni 1940 vidtaga åtgärder för reglering av införseln till riket av slaktdjur samt kött och fläsk i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder. Liksom hittills bör detta bemyndigande omfatta rätt för Kungl. Maj:t att under importregleringen indraga jämväl kött av fjäderfä. Kungl. Maj:t bör vidare äga befogenhet att besluta om utanordnande av pristillägg vid export. För avlastning av mera tyngande överskott bör även export till s. k. sekundära marknader kunna understödjas. För att motverka de olägenheter, som en ojämn tillförsel innebär i fråga om såväl avsättning som priser, böra bidrag och förskott utlämnas vid infrysning av både kött och fläsk. I mån av behov böra även andra förfaranden, som kunna medverka till en stabilisering av marknaden, ekonomiskt understödjas. Såsom jordbruksutredningen anfört bör det ankomma på Kungl. Maj:t och statens jordbruksnämnd att avgöra under vilka förhållanden och i vilken omfattning förfärdiga regleringsåtgärder skola ifrågakomma. Vid åtgärdernas genomförande är det önskvärt, att jordbrukarnas organisationer medverka.

Jämväl med avscende på bestridandet av kostnaderna för regleringen torde nuvarande regler höra bibehållas. I första hand böra således medel, som in-

flyta genom upptagande av avgift vid export och import av kött och fläsk, tagas i anspråk. Om nämnda avgifter ej förslå bör för ändamålet jämväl få användas vad som inflyter i form av införselavgifter å majs med flera fodermedel i den mån dessa medel ej erfordras för tillgodoseende i enlighet med hittillsvarande bestämmelser av vissa andra med jordbruksstödet sammanhängande syften. Därest ytterligare medel skulle erfordras, bör slaktdjursavgift få uttagas. Förordningen den 3 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift torde således böra erhålla förlängd giltighet till och med den 30 juni 1940.

På *äggmarknadens område* beredes den inhemska prisnivån för närvarande stöd genom reglering av införseln och utlämnande av pristillägg vid export. Importregleringen sker genom licensgivning och uttagande av införselavgift. Regleringsåtgärderna handhavas av Sveriges äggintressenters förening u. p. a.

Av den förut lämnade redogörelsen för jordbruksstödet verkningar framgår, att beträffande ägg den såsom eftersträvansvärd angivna prisnivån hittills icke uppnåtts. Äggpriserna enligt statens jordbruksnämnds index lågo i medeltal för år 1938 omkring 13 procent lägre än i genomsnitt för åren 1925—29. Trots detta har äggproduktionen under regleringens giltighetstid visat en stark tendens till ökning. Tidigare har denna ökning uppvägs av en liknande stegring i den inhemska konsumtionen, men under de senaste åren har produktionsökningen föranlett en relativt stor utökning av exporten. Under nuvarande förhållanden kan endast en begränsad kvantitet ägg försälas till Tyskland. För avsättning av det växande exportöverskottet har man därför huvudsakligen att räkna med Englandsmarknaden. Därest exporten fortsätter att öka på samma sätt som under sista åren, föreligger det risk för att exportpriserna på denna marknad nedgå. Nu berörda förhållanden mana enligt min mening till försiktighet i fråga om åtgärder, som kunna antagas uppmuntra till en ökad äggproduktion. Det bör särskilt beaktas, att under regleringens hägn industriellt betonade företag kunna uppkomma eller produktionen vid äldre sådana utvidgas. Enligt vad jag erfarit förefinnes redan nu en tendens i sådan riktning. Jag förväntar, att 1938 års jordbruksutredning i sitt fortsatta arbete ägnar erforderlig uppmärksamhet åt ifrågavarande spörsmål.

I avvaktan på resultaten av jordbruksutredningens undersökningar synas nu tillämpade grunder för reglering av äggmarknaden böra i huvudsak följas även under regleringsåret 1939/40. I den mån Kungl. Maj:t så finner lämpligt torde emellertid även andra åtgärder till stabilisering av den inhemska äggpriset än sådana som ha avseende å export och import kunna understöddas. Regleringsåtgärderna böra liksom hittills handhavas av Sveriges äggintressenters förening, u. p. a. I enlighet med det anförda torde Kungl. Maj:t bemyndigas att för tiden till och med den 30 juni 1940 vidtaga åtgärder för reglering av införseln av ägg m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser. Kostnaderna för erforderliga stödåtgärder torde få bestridas i första hand av medel, som inflyta genom import-

och exportavgifter å ägg m. m. samt genom upptagande av införselavgifter å havre och majs med flera fodermedel, och i andra hand av medel, som inflyta genom upptagande av skatt å oljekakor.

Fodermedelsregleringen.

Stödåtgärderna på fodermedelsmarknadens område avse huvudsakligen att begränsa användningen av utländskt foder eller av utländska råvaror tillverkat foder. I detta syfte regleras importen genom licensgivning samt uttagande av skatt och införselavgifter. Till stödjande av den inhemska odlingen av kvalitetshavre ha därjämte bestämmelser utfärdats om skyldighet för tillverkare av gryn och mjöl av havre att i viss av Kungl. Maj:t bestämd utsträckning använda svensk vara.

I likhet med jordbruksutredningen anser jag, att hittillsvarande grunder för importregleringen av utländska fodermedel böra bibehållas i stort sett oförändrade under nästa regleringsår. Oljekakor böra sålunda beläggas med skatt. För införsel av andra fodermedel bör särskilt tillstånd fordras, varjämte importvaran, där ej särskilda omständigheter annat föranleda, bör beläggas med införselavgift. Import av sådana fodermedel, som normalt produceras inom landet, bör som regel icke medgivas. Den önskvärda begränsningen av importen i övrigt synes i första hand böra åvägbringas genom en lämplig avvägning av införselavgiftens höjd. Då, såsom jordbruksutredningen framhållit, verkningarna på kort sikt av en höjning eller sänkning av avgifterna äro mycket svårbedömliga, böra med hänsyn till handeln och för att undgå spekulation ofta förekommande ändringar i avgifterna undvikas.

I enlighet med hemställan av statens jordbruksnämnd torde Kungl. Maj:t böra bemyndigas att medgiva befrielse, helt eller delvis, från skatt, som avses i förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl. Förslag till förordning om härav betingad ändring av 11 § i förstnämnda förordning bör föreläggas riksdagen.

För att underlätta anbringandet av ett verksamt stöd åt animalie- och spannmålspriserna har jordbruksutredningen funnit en viss åtstramning i fråga om importregleringen av oljekakor och majs av förhållandena påkallad. Utredningen föreslår sålunda att oljekaksskatten, i den mån nuvarande bestämmelser det medgiva, normalt avväges så, att priset på oljekaksfoder kommer att något överstiga motsvarande medelpris under den för mjölkregleringen gällande basperioden 1925—29. Beträffande majs anser utredningen, att man vid en normal foderskörd bör eftersträva ett partipris av 16 å 17 öre per kilogram. Utredningens förslag i sistnämnda hänseende anser jag mig böra biträda. I fråga om oljekakorna synes mig däremot en större varsamhet motiverad. Oljekaksfodret konkurrerar icke på samma sätt som majsen med de inhemska fodermedlen och är av stor betydelse för en rationell utfodring av nötkreaturen, icke minst på de mindre bruknings-

delarna. Med hänsyn härtill torde, i avvaktan på slutförandet av jordbruksutredningens arbete, oljekakor icke böra beläggas med högre skatt än som erfordras för att priserna å mjölk och oljekaksfoder i förhållande till förenämnda basperiod skola komma i ungefärlig paritet till varandra.

I syfte att den inhemska kornodlingen i fall av låga priser å malt i utlandet skall kunna beredas tillräckligt skydd mot en import av denna vara har statens jordbruksnämnd föreslagit Kungl. Maj:t att utverka riksdagens bemyndigande att reglera importen samt i anslutning därtill förordna om upptagande av införselavgift å malt. Då såsom jordbruksnämnden framhållit ökade inköp av utländskt malt måste försvåra avsättningen av maltkorn och även kunna tänkas inverka oförmånligt på fodermedelsregleringen, tillstyrker jag nämndens förslag i vad avser tiden intill utgången av nästa skördeår eller till och med den 31 augusti 1940. Genom berörda avgift inflytande medel torde böra tillföras prisregleringsfonden.

I proposition nr 31 till årets riksdag hemställde Kungl. Maj:t om bemyndigande att av jordbrukets prisregleringsfond använda högst 2 miljoner kronor för utbetalande av pristillägg vid export av fodersäd intill den 1 september 1939. Denna hemställan, vilken föranleddes av speciella förhållanden på fodersädsmarknaden under innevarande skördeår, har av riksdagen bifallits. I samband med avlåtandet av nämnda proposition anförde jag, att dylikt exportstöd i regel icke bör förekomma. Principiellt har jag nämligen den inställningen, att den inhemska foderskörden bör avsättas inom landet och att ett exportstöd bör inskränkas till att avse de färdiga animalieprodukterna. I mån som åtgärder vid en riklig foderskörd erfordras för motverkande av ett starkare prisfall å inhemska fodermedel torde därför i fortsättningen liksom hittills en skärpning av importregleringen av utländskt foder i första hand böra tillgripas. Emellertid kunna, såsom erfarenheterna under innevarande skördeår bestyrkt, priserna på fodersäd trots en skärpt sådan reglering nedgå under vad som kan anses rimligt. Inträffar en dylik situation samtidigt med att läget utomlands för en export är relativt gynnsamt, synas betänkligheterna mot ett exportstöd för fodersäd väsentligt mindre. Jag anser därför, att Kungl. Maj:t bör äga befogenhet att, då särskilda förhållanden så påkalla, i begränsad omfattning stödja en fodersädsexport. Då denna befogenhet, såsom jordbruksutredningen anför, icke bör ha till syfte att säkerställa ett visst prisläge å inhemskt foder, torde de medel, som under ett skördeår må för ändamålet tagas i anspråk, kunna begränsas till 2 miljoner kronor. Kostnaderna för exportstödet böra lämpligen bestridas av medel, som inflyta genom upptagande av avgifter å majs och därmed jämförliga fodermedel.

Gällande bestämmelser om användning av svensk havre vid tillverkning av gryn torde böra bibehållas även under nästa regleringsår. Jag kan icke biträda statens jordbruksnämnds åsikt beträffande lämpligheten att nu utbyta dessa bestämmelser mot en anordning, enligt vilken kvarnarna skulle tillåtas att utan införselavgift införa utländsk havre i den omfattning det kan styrkas, att svensk havre till motsvarande myckenhet utförts ur ri-

ket utan stöd från statens sida. Som skäl för min uppfattning i denna fråga vill jag framhålla, att inmalningsförfarandet för närvarande är att betrakta närmast såsom ett stöd åt avsättningen av för grynändamål lämpad havre. För att den av jordbruksnämnden ifrågasatta anordningen skulle bli likvärdig med den nu gällande, skulle man bli nödsakad kräva att större delen av exporten avsett just sådan havre. Frånsett de svårigheter av praktisk art, som uppställandet av ett sådant krav skulle vålla, kan det knappast antagas att anordningen, så utformad, skulle bereda kvarnarna någon större lättnad. Om den inhemska havreskörden skulle bli av mindre god kvalitet och tillverkningsprocenten för havre av denna anledning behöver hållas jämförelsevis låg, kan det möjligen övervägas att medgiva införsel av utländsk grynhavre utan erläggande av införselavgift i den omfattning det styrkes att motsvarande kvantitet svensk havre utförts ur riket. Därest en sådan anordning befinner lämplig, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda härför erforderliga bestämmelser.

Två ledamöter av jordbruksutredningen ha i en till utredningens utlå-tande fogad reservation förordat, att småbrukare med viss lägre inkomst skulle tilldelas rabattkort, som berättigade dem att till lägre pris inköpa en viss kvantitet oljekakor, majs eller hönsfodermjöl per varje större husdjur (hästar och nötkreatur). Syftet med detta förslag har angivits vara att bereda hjälp åt de småbrukare, vilka endast producera livsmedel för eget behov och således icke nås av den av mig i det föregående tillstyrkta anordningen med pristillägg för en viss kvantitet saluförd mjölk. I det övervägande antalet yttranden har reservanternas förenämnda förslag av skilda anledningar blivit avstyrkt. Ej heller jag anser mig kunna biträda förslaget i föreliggande skick. Jordbruksutredningen har funnit lösningen av denna fråga kräva ingående förarbeten och undersökningar och uttryckligen förklarat sig ämna i ett större sammanhang upptaga densamma till behandling inom den närmaste tiden. Enligt min mening kunna också allvarliga erin-ringar riktas mot förslagets utformning. Om man bortser från den tekniska apparaten, anser jag de mest framträdande bristerna i förslaget vara att det uppmuntrar till användning av utländskt kraftfoder i fall, där fullgod svensk vara finnes att tillgå, och därjämte medverkar till uppkomsten av en på utländskt foder grundad animalieproduktion på brukningsdelar, vilkas innehavare ha sin egentliga försörjning utanför jordbruket. Därest det visar sig möjligt att i praktiken genomföra en prisdifferentiering av fodermedel, bör denna enligt min mening i första hand sikta till att underlätta foder-anskaffningen för småbrukare, som för sin utkomst i väsentlig mån äro hänvisade till jordbruksdriften. Vidare bör anordningen så utformas, att avsättningen av inhemskt foder i möjligaste mån främjas.

Gällande anordningar i syfte att förbilliga vissa fodermedel i Norrland och angränsande delar av landet torde böra bibehållas även under nästkommande regleringsperiod. Den av svenska lantmännens riksförbund väckta frågan om åtgärder till undanröjande av vissa för norrländska havreproducenter skadliga verkningar av anordningen med fraktbidrag för havre till

delar av Norrland torde böra upptagas till undersökning i samband med den översyn av regleringsåtgärderna i allmänhet som jordbruksutredningen har att verkställa. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att de påtalade olägenheterna kunde förutses redan då förevarande bidragsanordning på begäran av norrlandsrepresentanter i riksdagen infördes.

Brödsädsregleringen.

För stödåtgärderna på brödsädsmarknadens område äro bestämmelserna om inmalningstvång grundläggande. I anslutning till dessa regleras införseln av vete och råg samt därav framställda produkter. Enligt gällande direktiv bör vid tillämpning av nämnda anordningar en fri prisstegring intill 15 procent över 1925—29 års prisnivå ej förhindras. Under förutsättning att prisläget för brödsäd å världsmarknaden ej är alltför ogynnsamt, kan åt marknaden beredas ett särskilt stöd genom anordningen med utförselbevis. Slutligen må till skyddande av en viss lägsta prisnivå stödköp företagas. Stödköpsförfarandet tillämpas i praktiken för första gången under innevarande konsumtionsår.

I anslutning till av mig inledningsvis anförda synpunkter torde några större ändringar beträffande grunderna för brödsädsregleringen icke böra vidtagas för nästkommande skördeår. Nuvarande bestämmelser och direktiv i fråga om inmalningstvånget och importregleringen torde således böra gälla även i fortsättningen. I överensstämmelse härmed bör Kungl. Maj:t erhålla riksdagens bemyndigande att för tiden intill utgången av nästa konsumtionsår eller till och med den 31 augusti 1940 träffa anstalter för reglering av importen av vete och råg samt därav beredda produkter i huvudsaklig överensstämmelse med vad nu gäller.

Anordningen med utförselbevis, vilken innebär att genom införseln av brödsäd och vissa förmalningsprodukter inflytande tullmedel användas för stödjande av exporten av inhemsk brödspannmål, har till följd av de exceptionellt låga världsmarknadspriserna icke kunnat utnyttjas under innevarande konsumtionsår. För den händelse priserna å världsmarknaden för brödsäd väsentligt stiga, synas utförselbevisen åter kunna komma till användning i marknadsstödjande syfte. Med hänsyn härtill vill jag förorda, att förordningen angående utförselbevis för råg och vete förlänas fortsatt giltighet till och med den 31 augusti 1940. I samband med denna förlängning torde fortsatt befogenhet böra tilläggas Kungl. Maj:t att, då särskilda skäl därtill föranleda, för tiden till och med sagda dag bestämma, att restitution av tull enligt 4 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution ej må åtnjutas eller må åtnjutas allenast i mindre omfattning än i nämnda paragraf sägs. Enligt nuvarande direktiv må utförselbevis utfärdas, så länge vetepriset inom landet med tillägg i förekommande fall av utgående veteavgift icke per deciton överstiger 20 kronor 50 öre under höstmånaderna och 22 kronor under sommarmånaderna. För råg skola 1 krona per deciton lägre priser tillämpas. Dessa regler torde böra följas även under nästa konsum-

tionsår. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till marknadsförhållandena inom och utom landet bestämma utförselbevisens värde.

Som förut nämnts tillämpas under innevarande konsumtionsår stödköp för första gången. Ehuru väl erfarenheterna av årets verksamhet få anses ha givit vid handen att stödköpsförfarandet vid en stor skörd är förenat med vissa svårigheter, delar jag jordbruksutredningens åsikt beträffande lämpligheten att uppskjuta ett slutligt ställningstagande till denna anordning, till dess konsumtionsåret gått till ända och verkningarna av stödköp säkrare kunna bedömas. Såsom spannmålsaktiebolaget anfört torde för övrigt vissa av nämnda svårigheter bliva undanröjda vid en rikligare tillgång på lagerutrymmen, varom utredning för närvarande pågår.

På grund av vad sålunda anförts torde även under nästa konsumtionsår stödköp få verkställas till skyddande av en lägsta prisnivå å brödsäd. I likhet med jordbruksutredningen anser jag, att såsom dylik prisnivå bör gälla ett producentpris av 16 kronor 50 öre för deciton vete och 15 kronor 50 öre för deciton råg under höstmånaderna med en mot lagringskostnaderna svarande successiv stegring av prisnivån under konsumtionsåret. Då det måste anses skäligt, att något bättre brödsädspriser tillförsäkras producenterna, om brödsädsöverskottet är jämförelsevis ringa än om det är stort, bör i enlighet med utredningens förslag stödköp, där Kungl. Maj:t finner så av förhållandena påkallat, även kunna verkställas vid 50 öre högre priser än de nyss angivna.

För närvarande må stödköp under ett skördeår ej avse större kvantitet än 125,000 ton. Kungl. Maj:t är dock oförhindrad att, om så befinner sig oundgängligen erforderligt för att motverka ett starkare prisfall å brödspannmål, höja denna kvantitet till 150,000 ton. I sitt förut omförmälda yttrande över jordbruksutredningens utlåtande har statens jordbruksnämnd förordat, att Kungl. Maj:t för nästa konsumtionsår skulle erhålla bemyndigande att, om förhållandena det påkallade, utvidga stödköpsverksamheten till att omfatta en större kvantitet än den sist nämnda. På föranledande av en särskild framställning av nämnden har jag förut denna dag föreslagit Kungl. Maj:t att hos riksdagen hemställa om dylikt bemyndigande för nu löpande konsumtionsår. Till stöd för denna hemställan anförde jag, att syftet med regleringsåtgärderna i år icke kunde tillgodoses, med mindre möjlighet funnes att stödköpa mera brödsäd än den nu fastställda maximikvantiteten. Då intet hindrar att en liknande situation inträffar jämväl under nästa konsumtionsår, torde jordbruksnämndens nyssberörda förslag böra godtagas. Jag vill dock icke underlåta att framhålla, att förevarande ändring i nu gällande regler för stödköpsverksamheten ur vissa synpunkter kan vara ägnad att ingiva betänksamhet. Vid jordbruksutredningens fortsatta arbete torde böra övervägas, huruvida framdeles andra åtgärder böra ifrågakomma för ernående av det med stödköpsförfarandet förbundna syftet.

I detta sammanhang vill jag beröra den av svenska lantmännens riksförbund väckta frågan, vilket prisläge å brödsäd, som bör tolereras, innan utförsäljning av i stödköpssystemet inköpt spannmål må äga rum. Såsom jordbruks-

nämnden framhållit må enligt nu gällande direktiv under ett konsumtionsår inköpt brödsäd icke tillföras ett följande konsumtionsårs marknad utan att antingen motsvarande inköp företagas eller priserna tendera att överstiga den såsom övre gräns angivna nivån, d. v. s. 1925/29 års priser ökade med 15 procent. Om däremot prisläget för brödsäd under ett konsumtionsår, då stödköp tillämpas, stiger över stödköpsnivån, anser jag principiellt i likhet med jordbruksutredningen att hinder icke bör möta att, i den mån så är förenligt med bibehållande av denna nivå, å den inhemska marknaden utförsälja tidigare under konsumtionsåret stödköpt spannmål. Av skäl, som jordbruksutredningen anfört, bör emellertid en viss marginal utöver stödköpsnivån tolereras, innan sådan utförsäljning äger rum. Hur stor denna marginal bör vara är till en viss grad beroende på marknadsförhållandena, vilka det närmast ankommer på stödköpsorganet att bedöma. I regel torde en marginal av 75 öre å 1 krona få anses tillräcklig.

Statens beredskapslager av brödsäd bör alljämt bibehållas och förvaltas av svenska spannmålsaktiebolaget. Innan pågående utredningar rörande förefintliga lagringsmöjligheter, lagrets lämpliga placering ur beredskapssynpunkt m. m. slutförts, är jag icke beredd att taga ställning till frågan om lagrets storlek. Jag är icke heller beredd att nu fatta ståndpunkt till förslaget att kostnaderna för lagringen skulle täckas av andra medel än dem som äro avsedda för brödsädsregleringen och förordar alltså, att spannmålsbolagets ifrågavarande kostnader även under nästa konsumtionsår täckas i samma ordning som kostnaderna för bolagets verksamhet i övrigt.

Förut denna dag har jag föreslagit Kungl. Maj:t att träffa anstalter för uppläggande av ett beredskapslager av fodersäd intill en myckenhet av 15,000 ton. Jag förordade därvid, att detta lager tills vidare skulle förvaltas av svenska spannmålsaktiebolaget samt att bolaget skulle beredas särskild ersättning för kostnaderna i samband med lagringen. Såvitt nu kan bedömas komma dessa kostnader sannolikt icke att överstiga 2 kronor per deciton och år. Med hänsyn härtill torde å riksstaten för budgetåret 1939/40 böra anvisas ett förslagsanslag för ifrågavarande ändamål å 300,000 kronor. Eventuella lagringskostnader under innevarande konsumtionsår torde jämväl få bestridas av detta anslag. I den mån bolaget åsamkas förlust genom värdeminskning av lagret bör bolaget givetvis utbekomma gottgörelse härför. I vilken ordning detta bör ske, torde ej nu behöva avgöras.

I det föregående har förutsatts, att regleringsåtgärderna på brödsädsodlingens område även under nästa konsumtionsår skola handhavas av svenska spannmålsaktiebolaget. Kungl. Maj:t torde därför bemyndigas att träffa avtal med bolaget härom för tiden från och med den 1 september 1939 till och med den 31 augusti 1940. Då, såsom förut nämnts, bolaget under nämnda år jämväl skall handhava vissa andra uppgifter för statens räkning, torde, på sätt jordbruksnämnden förordat, i avtalet böra stadgas skyldighet för bolaget att efter beslut av Kungl. Maj:t åtaga sig statliga uppgifter i allmänhet, avseende spannmål och fodermedel. I övrigt synas vid avtalets uppgörande bestämmelserna i nu gällande avtal i huvudsak kunna följas.

Med stöd av nuvarande avtal mellan spannmålsaktiebolaget och staten har bolaget efter beslut av Kungl. Maj:t utbekommit svenska statens fyra procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 50 miljoner kronor för att användas som säkerhet för upplåning av för bolagets verksamhet erforderligt rörelsekapital i riksbanken. Av bolaget genom belåning av nämnda obligationer anskaffade medel ha numera till större delen bundits därigenom att bolaget under innevarande konsumtionsår inköpt brödsäd i stödköpssyfte. För att bolagets behov av rörelsekapital under återstående delen av konsumtionsåret skall bliva tillgodosett har jag förut denna dag hemställt om bemyndigande för fullmäktige i riksgäldskontoret att efter beslut av Kungl. Maj:t tillhandahålla bolaget ytterligare statsobligationer till ett nominellt belopp av 15 miljoner kronor. Därest stödköp även under nästa konsumtionsår behöva företagas, måste, i den mån i bolagets rörelse bundna medel icke dessförinnan lösgjorts genom realisation av inköpt spannmål, nytt rörelsekapital tillföras bolaget. Som jordbruksnämnden anfört är frågan om dylik realisation under nuvarande utrikespolitiska förhållanden synnerligen oviss. Med hänsyn till vad sålunda anförts tillstyrker jag, att fullmäktige i riksgäldskontoret bemyndigas att efter Kungl. Maj:ts beslut tillhandahålla bolaget statsobligationer av förut nämnt slag intill ytterligare belopp av 25 miljoner kronor.

För täckande av förlust å brödsädsregleringen samt för bestridande av kostnaderna för beredskapslagret och svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet i övrigt bör veteavgift i mån av behov kunna uttagas. I enlighet med de grunder, som fastställts för innevarande konsumtionsår, bör avgiften i regel icke överstiga skillnaden mellan å ena sidan 20 kronor 50 öre under höstmånaderna och 22 kronor under sommarmånaderna samt å andra sidan gällande producentpris å svenskt vete under motsvarande tider. Oavsett prisläget bör dock veteavgift till mindre belopp få uttagas till täckande av spannmålsaktiebolagets kostnader i samband med regleringen.

Potatisregleringen.

Till stödjande av potatismarknaden regleras tillverkningen av potatismjöl samt avsättningen av potatis för bränneriändamål. För tillverkning av potatismjöl fordras licens av statens potatismjölnämnd. Innehavare av dylik licens ävensom brännvinstillverkare äro skyldiga att vid inköp av potatis tillämpa den prissättning, som Kungl. Maj:t fastställer. Avsättningen av potatismjölet ordnas genom avtal mellan nämnden och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. För innebörden i nu gällande avtal, vilket avser tillverkningsåret 1 oktober 1938—30 september 1939, har jag förut redogjort. Vid godkännande av sagda avtal har Kungl. Maj:t gjort förbehåll om att den i § 10 av nämnden gjorda utfästelsen godkännes av riksdagen. Denna utfästelse har föreningen erhållit till skydd mot de risker, som äro förbundna med föreningens i avtalet gjorda åtagande att till reglerade priser inköpa

den enligt meddelade tillverkningslicenser å sammanlagt högst 250,000 deciton uppgående årstillverkningen. Framställning om utfästelsens godkännande torde nu böra avlåtas till riksdagen. Jag förutsätter, att hittills tilllämpade huvudgrunder för potatisregleringen skola gälla även under nästkommande tillverkningsår.

Särskilda åtgärder till befrämjande av jordbruket i Norrland.

För åstadkommande av en mera varaktig förbättring av jordbrukets lönsamhet i de nordliga delarna av riket har riksdagen, efter förslag av Kungl. Maj:t, ur jordbrukets prisregleringsfond anvisat 700,000 kronor för budgetåret 1937/38 och 800,000 kronor för budgetåret 1938/39. Enligt för anslagen meddelade bestämmelser har Kungl. Maj:t ägt att för vardera året använda högst 200,000 kronor för utlämnande av bidrag utan återbetalningsskyldighet för byggande av andelsslakterier i Norrland ävensom i andra delar av landet, där svårigheter förefinnas att på ett rationellt sätt ordna avsättningen för kött och fläsk. Återstoden av medlen har tagits i anspråk för produktions- och avsättningsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland och vissa delar av Kopparbergs och Värmlands län samt fördelats mellan hushållningssällskapen i nämnda landsdelar.

Det synes mig uppenbart, att här ifrågavarande verksamhet, vilken hitintills, om man bortser från bidragen till slakterierna, i stor utsträckning varit inriktad på upplysning, försök och propaganda, måste fortgå en längre tid för att bestående resultat därav skola kunna förväntas. Jag hemställer därför, att anslag för ändamålet må utgå jämväl under nästa budgetår. Anslagets storlek torde liksom i fjol böra bestämmas till 800,000 kronor. Beträffande användningen av detta anslag vill jag anföra följande.

Bidrag för byggande av andelsslakterier ha hittills utgått med sammanlagt 186,000 kronor. För beviljande av bidrag till slakterier, som äro under byggnad eller vilka komma att byggas under den närmaste tiden, finnas 214,000 kronor reserverade. Enligt av Sveriges slakteriförbund gjorda beräkningar, vilka skett med utgångspunkt från att bidrag liksom hittills böra utgå med högst 20 procent i Norrland och högst 10 procent i övriga delar av landet, som kunna komma i fråga, erfordras utöver nämnda medel ytterligare 250,000 kronor för att behovet av slakterier skall bliva på ett tillfredsställande sätt tillgodosett. Ifrågavarande anslagsbehov synes kunna fördelas på två år sålunda, att intill 100,000 kronor anvisas för nästa budgetår och resten för det därpå följande.

Hos Kungl. Maj:t föreligga framställningar från Umeå mejeriaktiebolag och Skellefteortens mejeriförening, u. p. a., samt från Norrbottens läns producentförening, u. p. a., i vilka hemställan göres om hjälp till ordnandet av mejerihanteringen inom Västerbottens läns lappmark och därmed jämförbara delar av länet samt inom Norrbottens län. I likhet med de sökande organisationerna finner jag syftet med dessa framställningar, för vilkas när-

mare innehåll redogörelse tidigare lämnats, behjärtansvärt. Av flera skäl kan jag emellertid icke biträda de däri framställda förslagen, att hjälpen skall ske på bekostnad av medel, som äro avsedda för prisutjämning för produktmjölk. För min del anser jag det lämpligast, att bidrag för ändamålet utgå ur nyssnämnda anslag å 800,000 kronor. Jag vill därför föreslå, att i fortsättningen viss del av detta anslag får användas för utlämnande av bidrag för anläggande eller ombyggnad av andelsmejerier i lappmarken och därmed jämförliga trakter av landet. Bidragen torde i regel böra begränsas till 20 procent av anläggningskostnaderna. Jag förutsätter härvid, att återstående kostnader täckas genom andelsteckning och lån. Möjligheterna för vederbörande mejeriföretag att avsätta erforderliga medel till förräntning och amortering av behöfligt lånekapital synas bliva avsevärt förbättrade, därest det av mig i det föregående tillstyrkta förslaget om särskilt pristillägg för intill 450 kilogram mjölk i månaden bifalles. Denna anordning medför, att det övertvägande flertalet producenter inom förevarande områden från de på hela landet belöpande prisutjämningsmedlen erhålla extra pristillägg av sammanlagt 3.5 öre per kilogram mjölk i Västerbottens län och 4.5 öre per kilogram mjölk i Norrbottens län. Därest vederbörande hushållningssällskap på grund av särskilda förhållanden finner sig böra tillstyrka högre bidrag än 20 procent, bör Kungl. Maj:t givetvis vara oförhindrad att besluta i enlighet härmed. Såsom villkor för erhållande av bidrag för berörda ändamål bör gälla, att anläggningarna utföras i samverkan med svenska mejeriernas riksförening och tillgodose ett rationellt ordnande av driften. Ansökningar om bidrag böra ingivas till hushållningssällskapet och bli föremål för prövning i samband med fördelningen av det allmänna anslaget ur prisregleringsfonden.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit, att högst 100,000 kronor av prisregleringsfonden skola få användas till utlämnande av bidrag utan återbetalningskyldighet till ekonomisk förening av jordbrukare för anläggning av potatislagerhus i Norrland och andra delar av riket, där likartade avsättningsförhållanden för potatis äro rådande. Detta förslag, som föranletts av en framställning från Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott med hemställan om anslag för uppförande av centrallagerhus för konsumtionspotatis i nämnda län, finner jag värt beaktande. Då emellertid någon erfarenhet av dylik verksamhet ännu icke föreligger, torde till att börja med bidrag böra beviljas endast till uppförande av det planerade eller under byggnad varande lagerhuset i Sundsvall och eventuellt till ytterligare en liknande anläggning i Norrland. Bidragen synas böra utgå från förenämnda allmänna anslag å 800,000 kronor. Beträffande bidragens storlek, villkor för bidrags erhållande samt ingivande av ansökning därom torde i tillämpliga delar böra gälla vad förut sagts om bidrag för anläggning av mejerier i lappmarken.

Som förut nämnts böra omförmälda bidrag till främjande av mejerihandlingen och uppförande av potatislagerhus komma under omprövning i samband med fördelningen mellan hushållningssällskapen av anslaget till pro-

duktionsbefrämjande åtgärder i Norrland. Vad angår användningen i övrigt av detta anslag delar jag lantbruksstyrelsens uppfattning att detsamma liksom hittills huvudsakligen bör tagas i anspråk för åtgärder i syfte att förbilliga och rationalisera produktionen samt anpassa denna till de naturliga betingelser för en lönande jordbruksdrift, som i varje särskilt fall kunna föreligga. De förslag, som lantbruksstyrelsen i sådant hänseende framlagt och vilka avse fodermedelsanalyser, undersökningar rörande kreatursbeståndets beskaffenhet, demonstrationsjordbruk samt upplysnings- och propagandaverksamhet, finner jag motiverade. Jag förutsätter, att hushållningssällskapen vid uppgörande av planer för anslaget användning taga förslagen under övervägande och i samråd med lantbruksstyrelsen utforma de närmare riktlinjerna för deras realiserande. I detta sammanhang vill jag betona angelägenheten av att nu förevarande åtgärder så långt möjligt planläggas och genomföras efter enhetliga grunder. Den av lantbruksstyrelsen föreslagna organisationen med lokala nämnder, vilka skulle bära det närmaste ansvaret för verksamheten, samt en samarbetsnämnd för hela det av verksamheten berörda området synes mig utgöra ett beaktansvärt uppslag i nämnda hänseende. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter hörande av hushållningssällskapens förvaltningsutskott, besluta i denna fråga. Jag finner det också lämpligt, att lantbruksstyrelsen beredes tillfälle att taga del av inkommande ansökningar och i förekommande fall framlägga de förslag, som kunna anses påkallade i syfte att bringa olika åtgärder i samklang med varandra.

Jordbrukets prisregleringsfond och fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat skulle till jordbrukets prisregleringsfond komma att ingå dels accis å margarin, dels skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl, dels slaktdjursavgift, dels införselavgift å havre och majs jämte vissa andra fodermedel samt malt, dels ock slutligen särskilda införsel- och utförselavgifter å slaktdjur, kött och fläsk samt ägg. I det genom innevarande års statsverksproposition framlagda riksstatsförslaget hava i avbidan på avlåtande av proposition i ämnet intäkterna av nämnda avgifter beräknats till 47,000,000 kronor, därav 27,000,000 kronor avse margarinaccismedel och återstoden övriga avgifter. Avkastningen av de avgifter, som enligt vad jag tidigare anfört under nästa budgetår böra upptagas för täckande av förluster å spannmålsregleringen m. m., har i statsverkspropositionen beräknats till 8,000,000 kronor. Av skäl, som jag där (se IX H. T. sid. 223) anfört, böra sistnämnda avgifter endast till den del de överstiga 2,000,000 kronor avsättas till fonden för mötande av sådana förluster. I enlighet härmed har avsättningsanslaget till sistberörda fond i riksstatsförslaget beräknats till 6,000,000 kronor.

Enligt vad jag i samband med behandlingen av mjölkregleringen anført bör accisen å margarin och vissa andra fettvaror under nästa budgetår utgå med ett högre belopp än för närvarande. Med hänsyn härtill torde inkomsterna av denna accis böra beräknas till 35,000,000 kronor. I övrigt synes anledning till ändring i de i statsverkspropositionen gjorda beräkningarna icke föreligga. Å riksstatens utgiftssida torde alltså böra såsom förslagsanslag under nionde huvudtiteln anvisas för avsättning till jordbrukets prisregleringsfond 55,000,000 kronor och för avsättning till fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen 6,000,000 kronor. Chefen för finansdepartementet torde senare i samband med förnyad inkomstberäkning få anmäla frågan om det belopp, varmed intäkterna av accisen å margarin och vissa andra fettvaror böra uppföras i riksstaten för nästa budgetår.

I anslutning till vad i det föregående anförts hava inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till

- 1) *förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 26 juni 1933 (nr 391) angående mjölkavgift;*
- 2) *förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 7 juni 1935 (nr 279) angående slaktdjursavgift;*
- 3) *förordning angående ändrad lydelse av 11 § förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl;*
- 4) *förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 11 juni 1937 (nr 369) angående utförselbevis för råg och vete.*

Proposition i ärendet lärer jämlikt § 54 riksdagsordningen kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels antaga omförmälda författningsförslag,

dels ock

1) medgiva, att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1940 av införseln till riket av mjölk och mejeriprodukter samt kasein i enlighet med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

2) medgiva, att Kungl. Maj:t må, om så befinnes nödigt för stödjande av priset å smör, vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1940 av införseln till riket av margarin, konstister och fettemulsion samt av råvaror för margarinindustrien och ämnen, varav dessa framställas, i enlighet med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

3) medgiva, att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1940 av införseln till

Kungl. Maj:ts proposition nr 230.

riket av slaktdjur samt kött och fläsk i enlighet med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

4) medgiva, att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 30 juni 1940 av införseln till riket av ägg m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser;

5) medgiva, att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 31 augusti 1940 av införseln till riket av malt i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

6) medgiva, att Kungl. Maj:t må vidtaga åtgärder för reglering för tiden till och med den 31 augusti 1940 i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande bestämmelser av införseln till riket av vete och råg samt därav framställda produkter;

7) medgiva, att Kungl. Maj:t må, då särskilda skäl därtill föranleda, för tiden till och med den 31 augusti 1940 bestämma, att restitution av tull enligt 4 § förordningen den 4 oktober 1929 (nr 307) angående tullrestitution (*kvarnindustrirestitution*) ej må åtnjutas eller må åtnjutas allenast i mindre omfattning än i nämnda paragraf sägs;

8) bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa avtal med svenska spannmålsaktiebolaget för tiden från och med den 1 september 1939 till och med den 31 augusti 1940 i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna grunder;

9) bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att efter beslut av Kungl. Maj:t i mån av behov tillhandahålla svenska spannmålsaktiebolaget svenska statens fyra procent obligationer, ouppsägbara från innehavarens sida, till ett nominellt belopp av 25,000,000 kronor för att av bolaget pantförskrivnas såsom säkerhet för lån i riksbanken;

10) godkänna i § 10 av avtal den 26 augusti 1938 mellan statens potatismjölsnämnd och Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. av nämnden gjord utfästelse;

11) besluta, att av de avgifter för täckande av förluster å spannmålsregleringen, vilka efter avdrag av restitutioner inflyta under budgetåret 1939/40, skall till fonden för mötande av sådana förluster överföras det belopp, som överstiger 2,000,000 kronor;

12) anvisa för budgetåret 1939/40:

a) till beredskapslagring av fodersäd ett förslagsanslag av 300,000 kronor;

- b) till avsättning till jordbrukets prisregleringsfond ett förslagsanslag av 55,000,000 kronor;
- c) till avsättning till fonden för mötande av förluster å spannmålsregleringen ett förslagsanslag av 6,000,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall och förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Benno Gårdsten.

TABELLBILAGA.

Tab. I. Vissa jordbruksnäringen berörande prisindextal.

	Socialstyrs- index för livsm.p. i hush.- budgeten (1914 = 100)	Av jordbruksutr. beräknat index för nedan- stående i hushållsbudg. ingående livsmedel						Kommerskollegii index för (1913 = 100)			Jord- bruks- nämndens pro- ducent- prisindex ¹	Lantbrukssällskapets nya index för inhemska jordbruksprodukter				
		Inhemska jordbruksprod.				Samtl. svenska jordbr.- prod.	Samtl. mat- varor	anima- liska livs- medel	vegeta- biliska livs- medel	foder- medel		Spann- mål	Meje- ripro- dukter	Slakt- djur	Samtl. anim. prod.	Samtl. jord- bruks- prod.
		Meje- ripro- dukter	Mjöl och gryn	Bröd	Kött och fläsk											
1925-29	155	100	100	100	100	100	100	148	143	146	100	100	100	100	100	
1930	137	89	86	94	95	88	88	124	109	99	82.9	—	—	—	—	
1931	128	86	83	92	79	82	82	109	104	96	74.1	—	—	—	—	
1932	124	80	79	91	73	78	79	102	106	100	68.4	—	—	—	—	
1933	121	80	77	89	69	75	76	99	103	92	66.1	—	—	—	—	
1934	123	87	75	88	70	78	78	112	103	110	71.8	—	—	—	—	
1935	130	86	81	87	84	82	83	122	104	121	81.6	75.1	81.8	80.9	80.6	
1936	133	88	83	88	92	86	86	125	106	128	86.0	77.1	88.6	85.4	86.6	
1937	139	94	88	92	92	89	89	131	115	141	91.9	90.0	93.0	88.1	90.4	
1938	144	98	92	94	99	93	92	137	113	135	95.9	86.8	99.2	93.9	96.0	
1937 januari ...	—	—	—	—	—	—	—	128	112	142	88.8	—	—	—	—	
februari ..	—	—	—	—	—	—	—	127	114	144	88.8	—	—	—	—	
mars	137	—	—	—	—	—	—	127	115	141	90.2	—	—	—	—	
april	—	—	—	—	—	—	—	123	115	144	89.6	—	—	—	—	
maj	—	—	—	—	—	—	—	127	115	142	89.1	—	—	—	—	
juni	138	—	—	—	—	—	—	126	115	139	90.2	—	—	—	—	
juli	—	—	—	—	—	—	—	129	115	140	90.2	—	—	—	—	
augusti ...	—	—	—	—	—	—	—	134	114	143	91.8	—	—	—	—	
september	140	—	—	—	—	—	—	136	115	144	94.8	—	—	—	—	
oktober ...	—	—	—	—	—	—	—	137	117	139	96.0	—	—	—	—	
november.	—	—	—	—	—	—	—	138	116	139	96.3	—	—	—	—	
december .	142	—	—	—	—	—	—	140	116	139	99.9	—	—	—	—	
1938 januari ...	—	—	—	—	—	—	—	137	115	140	96.5	87.5	102.1	97.7	98.5	
februari...	—	—	—	—	—	—	—	134	115	140	95.2	88.2	97.3	95.5	95.7	
mars	141	—	—	—	—	—	—	133	114	138	95.2	87.8	99.8	95.1	97.3	
april	—	—	—	—	—	—	—	134	115	135	97.7	87.5	102.4	94.7	98.7	
maj	—	—	—	—	—	—	—	133	115	137	95.6	86.6	102.4	89.9	96.5	
juni	143	—	—	—	—	—	—	137	115	137	95.4	88.1	98.4	90.2	94.8	
juli	—	—	—	—	—	—	—	136	115	137	95.4	90.0	96.6	91.9	95.2	
augusti ...	—	—	—	—	—	—	—	137	112	136	91.5	85.4	93.7	89.6	92.0	
september	145	—	—	—	—	—	—	138	111	134	92.9	84.9	91.4	92.6	92.1	
oktober ...	—	—	—	—	—	—	—	139	110	134	96.6	84.8	95.4	93.2	93.8	
november.	—	—	—	—	—	—	—	142	110	127	97.8	82.8	101.2	97.2	96.8	
december .	145	—	—	—	—	—	—	144	109	128	101.2	81.2	108.9	100.9	101.1	
1939 januari ...	—	—	—	—	—	—	—	143	109	130	100.8	—	—	—	—	

¹ För viktigare jordbruksprodukter.

Tab. II a. Priser å öre/kg å nedanstående varuslag.¹

År och månad	Kons.-mjölk ²	Prod.-mjölk ³	Kor kl. I	Kor kl. III	Tjurar kl. I	Svin kl. I	Ägg	Svenskt vete	Potatis	Vit-foderhavre	Majs	Jordnötskakor
1925—29.....	22	10.9	64	40	68	110	158	22.66	10.10	15.47	17.14	20.80
1930.....	21	8.1	58	36	66	95	125	18.43	7.27	9.93	12.03	14.28
1931.....	21	6.8	48	29	50	59	106	19.11	8.55	10.67	8.65	13.34
1932.....	20	6.0	38	23	36	61	94	17.40	7.67	10.48	9.92	15.63
1933.....	20	6.9	35	21	35	59	90	17.28	6.03	9.52	9.09	14.41
1934.....	21	8.8	46	30	48	56	99	16.97	6.02	11.83	13.01	15.21
1935.....	21	9.0	57	38	61	83	114	16.69	8.28	12.15	15.51	17.44
1936.....	22	9.7	59	39	62	89	127	17.01	8.53	12.77	15.93	19.08
1937.....	23	10.4	56	38	62	91	138	19.60	9.02	15.58	16.33	19.69
1938.....	24	11.0	58	41	63	99	137	18.85	8.66	13.62	16.88	19.60
1937 januari ..	22	9.9	55	34	60	95	130	19.45	8.24	15.81	16.08	20.85
februari	22	10.3	53	33	59	88	133	19.95	9.20	15.75	15.80	20.46
mars	22	10.0	52	33	57	85	140	19.78	9.40	15.94	15.61	19.85
april	22	10.0	53	35	59	79	103	19.94	9.33	16.46	16.27	19.15
maj	22	9.8	55	37	61	80	104	19.93	8.91	16.80	16.04	18.97
juni	23	10.1	55	39	62	80	110	—	8.85	16.75	15.87	18.88
juli.....	23	9.9	59	43	65	86	125	—	13.17	—	15.97	19.13
augusti ..	23	10.4	60	44	65	91	129	18.97	10.01	—	16.31	19.79
september	24	10.8	60	44	65	103	148	19.49	7.63	14.82	16.63	19.85
oktober .	24	11.1	58	39	63	100	174	19.59	7.36	15.20	16.99	19.99
november	24	11.2	58	39	62	103	180	19.45	7.77	15.81	17.19	19.99
december	24	11.7	56	37	61	105	180	19.43	8.37	15.13	17.16	19.88
1938 januari ..	24	11.2	56	37	61	103	156	19.84	9.13	15.31	17.57	19.90
februari .	24	11.2	55	37	61	97	138	20.49	8.75	15.34	17.35	19.75
mars	24	10.9	54	38	60	93	109	20.47	8.65	14.99	16.99	19.15
april	24	10.9	56	39	62	97	100	20.82	8.45	14.74	16.84	18.53
maj	24	10.3	55	39	62	95	104	21.19	8.65	15.04	17.21	18.46
juni	24	10.0	55	41	63	101	110	—	9.40	—	16.83	19.10
juli.....	24	10.2	61	45	66	100	125	—	13.51	—	16.20	19.55
augusti ..	24	10.4	61	46	66	95	132	17.58	7.80	—	15.95	19.51
september	24	10.9	59	44	64	100	155	17.17	7.32	12.48	15.92	19.75
oktober ..	24	11.8	59	42	63	99	174	17.03	7.30	12.54	17.00	20.50
november	24	12.1	59	41	63	105	180	17.00	7.35	11.31	16.60	20.50
december	25	12.3	61	41	65	108	155	16.95	7.60	10.85	17.42	20.49
1939 januari ..	25	12.3	63	44	67	110	142	17.20	8.41	11.51	18.04	20.49

¹ Prisuppgifterna ha erhållits från statens jordbruksnämnds kansli. Det bör anmärkas, att några av uppgifterna för närvarande undergå viss justering inom nämnda kansli.

² Detaljhandelspris enligt Socialstyrelsen.

³ Beräknat pris till producenter. Mejerikostnader ha frändragits. Skummjölksvärde ej inräknat.

Tab. II b. Priserna å nedanstående varuslag i % av medelpriserna åren 1925—29.¹

År och månad	Kons.-mjölk	Prod.-mjölk	Kor kl. I	Kor kl. III	Tjurar kl. I	Svin kl. I	Ägg	Svenskt vete	Potatis	Vitfoderhavre	Majs	Jordnötskakor
1930.....	95	74	91	90	97	86	79	81	72	64	70	69
1931.....	95	62	75	73	74	54	67	84	85	69	50	64
1932.....	91	55	59	58	53	55	59	77	76	68	58	75
1933.....	91	63	55	53	51	54	57	76	60	62	53	69
1934.....	95	76	72	75	71	51	63	75	60	76	76	73
1935.....	95	83	89	95	90	75	72	74	82	79	90	84
1936.....	100	89	92	98	91	81	80	75	84	83	93	92
1937.....	105	95	88	95	91	83	87	86	89	101	95	95
1938.....	109	101	91	103	93	90	87	83	86	88	98	94
1937 januari ..	96	93	86	89	88	90	69	82	85	101	91	96
februari .	100	89	84	87	87	86	85	84	91	102	89	94
mars	100	90	84	85	85	83	117	84	87	102	88	92
april	100	97	83	88	87	75	97	84	86	102	93	93
maj	100	99	85	90	90	72	91	82	87	101	91	93
juni	105	99	85	95	90	68	96	—	90	101	91	94
juli.....	105	97	89	102	92	74	108	—	83	—	92	95
augusti ..	105	95	90	105	92	78	93	87	91	—	95	96
september	109	92	91	107	94	90	92	95	90	97	101	96
oktober .	109	97	89	100	93	90	88	96	91	108	105	96
november	109	97	92	103	93	95	72	94	97	108	105	96
december	109	108	92	100	92	98	77	92	101	108	104	96
1938 januari ..	104	105	88	97	90	98	83	84	94	101	100	91
februari	109	97	87	97	90	95	88	86	86	99	97	91
mars	109	98	87	97	90	91	91	87	80	95	96	91
april	109	106	88	98	91	92	94	88	78	92	96	90
maj	109	104	85	95	91	86	91	87	85	90	98	91
juni	109	98	85	100	91	86	96	—	95	—	97	95
juli.....	109	100	92	107	93	86	108	—	85	—	94	97
augusti ..	109	95	91	110	93	82	95	81	71	—	93	95
september	109	93	89	107	93	88	96	83	86	85	96	96
oktober..	109	103	91	108	93	89	88	83	90	89	105	99
november	109	105	94	108	94	97	72	82	92	80	102	99
december	114	114	100	111	98	101	66	80	92	78	106	99
1939 januari ..	109	115	98	116	99	105	75	73	87	76	102	94

¹ Jämför noterna till tab. II a.

Tab. III. Manchesternoteringar å smör samt skillnaden mellan manchesternoteringarna å svenskt smör samt danskt, finskt och nyzeeländskt smör (öre/kg).

År och månad	Manchesternoteringar å smör				Skillnaden mellan manchesternoteringarna å svenskt samt danskt, finskt och nyzeeländskt smör		
	Svenskt	Danskt	Finskt	Nyzeeländskt	Svenskt-danskt	Svenskt-finskt	Svenskt-nyzeeländskt
1929.....	314	328	316	.	- 14	- 2	
1930.....	254	227	256	.	+ 27	- 2	
1931.....	221	233	222	206	- 12	- 1	+ 15
1932.....	214	224	215	197	- 10	- 1	+ 17
1933.....	183	202	191	161	- 19	- 8	+ 22
1934.....	162	192	174	145	- 30	-12	+ 17
1935.....	201	218	206	181	- 17	- 5	+ 20
1936.....	215	232	214	198	- 17	+ 1	+ 17
1937.....	233	247	233	217	- 14	—	+ 16
1938.....	236	253	236	229	- 17	—	+ 7
1937 januari.....	201	218	200	186	- 17	+ 1	+ 15
februari.....	212	235	211	171	- 23	+ 1	+ 41
mars.....	220	242	219	191	- 22	+ 1	+ 29
april.....	203	222	207	206	- 14	+ 1	+ 2
maj.....	209	215	209	209	- 6	—	—
juni.....	215	223	215	217	- 8	—	- 2
juli.....	222	235	222	223	- 13	—	- 1
augusti.....	235	248	235	228	- 13	—	+ 7
september.....	252	264	252	232	- 12	—	+ 20
oktober.....	267	279	267	267	- 12	—	—
november.....	279	289	279	252	- 10	—	+ 27
december.....	276	293	276	222	- 17	—	+ 54
1938 januari.....	244	261	244	216	- 17	—	+ 28
februari.....	225	247	225	221	- 22	—	+ 4
mars.....	225	238	225	228	- 13	—	- 3
april.....	234	240	234	240	- 6	—	- 6
maj.....	243	251	243	251	- 8	—	- 8
juni.....	231	242	231	237	- 11	—	- 6
juli.....	227	242	227	237	- 15	—	- 10
augusti.....	233	251	232	236	- 18	+ 1	- 3
september.....	239	263	238	235	- 24	+ 1	+ 4
oktober.....	231	253	231	224	- 22	—	+ 7
november.....	245	268	245	212	- 23	—	+ 53
december.....	255	279	255	215	- 24	—	+ 40
1939 januari.....	259	275	259	239	- 16	—	+ 20

Tab. IV. Tillverkning och försäljning av mejerismör och ost samt försäljning av mjölk och margarin, i ton.

År och månad	Avgifts- belagd mjölk	Därav konsum- tions- mjölk	Tillverkat mejeri- smör	Inom lan- det försålt mejeri- smör	Till- verkad ost	Inom lan- det försåld ost	Försålt margarin
1934	2,651,804	797,135	62,510	39,431	31,103	30,823	52,831
1935	2,692,728	817,356	63,452	43,680	31,669	32,384	55,202
1936	2,853,631	845,047	67,168	48,152	37,758	34,498	56,126
1937	2,974,366	858,907	73,248	49,099	35,444	36,613	58,810
1938	3,159,752	881,934	80,103	51,537	36,525	38,816	58,401
1937 januari	232,657	67,423	5,637	3,709	3,153	2,749	4,539
februari	212,477	64,477	5,078	3,338	2,661	2,964	4,498
mars	234,378	74,915	5,472	3,915	2,768	2,861	5,231
april	235,173	70,914	5,530	3,967	2,907	3,165	5,205
maj	263,025	75,850	6,188	4,411	3,483	2,460	4,435
juni	283,588	67,610	7,160	4,345	4,180	2,905	5,208
juli	272,714	77,399	6,693	4,246	2,966	3,445	4,108
augusti	277,508	73,557	6,973	4,704	3,318	3,414	4,648
september	264,177	73,551	6,748	4,136	3,036	3,680	5,328
oktober	242,393	71,020	6,240	3,976	2,345	3,335	5,057
november	221,617	69,115	5,654	4,077	2,042	3,171	5,163
december	234,659	73,076	5,875	4,275	2,585	2,464	5,390
1938 januari	249,671	71,194	6,185	3,884	3,175	3,019	4,399
februari	229,831	66,709	5,562	3,330	2,899	2,808	4,642
mars	260,732	81,209	6,108	4,013	3,125	3,036	5,320
april	264,970	76,809	6,336	4,141	3,393	2,868	4,921
maj	283,166	74,547	7,084	4,440	3,557	3,115	4,820
juni	307,334	69,519	8,174	4,710	4,175	3,357	4,782
juli	295,690	72,258	7,889	4,249	3,363	3,754	4,409
augusti	299,303	75,441	7,845	4,851	3,405	3,874	4,674
september	272,306	73,245	7,228	4,653	2,971	4,045	5,234
oktober	245,041	73,378	6,425	4,471	2,142	3,357	4,807
november	221,350	70,974	5,673	4,228	1,834	3,134	5,096
december	230,358	76,651	5,594	4,567	2,486	2,449	5,297
1939 januari	250,816	79,959	5,947	4,302	3,148	2,718	4,491

Tab. V. Utförseln av smör (i ton) samt medelnettoexportpris (i öre/kg).

År och månad	E x p o r t				Medelnetto- exportpris
	Total	Därav till England	Därav till Tyskland		
			Kontingent	Reichsstelle	
1929	25,196	12,988	10,729		.
1930	26,674	14,004	11,235		.
1931	19,525	11,657	6,545		.
1932	13,547	9,045	3,946		.
1933	17,127	11,810	4,768		152
1934	23,220	16,489	4,299		119
1935	20,262	10,310	4,356	5,172	152
1936	19,068	8,349	4,246	6,189	175
1937	23,535	10,782	3,990	8,035	188
1938	28,555	16,865	4,094	7,771	191
1937 januari	1,754	749	399	680	161
februari	1,799	724	364	688	170
mars	1,504	955	386	261	176
april	1,770	1,034	311	254	163
maj	1,509	1,031	374	272	159
juni	2,458	1,192	151	1,235	166
juli	2,713	1,297	212	1,005	176
augusti	2,133	934	317	936	191
september	2,677	813	381	1,388	207
oktober	2,193	1,261	390	620	225
november	1,437	786	313	417	228
december	1,588	794	392	279	229
1938 januari	2,361	1,020	321	1,386	195
februari	2,428	1,581	343	406	178
mars	2,171	1,638	380	—	175
april	2,149	1,760	367	22	188
maj	2,324	1,703	388	330	191
juni	3,248	1,954	202	1,048	181
juli	3,498	1,807	213	1,459	181
augusti	2,906	1,328	381	1,299	192
september	2,906	1,157	373	1,288	199
oktober	1,888	1,162	383	457	190
november	1,412	1,003	370	—	202
december	1,265	752	373	76	212
1939 januari	1,397	795	380	363	212

Tab. VI a. Prisutjämningsbidragen åren 1935—1938, öre/kg.

Prisutjämnings- distrikt	Januari					Februari				Mars				April				Maj				Juni			
	1935	1936	1937	1938	1939	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938
Stockholms	3.00	4.60	¹	¹	¹	3.00	4.80	¹	¹	2.95	4.78	¹	¹	2.94	4.78	¹	¹	2.65	4.61	¹	¹	2.93	4.21	¹	¹
Smålands	2.29	3.78	2.59	1.94	3.09	2.27	3.54	2.76	1.98	2.26	3.51	2.41	1.76	2.30	3.49	2.92	1.78	2.01	3.24	2.67	1.98	2.34	3.09	2.33	1.64
V. Sveriges	2.44	3.59	2.59	1.94	3.09	2.41	3.82	2.76	1.98	2.37	3.82	2.41	1.76	2.44	4.38	2.92	1.78	2.15	4.18	2.67	1.98	2.46	3.75	2.33	1.64
Skånes	2.16	3.52	2.19	1.70	2.72	2.14	3.33	2.35	1.71	2.15	3.22	1.98	1.49	2.22	3.36	2.53	1.56	1.97	3.16	2.38	1.81	2.35	3.11	2.22	1.60
Värmlands och Da- larnas	3.64	6.06	3.62	2.74	3.90	3.32	5.86	3.95	2.57	4.00	5.70	3.53	2.30	3.80	5.47	3.94	2.25	3.39	5.18	3.62	2.38	3.74	4.70	3.03	2.02
Mellersta Norrlands	3.90	5.77	3.99	5.25	5.34	4.03	6.93	4.00	4.49	4.10	5.60	3.89	4.28	4.22	5.63	3.98	4.00	3.92	5.14	4.20	4.39	5.57	5.17	4.13	4.24
Västerbottens ²	—	—	—	4.69	4.77	—	—	—	4.62	—	—	—	3.87	—	—	—	3.93	—	—	—	4.47	—	—	—	4.44
Norrbottnens	4.54	6.33	7.25	7.40	7.17	4.84	7.76	7.62	7.34	5.36	6.52	7.94	6.21	4.70	6.19	7.74	6.02	5.05	5.85	7.71	6.54	6.78	6.91	6.90	6.33
Hela riket	2.58	4.05	2.67	2.15	3.30	2.58	4.12	2.84	2.16	2.56	4.01	2.49	1.91	2.61	4.18	3.01	1.94	2.32	3.96	2.80	2.17	2.67	3.72	2.49	1.85

Prisutjämnings- distrikt	Juli				Augusti				September				Oktober				November				December			
	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938	1935	1936	1937	1938
Stockholms	3.22	¹	¹	¹	3.62	¹	¹	¹	3.79	¹	¹	¹	4.20	¹	¹	¹	4.21	¹	¹	¹	4.40	¹	¹	¹
Smålands	2.52	3.75	2.59	2.34	2.84	3.81	2.66	2.61	3.05	3.40	3.03	3.07	3.48	3.69	3.87	3.97	3.53	2.57	2.95	4.31	3.88	2.55	3.01	4.08
V. Sveriges	2.62	3.75	2.59	2.34	2.99	3.81	2.66	2.61	2.98	3.40	3.03	3.07	3.28	3.69	3.37	3.97	3.29	2.57	2.95	4.31	3.59	2.55	3.01	4.08
Skånes	2.54	3.41	2.40	2.24	2.81	3.55	2.52	2.48	2.98	3.08	2.80	2.93	3.28	3.19	3.00	3.54	3.19	2.16	2.52	3.74	3.59	2.16	2.61	3.68
Värmlands och Da- larnas	4.88	5.46	3.72	2.92	4.86	5.36	3.50	3.19	4.61	4.41	3.95	3.74	6.07	5.20	4.48	4.84	6.14	3.86	4.10	5.46	6.78	3.71	4.07	5.22
Mellersta Norrlands	6.67	5.71	4.64	5.13	7.94	6.02	6.26	5.57	7.29	5.39	5.59	5.50	7.70	5.74	5.96	6.36	6.97	4.92	5.68	6.88	6.78	4.17	5.86	6.35
Västerbottens	—	—	5.24	5.04	—	—	5.72	5.15	—	—	5.68	5.34	—	—	5.67	5.97	—	—	4.89	5.33	—	—	5.02	5.35
Norrbottnens	7.00	8.53	8.96	7.44	10.57	10.05	11.45	8.15	10.30	9.85	11.30	8.26	14.58	12.65	14.08	10.25	8.57	9.16	8.90	9.11	7.71	7.82	8.08	8.13
Hela riket	2.91	3.90	2.76	2.56	3.25	3.98	2.86	2.83	3.38	3.54	3.21	3.31	3.75	3.78	3.51	4.15	3.73	2.67	3.08	4.48	4.07	2.64	3.18	4.31

¹ För Mälardalen och Örebro län utgå prisutjämningsbidrag med 15 % samt för Östergötland, norra Kalmar och Gotland med 5 % högre belopp än för Småland, Blekinge och Västra Sverige.

² Före 1 juli 1937 ingick Västerbotten i Mellersta Norrlands prisutjämningsdistrikt.

Tab. VI b. Nettoutjämningsbidrag.¹

År och månad	Mälardalen och Örebro län ²	Östergötland, norra Kalmar och Gotland	Småland och Blekinge	Västra Sverige	Skåne	Värmland och Dalarna	Mell. Norrland	Västerbotens län	Norrbotens län	Hela riket
1935 januari	1.00		0.29	0.44	0.16	1.64	1.90		2.54	0.58
februari	1.00		0.27	0.41	0.14	1.82	2.08		2.84	0.58
mars	0.95		0.26	0.37	0.15	2.00	2.10		3.36	0.56
april	0.94		0.30	0.44	0.22	1.80	2.22		2.70	0.61
maj	0.65		0.0	0.15		1.39	1.92		3.05	0.32
juni	0.93		0.34	0.46	0.35	1.74	3.57		4.78	0.67
juli	1.22		0.52	0.62	0.54	2.38	4.67		5.00	0.91
augusti	1.62		0.84	0.99	0.81	2.86	5.94		8.57	1.25
september ..	1.79		1.05	0.98	0.98	2.61	5.29		8.30	1.38
oktober	2.20		1.48	1.28	1.28	4.07	5.70		12.58	1.75
november ..	2.21		1.53	1.29	1.19	4.14	4.97		6.57	1.73
december ..	2.40		1.88	1.59	1.59	4.78	4.78		5.71	2.07
1936 januari	2.60		1.78	1.59	1.52	4.06	3.77		4.93	2.05
februari	2.80		1.54	1.82	1.83	3.86	4.98		5.76	2.12
mars	2.78		1.51	1.82	1.22	3.70	3.60		4.52	2.01
april	2.78		1.49	2.38	1.86	3.47	3.63		4.19	2.18
maj	2.61		1.24	2.18	1.16	3.18	3.14		3.85	1.96
juni	2.21		1.09	1.75	1.11	2.70	3.17		4.91	1.72
juli	2.31	1.93	1.75	1.75	1.41	3.46	3.71		6.53	1.90
augusti	2.38	2.00	1.81	1.81	1.55	3.36	4.02		8.05	1.98
september ..	1.91	1.57	1.40	1.40	1.08	2.41	3.39		7.85	1.54
oktober	2.24	1.87	1.69	1.69	1.19	3.20	3.74		10.65	1.78
november ..	1.45	1.19	1.07	1.07	0.66	2.36	3.42		7.66	1.17
december ..	1.43	1.17	1.05	1.05	0.66	2.21	2.67		6.32	1.14
1937 januari	1.47	1.21	1.09	1.09	0.69	2.12	2.49		5.75	1.17
februari	1.67	1.39	1.26	1.26	0.85	2.45	2.50		6.12	1.84
mars	1.27	1.03	0.91	0.91	0.48	2.03	2.39		6.44	0.99
april	1.35	1.06	0.92	0.92	0.53	1.94	1.98		5.74	1.01
maj	1.07	0.80	0.67	0.67	0.38	1.62	2.20		5.71	0.80
juni	0.67	0.44	0.33	0.33	0.22	1.03	2.13		4.90	0.49
juli	0.97	0.71	0.59	0.59	0.40	1.72	2.64	3.24	6.96	0.76
augusti	1.05	0.79	0.66	0.66	0.52	1.50	4.26	3.72	9.45	0.86
september ..	1.48	1.18	1.03	1.03	0.80	1.95	3.59	3.68	9.30	1.21
oktober	1.87	1.53	1.37	1.37	1.00	2.48	3.96	3.67	12.08	1.51
november ..	1.89	1.59	1.45	1.45	1.02	2.60	4.18	3.39	7.40	1.58
december ..	1.96	1.66	1.51	1.51	1.11	2.57	4.36	3.52	6.58	1.68
1938 januari	1.23	1.03	0.94	0.94	0.70	1.74	4.25	3.69	6.40	1.15
februari	1.27	1.07	0.98	0.98	0.71	1.57	3.49	3.62	6.34	1.16
mars	1.02	0.84	0.76	0.76	0.49	1.30	3.28	2.87	5.21	0.91
april	1.04	0.86	0.78	0.78	0.56	1.25	3.00	2.93	5.02	0.94
maj	0.77	0.57	0.48	0.48	0.31	0.88	2.39	2.97	5.04	0.67
juni	0.38	0.22	0.14	0.14	0.10	0.52	2.74	2.94	4.83	0.35
juli	0.69	0.45	0.34	0.34	0.24	0.92	3.13	3.04	5.44	0.56
augusti	1.00	0.74	0.61	0.61	0.48	1.19	3.57	3.15	6.15	0.88
september ..	1.53	1.22	1.07	1.07	0.93	1.74	3.50	3.34	6.26	1.31
oktober	2.56	2.16	1.97	1.97	1.54	2.84	4.36	3.97	8.25	2.15
november ..	2.95	2.52	2.31	2.31	1.74	3.46	4.88	3.83	7.11	2.48
december ..	2.69	2.28	2.08	2.08	1.68	3.22	4.35	3.35	6.13	2.81
1939 januari	2.55	2.24	2.09	2.09	1.72	2.90	4.34	3.77	6.17	2.30

¹ Mjölkgaviften har varit 2 öre 1935—oktober 1936, 1.5 öre november 1936—mars 1937, 2 öre april—oktober 1937, 1.5 öre november—december 1937, 1 öre januari—april 1938, 1.5 öre maj—juni 1938, 2 öre juli—december 1938 samt 1 öre fr. o. m. 1 januari 1939.

² Fr. o. m. juli 1936 t. o. m. juni 1937 tillhörde Örebro län gruppen Östergötland, norra Kalmar och Gotland.

Tab. VII. Import till Sverige av mjölk, grädde, smör och ost, i ton.

År och månad	Mjölk och grädde				Smör naturligt	Ost	
	kondense- rad mjölk	torr- mjölk	andra slag			dessert- ost	annan ost
			mjölk	grädde			
1929	224	.	36	11	182	459
1930	207	177	36	27	8	183	485
1931	165	172	21	16	18	216	551
1932	65	253	59	1	15	141	333
1933	26	175	191	0.4	33	158	303
1934	4	24	12	1	2	195	370
1935	6	59	16	4	608	216	917
1936	15	173	13	4	188	248	1,352
1937	26	219	19	4	0.4	311	778
1938	9	392	20	4	0.8	335	884
1937 januari	0.6		1.0	0.3	—	20	55
februari	1.2	20	1.6	0.2	—	23	55
mars	0.2	34	4.3	0.4	—	37	63
april	1.8	24	3.8	0.6	—	30	60
maj	4.1	37	3.4	0.5	—	22	50
juni	1.8	27	1.1	0.3	—	22	41
juli	4.6	10	1.2	0.3	—	12	27
augusti	3.7	21	1.4	0.4	—	13	53
september	3.9	9	0.6	0.2	—	29	72
oktober	3.5	10	0.1	0.4	—	35	78
november	0.1	16	0.1	0.2	—	37	129
december	1.0	9	0.2	0.2	—	32	95
1938 januari	2.2	21	0.3	0.2	—	16	51
februari	0.2	16	0.3	0.2	—	27	43
mars	1.2	10	3.7	0.3	—	30	54
april	1.8	10	4.6	0.5	—	23	68
maj	—	32	3.2	1.1	—	27	48
juni	0.4	10	1.5	0.4	—	14	47
juli	—	9	2.4	0.4	—	17	38
augusti	1.0	33	2.7	0.5	—	21	50
september	1.0	17	0.7	0.3	—	35	82
oktober	—	118	0.3	—	—	37	84
november	1.1	68	0.2	0.2	—	44	174
december	0.2	49	0.3	—	—	44	145
1939 januari	—	56	0.2	0.2	—	24	56

Tab. VIII. Export av nötkreatur och fläsk (i ton) samt exportpriset (öre/kg) å bacon.

År och månad	E x p o r t a v					Notering i England på		
	nöt- kreatur st.	svin st.	färskt nötkött	bacon och fläsk ¹		svenskt bacon	danskt bacon	polskt bacon
				totalt	därav till Storbrit.			
1929	5,526	122,427	2,181	19,665	19,315	.	.	.
1930	3,575	78,869	2,101	27,851	27,769	.	.	.
1931	1,407	49,450	485	29,192	29,132	.	.	.
1932	639	897	91	21,408	21,342	.	.	.
1933	5,460	171	45	20,552	20,405	.	.	.
1934	6,932	2,534	38	19,097	15,655	² 156	² 164	² 149
1935	5,936	43	36	13,214	12,932	156	165	148
1936	7,829	20,637	48	12,704	12,613	167	175	157
1937	7,919	30,230	999	13,609	13,122	170	178	163
1938	7,121	28,840	184	13,249	12,722	180	187	171
1937 januari	478	3,024	4	1,096	1,083	157	164	151
februari	598	2,020	1	1,165	1,107	151	160	147
mars	431	2,256	8	1,212	1,164	160	170	155
april	510	3,176	2	1,373	1,339	168	178	160
maj	495	1,980	8	1,145	1,133	168	178	158
juni	353	3,591	3	924	872	158	168	151
juli	383	2,787	4	1,213	1,133	178	183	170
augusti	570	2,683	19	1,126	1,017	191	195	183
september	760	4,087	312	1,184	1,140	195	197	185
oktober	947	1,121	124	1,180	1,157	170	178	164
november	932	1,284	279	934	931	166	176	160
december	1,450	1,299	236	1,126	1,114	178	185	168
1938 januari	420	583	12	1,001	963	175	182	159
februari	751	1,483	41	1,187	1,150	181	190	163
mars	654	8,634	44	1,099	1,074	184	193	170
april	380	3,236	20	1,179	1,145	191	198	178
maj	611	2,847	6	1,144	1,108	174	181	170
juni	695	1,776	10	852	834	176	179	174
juli	396	1,390	4	1,242	1,190	196	199	193
augusti	534	866	1	1,088	1,052	183	191	180
september	418	1,838	26	1,218	1,211	181	187	176
oktober	602	2,312	21	1,004	984	178	183	168
november	989	1,828	1	1,138	1,137	166	172	153
december	671	2,047	—	881	874	178	184	166
1939 januari	127	3,005	—	1,049	1,009	170	180	159

¹ Årssiffrorna 1929—1937 ur handelsstatistiken (nr 24—26). Samtliga månadssiffror samt årssiffran 1938 för export till Storbritannien avse bacon- och fläskexporten enligt lantbruksstyrelsen.

² Mars—december.

Tab. IX. Import av får-, häst- och nötkött samt fläsk, i ton.

År och månad	Fårkött	Hästkött	Nötkött	Fläsk	Därav färskt fläsk	Därav andra slag
1929.....	432	753	177	2,578	164	2,414
1930.....	687	1,058	350	2,263	83	2,180
1931.....	833	932	410	1,386	124	1,262
1932.....	603	353	349	995	180	815
1933.....	650	163	234	1,611	115	1,496
1934.....	656	215	434	1,523	250	1,273
1935.....	934	505	1,356	3,724	2,026	1,698
1936.....	673	964	1,553	3,098	1,219	1,879
1937.....	606	841	1,272	1,717	68	1,649
1938.....	601	791	1,154	2,192	261	1,931
1937 januari.....	35	29	154	148	8	140
februari.....	75	37	145	239	6	233
mars.....	61	49	176	198	7	191
april.....	139	127	131	93	9	84
maj.....	40	87	115	120	6	114
juni.....	42	111	77	93	4	89
juli.....	26	105	138	33	3	30
augusti.....	28	59	85	59	4	55
september.....	37	68	45	125	7	118
oktober.....	34	93	55	187	5	182
november.....	42	36	69	215	8	207
december.....	46	40	85	211	3	208
1938 januari.....	52	29	96	313	9	304
februari.....	45	13	120	107	8	99
mars.....	125	111	110	163	5	158
april.....	93	124	145	128	5	123
maj.....	53	53	93	73	5	68
juni.....	45	132	74	125	3	122
juli.....	25	81	145	85	3	82
augusti.....	35	100	120	94	5	89
september.....	31	54	86	224	28	196
oktober.....	28	49	44	220	57	163
november.....	38	28	40	315	53	262
december.....	31	17	82	343	80	263
1939 januari.....	56	74	132	433	88	345

Tab. X. Vid besiktningstanstalterna i riket undersökta slaktdjur m. m.

År och månad	Besiktigade hela kroppar av			Betäckta suggor	Tjänstbara galtar
	Storboskap	Kalv	Svin		
1934.....	250,324	651,638	1,389,748	255,886	4,681
1935.....	269,168	696,623	1,240,455	264,271	4,240
1936.....	296,633	789,550	1,287,687	284,044	4,156
1937.....	341,580	872,720	1,441,676	258,967	3,931
1938.....	371,014	936,404	1,434,096	272,789	3,778
1937 januari.....	27,825	62,842	104,749	22,080	4,075
februari.....	26,477	58,571	108,169	19,537	3,995
mars.....	28,459	73,311	132,161	20,760	3,938
april.....	27,736	82,809	124,565	24,093	3,958
maj.....	25,836	78,292	113,678	24,380	3,985
juni.....	24,229	77,549	110,593	21,541	3,922
juli.....	26,034	80,904	114,654	19,079	3,904
augusti.....	27,788	70,423	114,132	17,799	3,895
september.....	33,590	72,119	130,915	18,621	3,886
oktober.....	30,003	68,908	116,068	21,306	3,858
november.....	34,544	71,481	131,435	25,622	3,890
december.....	29,059	75,511	140,557	24,149	3,865
1938 januari.....	28,248	66,702	104,467	22,374	3,812
februari.....	27,405	62,377	112,647	19,806	3,768
mars.....	32,004	82,676	123,003	23,287	3,741
april.....	29,503	82,692	118,903	25,818	3,829
maj.....	31,255	89,090	109,628	27,548	3,801
juni.....	27,588	84,622	112,610	22,903	3,782
juli.....	26,883	82,407	116,281	21,130	3,811
augusti.....	31,695	80,919	120,093	18,544	3,763
september.....	34,930	75,558	120,864	19,392	3,795
oktober.....	34,372	74,562	124,231	23,228	3,805
november.....	36,815	76,342	133,581	25,597	3,700
december.....	30,316	78,457	137,788	23,162	3,729
1939 januari.....	30,545	71,683	122,881	24,863	3,734

Tab. XI. Översikt över utrikeshandeln med ägg (export och import i 1,000 st. samt priser och pristillägg i öre/kg).

År och månad	Import av ägg	Export av ägg till		Pristillägg vid export av ägg till		Notering i England på svenska ägg	Notering på danska ägg
		Tyskland	England	Tyskland	England		
1935.....	1,313	19,866	33,459	.	.	.	93
1936.....	17,178	21,376	23,574	¹ 23	¹ 37	155	94
1937.....	20,184	31,386	39,629	¹ 42	¹ 46	148	96
1938.....	590	33,702	59,948	¹ 30	¹ 45.5	161	102
1937 januari.....	4	3,200	3,344	51	60	124	77
februari.....	239	2,651	3,414	51	55	141	77
mars.....	13,531	740	495	48	49	151	76
april.....	4,136	2,053	3,331	51	58	118	62
maj.....	151	1,013	711	45	50	112	64
juni.....	2	6,173	4,157	56	60	107	60
juli.....	—	4,750	5,450	38	46	142	86
augusti.....	1	4,377	7,838	31	47	152	99
september.....	2	1,674	6,524	18	31	186	124
oktober.....	—	1,254	836	24	34	200	142
november.....	924	2,199	466	33	49	150	140
december.....	1,194	1,550	2,718	16	22	195	142
1938 januari.....	1	4,403	9,645	34	43	183	108
februari.....	2	1,497	10,535	33	47	171	99
mars.....	1	5,233	13,345	49	60	123	63
april.....	573	777	2,906	31	40	124	68
maj.....	5	85	604	12	19	140	87
juni.....	2	2,148	2,666	22	25	142	90
juli.....	1	4,667	3,952	21	29	156	105
augusti.....	—	4,685	5,790	19	32	165	108
september.....	1	702	635	—	7	191	125
oktober.....	—	2,684	2,208	28	43	192	134
november.....	3	2,264	2,185	46	57	195	127
december.....	2	4,557	5,477	33	55	148	108
1939 januari.....	2	4,182	11,474	37	60	155	95

¹ Vägda medeltal.

Tab. XII. Priser på spannmål, fodersäd och kraftfoder.

År och månad	V e t e			R å g		Jordnötskakor		Sojamjöl		Majs		Vetekli	Havre	
	Svenskt vete	Manitoba cif sv. hamn ¹	La Plata cif sv. hamn ¹	Svensk råg	Polsk ³ råg cif sv. hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	Cif svensk hamn ¹	I Sverige	I Sverige	
1 1925—29.....	22.66	28.18	25.15	20.42	19.83	20.80	.	20.26	.	17.14	15.05	14.41	15.47	1
2 1934.....	16.97	17.45	13.28	15.69	9.49	15.21	11.49	14.71	11.28	13.01	9.19	11.76	11.83	2
3 1935.....	16.69	18.59	15.07	15.59	—	17.44	12.01	16.90	11.63	15.51	8.06	12.85	12.15	3
4 1936.....	17.01	20.19	19.72	15.92	13.66	19.08	14.23	18.33	13.84	15.93	9.03	13.70	12.77	4
5 1937.....	19.60	26.97	23.89	18.29	⁵ 19.30	19.69	15.00	19.24	14.82	16.33	12.89	14.38	15.58	5
6 1938.....	18.85	21.81	18.29	17.27	—	19.60	13.78	19.54	14.19	16.83	12.45	13.90	13.62	6
7 1937 januari.....	19.45	25.98	21.78	17.88	19.30	20.85	16.90	19.94	16.25	16.08	11.40	15.00	15.31	7
8 februari.....	19.95	25.92	21.66	18.37	—	20.46	15.18	19.74	15.90	15.80	11.51	15.18	15.75	8
9 mars.....	19.78	26.98	23.86	18.37	—	19.35	14.10	18.91	14.08	15.61	12.06	14.97	15.94	9
10 april.....	19.94	27.46	25.70	18.38	—	19.15	14.88	18.77	14.60	16.27	12.55	15.05	16.46	10
11 maj.....	19.93	26.08	25.40	18.20	—	18.97	14.45	18.59	14.17	16.04	12.20	14.76	16.80	11
12 juni.....	—	24.81	24.81	—	—	18.88	14.87	18.43	14.55	15.87	11.84	13.82	16.75	12
13 juli.....	—	27.83	25.91	—	—	19.18	14.68	18.71	—	15.97	12.14	13.64	—	13
14 augusti.....	18.97	25.75	25.70	18.14	—	19.79	15.10	19.64	⁴ (14.83)	16.31	12.16	13.84	—	14
15 september.....	19.49	26.95	² (25.55)	18.49	—	19.85	15.15	19.64	⁴ (14.83)	16.63	12.52	14.07	14.32	15
16 oktober.....	19.59	29.20	22.74	18.52	—	19.99	15.20	19.64	—	16.99	13.28	14.13	15.20	16
17 november.....	19.45	28.07	21.96	18.34	—	19.99	14.84	19.59	—	17.19	13.11	14.15	15.31	17
18 december.....	19.43	28.58	21.60	18.20	—	19.88	14.63	19.33	14.20	17.16	13.96	14.02	15.13	18
19 1938 januari.....	19.84	30.71	22.64	18.38	—	19.90	14.75	19.25	14.55	17.57	15.73	14.08	15.31	19
20 februari.....	20.49	30.43	22.36	18.51	—	19.75	13.60	19.22	14.43	17.35	13.43	14.34	15.34	20
21 mars.....	20.47	29.50	21.43	18.21	—	19.15	13.23	18.97	13.95	16.99	12.64	14.39	14.99	21
22 april.....	20.82	26.27	20.92	18.16	—	18.53	13.23	18.50	13.53	16.84	12.99	14.32	14.74	22
23 maj.....	21.19	23.60	19.97	18.60	—	18.46	14.28	18.51	14.42	17.21	13.13	14.52	15.04	23
24 juni.....	—	19.81	18.56	—	—	19.10	13.85	19.02	14.40	16.83	12.31	14.29	—	24
25 juli.....	—	18.91	18.10	—	—	19.55	14.54	19.58	14.30	16.20	12.79	14.15	—	25
26 augusti.....	17.58	17.37	16.55	16.41	—	19.51	14.40	19.62	14.30	15.95	11.59	13.67	—	26
27 september.....	17.17	16.33	15.51	16.20	—	19.75	—	19.94	14.25	15.92	11.11	13.67	12.48	27
28 oktober.....	17.03	16.20	15.05	16.13	—	20.50	13.55	20.73	13.74	17.00	10.86	13.96	12.54	28
29 november.....	17.00	16.21	14.49	16.08	—	20.50	13.07	20.68	13.85	16.60	10.56	12.64	11.81	29
30 december.....	16.95	16.89	13.89	16.02	—	20.49	13.08	20.56	14.50	17.42	12.24	12.75	10.85	30
31 1939 januari.....	17.20	16.32	13.61	16.25	12.85	20.49	13.07	20.58	13.90	18.04	12.30	12.79	11.51	31

¹ Cif svensk hamn, inklusive tull, för majs tillkommer dessutom införselavgift, för jordnötskakor och sojamjöl särskild skatt. — ² Endast en notering under hela månaden. — ³ Polsk råg har under dessa år endast noterats tillfälligtvis. — ⁴ Endast två noteringar under augusti och september. — ⁵ Noterad endast i januari.

Tab. XIII. Inhemsk försäljning och import av vissa skattepliktiga fodermedel m. m., i ton.

År och månad	Inhemsk försäljning av sv. oljekaksfoder	Import av oljekakor	Summa inhemsk försäljning och import av oljekakor	Import av kreatursfoder (stat. nr 366—372)	Import av majs	Import av kli
1929.....	.	128,995	—	63,519	76,668	40,257
1930.....	.	138,070	—	50,040	134,634	40,782
1931.....	.	176,961	—	66,127	353,055	80,906
1932.....	.	109,099	—	44,838	243,949	33,026
1933.....	.	114,567	—	44,477	265,350	62,278
1934.....	52,780	148,908	201,688	49,454	107,186	38,158
1935.....	59,919	152,511	212,430	52,711	43,009	8,775
1936.....	65,111	120,517	185,628	43,557	76,043	10,199
1937.....	76,367	162,401	238,768	69,167	185,239	48,607
1938.....	75,054	202,001	277,055	57,130	172,662	49,043
1937 januari ..	6,743	15,789	22,532	5,703	15,911	683
februari	8,140	15,230	23,370	6,889	23,421	2,553
mars	7,460	19,027	26,487	8,650	28,158	5,821
april	7,058	17,475	24,533	8,100	17,023	7,206
maj	3,643	9,395	13,038	3,710	18,282	5,461
juni	10,873	13,842	24,715	3,757	19,901	5,890
juli	4,755	10,011	14,766	5,070	21,593	4,800
augusti ..	8,780	16,183	24,963	5,429	4,291	2,540
september	3,389	10,033	13,422	4,876	7,551	2,967
oktober..	4,932	13,762	18,694	6,126	9,253	5,100
november	7,133	11,260	18,393	6,000	7,968	2,759
december	3,461	11,323	14,784	5,652	14,669	2,734
1938 januari ..	5,637	15,153	20,790	6,122	13,878	1,488
februari	6,672	18,277	24,949	6,007	22,449	1,633
mars	9,077	27,486	36,563	6,509	16,579	3,657
april	6,430	23,510	29,940	5,485	13,160	4,091
maj	6,463	15,212	21,675	3,539	10,011	3,637
juni	15,070	20,102	35,172	3,927	17,049	2,624
juli	2,039	11,237	13,276	3,396	38,593	4,491
augusti ..	3,743	23,796	27,539	4,438	17,266	7,502
september	8,065	10,989	19,054	5,637	11,612	8,887
oktober..	4,705	11,591	16,296	5,535	5,738	4,147
november	3,677	9,776	13,453	3,072	3,662	4,561
december	3,476	14,873	18,349	3,464	2,667	2,324
1939 januari ..	5,808	18,906	24,714	2,566	3,462	2,607

Tab. XIV. Export av brödsäd samt import av brödsäd och havre i ton.

År och månad	E x p o r t a v		I m p o r t a v		
	Vete	Råg	Vete	Råg	Havre
1929	72,593	4,520	273,240	97,402	56,164
1930	11,159	92	175,785	73,040	45,965
1931	299	188	122,326	29,653	69,225
1932	720	1,162	170,775	48,527	31,524
1933	266	655	53,036	2,230	43,174
1934	24,048	75,454	45,861	925	15,555
1935	122,346	31,035	42,602	1,152	6,200
1936	91,281	27,556	48,714	5,365	8,396
1937	29,384	27	50,349	2,728	34,941
1938	39,106	20	54,379	7,520	11,398
1937 januari	4	—	1,611	1,294	590
februari	41	—	4,465	726	2,146
mars	122	—	3,467	505	4,357
april	105	—	6,098	—	2,431
maj	—	—	4,344	—	7,076
juni	415	—	4,114	—	5,889
juli	227	—	3,513	10	4,880
augusti	—	—	4,879	4	2,343
september	778	25	4,295	5	2,038
oktober	60	—	4,716	70	1,425
november	9,170	2	4,034	—	865
december	16,008	—	4,825	213	601
1938 januari	21,297	—	4,496	223	219
februari	13,244	—	1,990	—	521
mars	3,282	1	3,771	119	1,787
april	781	—	4,400	1,360	5,439
maj	—	—	2,054	812	1,554
juni	6	—	2,794	941	572
juli	—	—	2,922	1,132	132
augusti	—	—	7,211	1,190	502
september	132	19	4,222	630	363
oktober	36	—	4,114	380	205
november	58	—	12,052	559	104
december	271	—	4,352	174	—
1939 januari	921	1	1,819	294	—

Tab. XV. Sammanställning av under senare år uppnådd förräntning av lantbrukskapitalet vid olika storleksgrupper av bokföringskontrollerade jordbruk.

Svs-området = Södra Sveriges vete- och sockerbetsområde.
 MS-området = Mellersta Sverige.
 SN-området = Södra och mellersta Norrland.
 ÖN-området = Övre Norrland.

Vid storleksgrupperingen har följande indelning använts:

Grupp	Jordbruksjord, hektar
I	upp till 10.0
» II	10.1— 25.0
» III	25.1— 50.0
» IV	50.1—100.0
» V	över 100.0

De i tabellen upptagna medeltalen äro vägda medeltal för resp. storleksgrupper, d. v. s. medeltalen avse förräntningsresultaten för hela den kontrollerade arealen jordbruksjord inom gruppen ifråga. Motsvarande medeltal per brukningsdel räknat (ovägda medeltal) kunna i någon mån avvika från de vägda medeltalen.

Det är att märka, att antalet kontrollerade jordbruk är särskilt lågt i grupp I i Svs- och i grupp IV i MS-området.

Storleksgrupper:

Svs-området:	I	II	III	IV	V
1929—1930	—	—	2.7	4.9	3.7
1930—1931	—	—	3.2	3.7	2.0
1931—1932	—	2.0	2.8	1.5	0.6
1932—1933	—	4.4	4.8	4.8	3.5
1933—1934	—	5.0	5.8	5.9	4.7
1934—1935	5.0	6.7	5.6	6.3	6.2
1935—1936	2.3	6.2	6.4	5.9	6.1
1936—1937	4.3	6.0	5.7	5.4	5.5
1937—1938	3.1	6.1	6.4	8.7	6.7
1924—1929	—	—	—	—	2.6
1931—1934	—	3.8	4.5	4.1	2.9
1934—1937	3.9	6.3	5.9	5.9	5.9

MS-området:

MS-området:	I	II	III	IV	V
1929—1930	4.2	3.6	2.4	1.0	0.3
1930—1931	2.5	2.0	2.4	1.0	-0.1
1931—1932	-0.1	-0.9	1.6	-1.1	-1.4
1932—1933	0.2	1.1	2.1	1.7	1.3
1933—1934	1.1	2.0	3.6	1.7	1.7
1934—1935	2.2	5.1	6.8	5.0	5.4
1935—1936	2.6	4.2	4.6	3.1	3.2
1936—1937	2.8	4.2	5.2	2.1	3.1
1937—1938	2.6	3.9	6.4	4.3	4.5
1924—1929	3.7	3.5	—	2.8	1.5
1931—1934	0.4	0.7	2.4	0.8	0.5
1934—1937	2.5	4.5	5.4	3.4	3.9

SN-området:

SN-området:	I	II	ÖN-området:	I	II
1929—1930	2.8	2.5	2.6	1.8	
1930—1931	1.1	3.5	0.7	1.3	
1931—1932	-0.2	1.8	-0.6	1.2	
1932—1933	0.8	0.0	-1.6	0.1	
1933—1934	-2.5	0.6	-1.4	-0.2	
1934—1935	0.9	3.9	0.5	1.3	
1935—1936	2.9	4.0	1.0	2.5	
1936—1937	1.6	2.9	2.2	3.6	
1924—1929	—	—	1.5	2.0	
1931—1934	-0.8	1.2	-1.2	0.4	
1934—1937	1.8	3.6	1.2	2.5	